

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з

китайської

філології

на тему:

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ РУХ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ
(НА МАТЕРІАЛІ СПОРТИВНОЇ ЛЕКСИКИ)

Студентки групи Мкит 53-22

факультету східної та слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: китайська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Томащук Віталіни Василівни

Науковий керівник:

канд. філол. наук, Костанда Ірина Олександрівна

Допущена до захисту

«___» _____ 2023 року

Завідувач кафедри

_____ *Любимова Ю.С.*

(підпис)

(ПІБ)

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ	
1.1. Генеза поняття «концепт» та «концептосфера» у сучасній лінгвістиці.....	8
1.2 Систематизація типів концептів в сучасній лінгвістиці	18
1.3 Концепт «РУХ» та особливості його аналізу в китайській лінгвокультурі....	20
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2	
МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХ.....	
28	
Висновки до розділу 2.....	39
РОЗДІЛ 3	
ЛЕКСИЧНИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ РУХ НА МАТЕРІАЛІ СПОРТИВНОЇ ЛЕКСИКИ	
3.1 Аналіз лексем, що позначають «РУХ» в сучасній китайській мові	41
3.2 Аналіз лексем і фразем на позначення спортивних вправ, які виражають РУХ	57
Висновки до розділу 3.....	89
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

З розвитком сучасних інформаційних технологій науковці отримали доступ до величезної кількості досліджень попередників та сучасників з усього світу. Це значно розширило можливості для вивчення лінгвістичних явищ порівняно з попередніми десятиліттями та відкрило нові горизонти дослідження лінгвістичних здібностей, як вияву функціонування підсвідомості людини. Тому лінгвістика наразі перебуває у тісному зв'язку з іншими науками та сучасними технічними досягненнями. Зважаючи на це, в останні роки дослідження мовних моделей та природи свідомості стали ключовими темами в галузі нейронауки і набувають все більшого значення як у теоретичних, так і в емпіричних дослідженнях.

Природу свідомості намагалися з'ясувати ще давні філософи. Так, Платон та Арістотель стверджували, що розум існує як окрема від матерії онтологічна реальність. Парменід, навпаки, наполягав, що буття та мислення - єдині. Філософи нової доби, такі як Декарт, Спіноза, Локка та Юма були засновниками аналітичної філософії, на основі якої згодом на теренах Кембриджу та Оксфорду виникла лінгвістична філософія. Цей філософський напрямок ставив своїм основним завданням аналіз природної мови строгими методами.

Засновником лінгвістичної філософії вважають Вітгенштайна, ідеї якого про природу й устрій мови породили філософію буденної мови. Суть вдосконаленої Вітгенштайном згодом концепції полягає в тому, що значення не є предметом, а являється способом застосування висловів. Воррен Мак-Каллок та Волтер Пітс намагалися зрозуміти принципи організації розуму. Наом Чомскі своїми роботами розірвав одностайність теоретичного підґрунтя в дослідженнях, які розглядали людську свідомість лише як зв'язок між стимулом і реакцією, без утверджень внутрішніх уявлень. І вже наприкінці 80-х і 90-х років 20-го століття розум починають характеризувати як сукупність складних асоціацій, представлених у вигляді розшарованої мережі.

На основі цього виникає такий мовознавчий напрям, як когнітивна лінгвістика, яка досліджує когнітивні механізми та структури людської свідомості через мовні явища. Когнітивна лінгвістика - це єдиний ефективний інструмент для

побудови концептуальних моделей сприйняття. Вона відіграє ключову роль серед когнітивних наук, адже мова - це все ще найдосконаліший механізм передачі інформації (Вікімедіа, 2011).

Необхідно підкреслити, що дослідження природи свідомості має критичне значення для прогресу в розумінні людського сприйняття та поведінки, взаємодії між індивідами, а також взаємовідносин з іншими, можливо свідомими істотами, такими, як тварини. Первинна свідомість має адаптивне значення, підвищуючи здатність тварини планувати виживання. Свідомість вищого порядку дотепер проявляється лише в людському мозку, який має унікальну здатність опанувати мову (Fleischer, 2011, ст. 7).

За допомогою методів візуалізації, таких як функціональна магнітно-резонансна томографія (фМРТ) і магнітоенцефалографія (МЕГ), більшість досліджень, пов'язаних з людською свідомістю, базувалися на здатності людей передавати усними засобами свої переживання під час експериментальних випробувань (Fleischer, 2011, ст. 7).

Беремо сміливість стверджувати, що вивчення природи формування концептуальних зв'язків у свідомості людини засобами мовного вираження має величезне значення для лінгвістики та суміжних наук. Саме когнітивна лінгвістика вивчає концепти та інтерпретує їх як глобальну одиницю свідомості людини. Тому, важливо досліджувати особливості мовних репрезентацій тих, чи інших концептів, адже концепти формуються у свідомості людини не лише як значення окремих слів, а й у поєднанні з особистісним чуттєвим, емоційним, експериментальним досвідом кожного індивіда.

Отже, сучасні технології, такі як штучний інтелект, теж побудовані на основі мовних моделей. І хоча напрямок тренування та створення штучного інтелекту почав активно розвиватися лише нещодавно, переваги дослідження, створення та застосування мовних концептуальних моделей очевидні.

Наше дослідження ставить за мету вивчення того, як поняття "рух" репрезентується в сучасній китайській мові, особливо в контексті спортивної лексики. Ми спрямовуємо свої зусилля на те, щоб зрозуміти, як використовуються

мовні засоби в контексті фізичної активності, здоров'я та фітнесу, та як за допомогою мови виражається концепт руху.

Ми спробуємо проаналізувати спортивну лексику, щоб виявити, які аспекти мовного вираження руху є важливими та зазначимо цінності, які вони привносять у конкретні види фізичної активності. Дослідження цієї лексики також допоможе нам зрозуміти, як змінюються підходи до фітнесу і здорового способу життя в сучасному китайському суспільстві.

Отже, наше дослідження концепту "руху" в сучасній китайській мові допоможе нам більш ширше розкрити питання про те, як виражені в спортивній лексиці культурні цінності, мислення та підходи китайців до фізичної активності.

Метою дослідження є виокремлення особливостей вербалізації концепту РУХ в сучасній китайській мові (на матеріалі спортивної лексики). Для досягнення мети дослідження сформульовано наукові завдання.

Завдання:

1) Дослідити понятійно-категоріальний апарат дослідження (основні категорії когнітивної лінгвістики: «концепт», «ядро концепту» «номінативне поле», «мовна картина світу»);

2) Дослідити розвиток категорії «концепт» у лінгвістиці;

3) Провести аналіз концепту РУХ як важливої лінгвокогнітивної структури мовної картини світу у сучасному китайському спортивному дискурсі;

4) Дослідити структуру концепту РУХ (сегментів та його периферії – інтерпретаційного поля) у сучасній китайській мові;

5) Дослідити мовні одиниці, що формують асоціативно-семантичне поле концепту РУХ у сучасній китайській мові;

6) Дослідити особливості репрезентації концепту РУХ у сучасній китайській мові.

Об'єкт дослідження: лексеми з позначенням руху.

Предмет: спортивна тематика та вербалізація концепту РУХ в сучасній китайській мові.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що ми вперше розширили розуміння концепту РУХ, внесли нові аспекти розуміння сегментів та його периферії.

Основними методами наукової роботи є методи системного аналізу, метод компонентного аналізу, загальні та спеціальні методи дослідження та наукового пізнання, метод семантичного аналізу, метод функціонального аналізу, описовий метод. За допомогою методики компонентного аналізу було досліджено семантичну структуру концепта, пояснене значення слова, за допомогою методики польового аналізу було виокремлено лексичні та фразеологічні одиниці спільного семантичного простору концепту РУХ з урахуванням ядерних та периферійних зон у його структурі. Зіставний метод забезпечує встановлення збігів та відмінностей на рівні мовних засобів вираження концепту у китайській мові. За допомогою концептуального аналізу було висвітлено основні когнітивно-семантичні шари концептосфери РУХ.

Теоретичне значення дослідження актуалізації концепту руху у сучасній китайській мові надає поштовх для розгортання подальших лінгвістичних досліджень у сфері концептуальних розвідок, вивченні напрямкових дієслів руху в китайській мові, зіставному мовознавстві та дослідженні споріднених концептів “ДІЯ”, “НАПРЯМОК”, “СИЛА” тощо.

Практичне значення одержаних результатів.

Детальний розгляд складових концепту РУХ, надає поштовх для подальших досліджень в цьому напрямку і може бути корисним для наукових розвідок у галузі лексикології та лексикографії, перекладознавстві, для профільного навчання китайській мові спеціалістів у сфері спорту, тренерів, перекладачів, медиків, у навчальній роботі ВНЗ, у навчально-методичній роботі при підготовці навчальних та методичних посібників із досліджуваної проблеми, у наукових роботах студентів та аспірантів.

Робота містить вступ, три розділи, висновок, список використаної літератури.

Коротка анотація розділів

У Вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання дослідження, наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, з'ясовано методи дослідження.

У Розділі 1 «ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ» досліджено основні категорії когнітивної лінгвістики: «концепт» та «концептосфера». Розглянуто дискусійні аспекти дослідження концепту РУХ в сучасній лінгвістиці.

У Розділі 2 «МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХУ» проаналізовано методи дослідження концепту РУХ та аргументовано доцільність використання інтегративного підходу для вирішення задач дослідження, особливості використання такого методу, як фреймовий аналіз концептів.

У Розділі 3 «ЛЕКСИЧНИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ РУХ НА МАТЕРІАЛІ СПОРТИВНОЇ ЛЕКСИКИ» досліджено мовні одиниці, що формують асоціативно-семантичне поле концепту РУХ у сучасній китайській мові; взаємодію з одиницями інших асоціативно-семантичних полів; особливості репрезентації китайських слів на позначення руху та їх актуалізація на прикладі спортивної лексики у сучасній китайській мові.

У Висновках викладено основні результати проведеного дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХУ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Генеза поняття «концепт» та «концептосфера» у сучасній лінгвістиці

У середньовічному періоді, філософ П. Абеляр стверджував, що концепти існували до створення природи в Божественному розумі, як ідеї Бога та відображення одиничних речей. Згідно з його думкою, концепт складається з понять, що формуються людським розумом і пов'язані між собою спільною темою, змістом і поглядом. П. Абеляр розглядав концепти як абстракції чуттєво сприйнятої інформації про світ. Такі філософи, як Т. Гоббс і У. Оккам, поділяли його точку зору та тлумачили термін "концепт" як універсалію, яка узагальнює ознаки речей, містить важливу й актуальну інформацію і використовується у розумовій діяльності (Врублевська, 2014).

Як зазначає лінгвіст Безугла Л.Р. (Безугла Л.Р. ст 96), саме в цей історичний період поширюється лінгвопрагматика, яка дає поштовх для розвитку інших антропоцентричних дисциплін. Із кінця ХХ століття, в рамках репрезентативної теорії розуму, концепти стали сприйматися як ментальні утворення, в яких зібрані важливі для людини знання та уявлення про навколишній світ. Починаючи із 20-х років і до середини 70-х років ХХ ст. у мовознавстві спостерігається тенденція до ототожнення терміна "концепт" із поняттям, їм надавався статус слів синонімів. Проте, починаючи із середини 80-х років, ці терміни починають розмежовувати як самодостатні репрезентативні одиниці (Януш, 2014, ст 184). Дослідники у своїх наукових розвідках усе частіше заявляють про особливості концептів, які встановлюють межу між концептом та поняттям, роблять її все більш зримою для лінгвістичного загалу (Врублевська, 2014_2).

На початку 90-х років у мовознавстві відбулося переосмислення традиційного логічного значення цього терміну. "Лінгвопрагматичні дослідження починають збагачуватися залученням історичного, соціального, контрастивного, етнокультурного й, у першу чергу, когнітивного аспектів." (Безугла Л.Р. ст 96).

Як зазначає лінгвіст Безугла (Безугла Л.Р. ст 96), це здійснилося в основному через зміну наукової парадигми гуманітарного знання, що почалася наприкінці попереднього століття, коли антропоцентрична парадигма замінила пануючу системно-структурну парадигму. Внаслідок цього перехідного етапу розвитку лінгвістики та застосування здобутків когнітивної науки, дослідники не досягли консенсусу щодо визначення терміну "концепт". Тому зараз у лінгвістичній літературі існують різні підходи до розуміння концепту, як:

- логічної категорії (за Р. Павіленісом),
- поняття практичної (буденної) філософії (В.Ю. Попов),
- основної одиниці національного менталітету (за .О. Бондаренко),
- багатовимірного утворення (за Ільїна О.В., та іншими).

Дослідженнями концепту РУХ у сучасному мовознавстві займалися філологи Патен І.М, Козлова Т. О. та Хвостик М. М, Головка О.Б., Овчиннікова І.І., Гутнікова А.В. Спортивну лексику досліджували: Остапчук А. Л, Іщенко Т.В, Варнавська І.В, Базиленко В.

Філолог Патен І.М у своїх наукових розвідках висвітлює концепт руху в польській, англійській та українській мовах у структурно-семантичному, когнітивному та лінгвокультурологічному аспектах. Козлова Т.О та Хвостик М.М. аналізують особливості актуалізації концепту ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ в англійськомовному науковому дискурсі. Овчиннікова Ірина намагається здійснити класифікацію дієслівних значень та виявити співвідношення концептів «РУХ» І «ДІЯ». Гутнікова А.В досліджує концепт руху в німецькомовній картині світу. Науковець Остапчук А.Л. досліджує способи вираження руху в сучасній китайській мові через синтаксичні та граматичні прийоми а також морфологічні засади. Іщенко Т.В. досліджує проблему перекладу фахових текстів на спортивну тематику з англійської мови. Варнавська І.В. висвітлює проблеми формування та функціонування іншомовних спортивних термінів в українській мові. Науковець Базиленко В. досліджує особливості функціонування спортивної лексики в сучасній публіцистиці мовою гінді.

Відомо, що концепт РУХ у китайській мові досліджувався не достатньо широко. У той же час він явно належить до найважливіших концептів, що стосуються людської діяльності будь-якого народу, що і зумовлює доцільність подальшого його вивчення.

Концепт РУХ в китайській мові досліджували Гівон Талмі, Чарльз Філмор, Рональд Лангакер, Рэй Джекендофф, Вержбицький, Остапчук А.Л, Jia Chen, Chengzhi Chu, Christine LAMARRE, Н. Yin, Jingxia Li, Ма, Yunxia, Wenlei Shi and Yicheng Wu, Yiyun Liao, M. Flecken, K. Dijkstra, Rolf A. Zwaan, Chenzhi Chu та ін.

На сьогоднішній день українські дослідники мовознавства інтенсивно працюють над такими аспектами, як зміст, структура, наповнення, вимір, рівні концептуальних структур. Це роблять такі вчені, як У. Марчук, П. Білоусенко. Також увагу приділяють дослідженню причин і механізмів виникнення концептів у свідомості людини. Дослідження на цю тему проводять Г. Богданович, С. Жаботинська, В. Жовтобрюх, О. Кухта.

Окрім цього, вивчаються етапи вербалізації і категоризації концептів, а також здійснюється типологічна диференціація концептуальних структур. Наприклад, М. Алефіренко досліджує процеси вербалізації і категоризації концептів, а В. Іващенко займається розробкою типологічної диференціації концептуальних структур.

Всі ці дослідження направлені на розуміння та аналіз різних аспектів мовознавства та формування більш повної картини про те, як концепти формуються, структуруються і виражаються в мові та свідомості людини.

Розуміння семантики концепту в мовознавстві охоплює такі основні підходи, які допомагають аналізувати структуру, зміст та взаємодію концептів у мові та свідомості:

Когнітивний підхід: Цей підхід, зосереджений на вивченні внутрішнього когнітивного функціонування концептів у людській свідомості. Вчені цього напрямку досліджують, як люди формують, структурують та сприймають концепти через когнітивні процеси, такі, як асоціація, ментальні образи, метафори та способи уявлення.

Лінгвістичний підхід: Цей підхід зосереджується на вивченні того, як концепти виражаються та передаються за допомогою мовних засобів. Дослідники цього напряму досліджують лексичні одиниці, граматичні структури та синтаксичні відношення, які використовуються для вираження концептів у мові.

Семіотичний підхід: Семіотика досліджує концепти, як знаки та символи, які мають семантичний зміст та використовуються для комунікації. Цей підхід зосереджений на вивченні взаємодії між знаками та їхнім значенням у різних контекстах.

Контекстуальний підхід: Враховуючи те, що значення концепту може змінюватися в залежності від контексту, цей підхід аналізує, як концепти використовуються та інтерпретуються в різних ситуаціях та текстах.

Соціокультурний підхід: Цей підхід вивчає, як концепти відображають соціокультурні норми, цінності та переконання. Він досліджує, як концепти формуються в контексті культурної спадщини та як вони впливають на сприйняття мови та світу навколо.

Етнолінгвістичний підхід: Цей підхід займається вивченням впливу культурних та етнічних факторів на формування та сприйняття концептів в мові. Він досліджує, які особливості менталітету і культурного контексту впливають на семантику концептів.

Кожен з цих підходів допомагає розкрити різні аспекти семантики концепту та розуміння того, як вони функціонують у мові та свідомості людини.

В нашому дослідженні ми не обмежилися лише одним з підходів, натомість ми намагалися використати якомога більше підходів та методів для репрезентації максимально наповненого та розгорнутого вияву концепту РУХ у сучасній китайській мові. Єдине обмеження, яке ми мали, - це рамки спортивного дискурсу, що дозволили нам наочно побачити особливості мовних репрезентацій лінгвокультури, національного характеру китайського народу.

Таким чином, після аналізування підходів до розуміння концепту, можна відзначити, що загальною характеристикою всіх цих підходів є неоднозначне підтвердження зв'язку мови з культурою. Так, Ільїна О.В виокремлює напрямок

досліджень, де комплексні семіотичні елементи зводяться до культурних основ, та називає ці елементи "архетипними концептами", які базуються на системі реакцій у поведінці та колективному досвіді (Ільїна О.В. 2021).

Однак, науковці розходяться в своїх поглядах на роль мови у формуванні концептів: одні науковці надають мові більш вагоме значення, тоді як інші ставлять її на другий план (Врублевська, 2014).

Перед тим, як осмислювати зміст "концепту", проаналізуємо визначення, яке наведене у словнику термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики.

"Концепт - мінімальна структурна одиниця знання" (Мартинюк А.П., 2012).

Далі знаходимо ще декілька визначень у інших дослідників.

"Лінгвальний концепт – вербально виражена інтегральна категорія, яка відображає психоментальні ресурси свідомості, узагальнює знання і досвід людини, репрезентує мовну картину світу" (Голобородько К. Ю, 2002, ст.7).

"Концепт - багат шаровий розумовий конструкт, у якому відображено процес пізнання світу і результати людської діяльності, її особистий досвід знань про світ, що зберігає інформацію про нього" (Давиденко, 2011, ст 2).

"Концепт - це ментальний прообраз, тобто нерозчленоване уявлення про об'єкт, ідею поняття і навіть саме поняття. Концепту притаманна двоїста сутність, а саме психічна (прообраз, який уособлює зумовлені культурою уявлення мовця про світ) та мовна (має ім'я у мові)" (Зайченко О. В, 2012, ст. 39).

Лакофф описує концепт, як ідеалізовану когнітивну модель, що втілює уявлення про об'єкт в цілому, як образ, створений певною структурою мовного знаку (Lakoff G., 1980, ст 140).

"З позиції лінгвоаксіології концептами можна вважати поняття загального порядку, що являють собою цінності для певної культури та загальнолюдської культури взагалі" (Пойнар Л. М., 2011, ст 376).

Проте, згідно з думкою С. Жаботинської, "концепт - це будь-яка мислительна одиниця, яка може мати або не мати чіткої логічної форми" (Жаботинська С.А., 1997, ст 7).

Сутність поняття концепту запозичено з філософії та логіки. Він досліджується з лінгвістичної, когнітивної та культурологічної позицій. Тому, будь-яке тлумачення концепту зосереджено на семантиці слова «conceptus» латинського походження, яке має такі значення:

- 1) «збирання, вбирання в себе»;
- 2) «уявлення»;
- 3) «опис»;
- 4) «формування»;
- 5) «походження, з'явлення, виникнення».

“Повторювані аспекти пережитих речей або подій формують шаблони концептуалізації та стають схемами ментальних образів тих речей або подій носіїв мови та передаються в мові як відповідні категорії чи конструкції” (Chengzhi Chu, 2004, ст. 4).

Таким чином, усі наведені значення можна звести до узагальненого: «сформульований як збірний, який містить у собі та який є початком, основою». Аналізуючи способи використання та тлумачення назви поняття “концепт”, ми можемо спостерігати, що термін "концепт" є одним з найбільш популярних, і водночас одним з найменше чітко визначених термінів у сучасній лінгвістиці.

Неоднозначність у тлумаченні терміну "концепт" ускладнює процес дослідження концептів та процеси вибору методики і процедур, за допомогою яких можна дослідити концепти.

Найбільш розгорнуте визначення терміну концепт, на нашу думку, дає лінгвіст Алексеєнко:

“Концепт – багатовимірне утворення, що характеризується такими диференційними ознаками: зв'язок з мовою, мисленням, пам'яттю та психікою, абстрагування, етнокультурне забарвлення, момент переживання, специфікація, узагальнення, автореферентність, безтілесність, відкритість, вічність, динамічний характер, гнучкість, множинність складників, потенційна суб'єктивність, тривалість

і складність формування, стереотипність і константність, кодованість у чуттєво-образних уявленнях і виконує пізнавальну функцію, функції збереження знань про світ, структурування знання, орієнтування у світі.” (Алексенко С. Ф., 2020, ст 33).

Розбіжності, які ми можемо спостерігати у наведених прикладах визначень терміну “концепт”, свідчать про багатовимірну структуру концепту. Як зазначає Врублевська, структура концепту може включати понятійну основу, соціо-психо-культурний контекст, історично зумовлені частини та їхні складові елементи, такі як асоціації, емоції, оцінки та національні образи (Врублевська, 2014, ст 18).

Розмаїття точок зору і відсутність чіткого визначення концепту призвели до переплутання його з родичами термінами, такими як поняття, лексичне значення, стереотип, фрейм, схема, скрипт, гештальт.

Проблему співвідношення концепту із зазначеними вище репрезентативними структурами досліджували Р. Джекендофф, А. Пейвіо, В. Чейф та ін.

Майже ніхто з дослідників не заперечує багатовимірність концепту, як сутності, що зумовлює активне використання концептів в двох основних напрямках сучасного мовознавства – когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології.

“У процесі розвитку суспільства та колективної свідомості словникові визначення можуть зазнавати змін, отримувати нові значення та розширюватися. Ця зміна впливає також на концепт, його структуру та організацію в полі. Тому під час аналізу концептів важливим і необхідним є дослідження всіх можливих його ідентифікаторів, які, разом із лексичним значенням слова, його денотативними та конотативними шаруваннями, формують структуру концепту та його полеву організацію.” (Врублевська, 2014, ст 216)

Розглянемо поняття "концептосфера". Як зазначає лінгвіст Іващенко, концепти не існують ізольовано й у своїй сукупності утворюють концептосферу (Іващенко, 2006, ст. 86).

Носій мови є одночасно носієм окремих систем концепцій. Кожен концепт залежить від значущих знань особи про сприйняття світу, відокремлюючи надлишкові уявлення. Ця система концепцій утворює зображення світу, яке відображає розуміння людиною реальності, створюючи особливу концептуальну "картину", на основі якої вона формує своє власне бачення світу (Газуда, 2019, ст 43).

Отже, центральне місце в сучасній парадигмі когнітивної лінгвістики посідають такі утворення, як концепт — багат шаровий розумовий конструкт, у якому відображено процес пізнання світу і результати людської діяльності, її особистий досвід знань про світ, що зберігає інформацію про нього, та концептосфера — сукупність концептів тієї чи іншої ділянки культури (Давиденко, 2011, ст 2).

Термін "концептосфера мови" використовується для опису надзвичайно складної системи концепцій, яка формується завдяки взаємному перетину та взаємопов'язаності великої кількості різних структур. Ці структури можуть організовуватися у вигляді груп, послідовних ланцюжків або великих полів з визначеним центром та окремими периферійними частинами.

“Концептосфера може бути скоординована з лексикою, граматиною та дискурсом (художнім, політичним, філософським, релігійним), у її межах за ступенем інтеграції семантичних структур є сенс розрізняти суперконцепти, макроконцепти, базові концепти та мікроконцепти “. (Іващенко, 2006, ст 86)

Під терміном "концептосфера" ми розуміємо сферу знань, що складається з концептів, які є її складовими елементами. Сама назва "концептосфера" вказує на сукупність концептів, які характеризують націю і створюються завдяки всім можливостям використання концептів мовними спільнотами.

Розмаїття культури нації, включаючи фольклор, літературу, науку, образотворче мистецтво, історичний досвід та релігію, відображається у багатогранній концептосфері цього народу. “Концептосфера - це упорядкована колекція концептів у колективній свідомості етносу, і її складність залежить від різноманітності і багатства цих елементів” (Давиденко, 2011, ст. 6).

Базові фрейми використовуються, як свого роду «будівельні блоки», для створення концептуального острову для ментального представлення тієї чи іншої області людського досвіду (Жаботинська С. А, 2004, ст. 11).

Відомо, що семантична сфера різних мов різниться і за змістом вербалізованих концептів, і за принципами їхньої структурної організації. Кожен народ утворює концепти тих фрагментів дійсності, які важливі для нього в конкретний момент часу. Ті самі концепти в різних народах можуть бути згруповані за різними ознаками. В цих умовах знак може бути співвіднесений з конкретною семіотичною сферою.

Слід відмітити, що концептосфера мови постійно розширюється. Особливо важлива роль у формуванні концептосфери належить письменникам, поетам, людям, які передають фольклор та представникам різних професій, які уточнюють специфічні значення, розширюють номінативне поле того, чи іншого концепту, або й, навіть, створюють нові концепти, які згодом гуртуються у концептосферу вузького профілю.

Концептосфери відображають характеристики тих культур, з якими вони пов'язані. Головним джерелом різноманітності між концептосферами є різноманітність об'єктивного світу, яка відображається в свідомості. Однак, їхнє спільне коріння полягає в єдності людської когніції. Концепти, що входять в різні концептосфери, відрізняються не лише своїм конкретним змістом, але й їхнім положенням у концептосфері, ступенем актуальності, взаємозв'язком з іншими концептами, способами втілення і т.д. Самі концептосфери закріплюють різницю в культурному досвіді різних народів.

Дослідження концептів у мові має важливе значення для розуміння культурної та мовної сутності конкретного народу. Концепти є базовими категоріями, за

допомогою яких мова виражає спосіб, яким люди сприймають, аналізують та взаємодіють з оточуючим світом. Дослідження концептів допомагає розкрити глибокі структури культури та мови народу та продемонструвати їхні цінності, погляди, ставлення до різних аспектів життя.

“У мові кожного народу є концепти, які в будь-якій культурі виконують роль специфічних виразників національного характеру і тих особливостей сприйняття реального світу, що є властивими певному етносу. Одиниці цього типу належать до абстрактних національно-специфічних мовних концептів, розуміння яких носіями іншої культури ускладнене своєрідністю того культурно-історичного контексту, який ініціював їхню появу в мові. “ (Давиденко, 2011, ст. 4)

Вважається, що кожна мова має свою унікальну систему концептів, яку використовують носії мови для сприйняття, структурування, класифікації та інтерпретації інформації, яка надходить із зовнішнього світу. Концепти відіграють важливу роль у цьому процесі, оскільки вони групують схожі об'єкти у відповідні категорії. Концепти є основою для надання назв речам і об'єктам у лексичній системі мови, і це неможливо без посилання на внутрішній досвід людини. Такий підхід до розуміння концепцій відсилає до понять "ідеї" та "прототипу" (Іващенко, 2006, ст. 11).

Необхідно підкреслити, що наше дослідження концепту РУХ у сучасній китайській мові, зокрема у контексті спортивної лексики, спрямоване на дослідження вербальних проявів, значення тієї чи іншої рухової діяльності, фізичної активності, здоров'я та фітнесу, у повсякденному житті китайською мовою. Розглядаючи спортивну лексику, ми виявили, які аспекти руху актуалізуються у носіїв китайської мови та які цінності вони закладаються у конкретну мовну ситуацію під час руху. Вивчення спортивної лексики може також допомогти виявити зміни в підходах до вираження руху в сучасному китайському середовищі.

Загалом, дослідження концепту РУХ у сучасній китайській мові дозволяє глибше зрозуміти культурні цінності, менталітет та спосіб мислення китайського народу через їх прояви у спортивній лексиці.

“Дослідження кожного окремого концепту дає змогу віднайти узагальнене й специфічне у тому чи іншому фрагменті і глибше зрозуміти загальні системні закономірності мови в цілому”. (Голобородько К. Ю, 2002, ст. 3)

Однією з ключових сфер досліджень у лінгвокультурології є поняття менталітету та ментальності. Ментальність відображає спосіб сприйняття світу і не пов'язана безпосередньо з ідеологією, яка базується на розроблених системах думок. Багато аспектів ментальності залишаються непрорефлектованими та логічно недоступними. Ментальність – це не філософські, наукові чи естетичні конструкти, а рівень суспільної свідомості, де мислення переплетене з емоціями, латентними звичками та навичками свідомості. Це невидимий мінімум духовної єдності людей, без якого неможлива будь-яка суспільна організація. Ментальність народу проявляється через найсуттєвіші культурні концепти, які втілюються в мові (Бялик, 2008, ст.70).

Дослідження концептів сприяють пізнанню культури, а в основі культури міститься ціннісний принцип (Пойнар Л. М., 2011, ст. 373).

1.2 Систематизація типів концептів в сучасній лінгвістиці

Звернемо увагу, що функціональна класифікація концептів полягає у визначенні концептів відповідно до їх ролі та функцій у мовному виразі та мисленні. Цей підхід допомагає систематизувати та аналізувати концепти залежно від того, як вони використовуються для комунікації та сприйняття світу. Розглянемо підходи до функціональної класифікації концептів та приклади концептів з кожної групи:

- Концепти для Опису та Категоризації:

Ця група включає концепти, які використовуються для опису об'єктів, явищ, характеристик тощо. Вони слугують для конкретизації та встановлення відносин між об'єктами.

- Концепти для Класифікації та Групування:
Ці концепти допомагають організувати об'єкти у групи та категорії. Вони використовуються для структурування інформації та розрізнення між різними сутностями.
- Концепти для Порівняння та Контрасту:
Ці концепти допомагають встановлювати подібності та відмінності між об'єктами, ідеями, явищами тощо. Вони роблять мовний вираз більш точним та підкреслюють аналогії або розбіжності.
- Концепти для Причинно-наслідкових Зв'язків:
Ця група включає концепти, що показують залежність між причиною та наслідком, дією та реакцією.
- Концепти для Абстрактного Мислення:
Ці концепти допомагають виражати ідеї, поняття та відносини, які можуть бути менш конкретними та важкими для визначення. Вони підходять для вираження абстрактних концепцій. Концепти, які існують у мозку людини та її пам'яті, організовуються на нейробіологічному рівні, який недоступний для вивчення в рамках лінгвістичного дослідження, та на психологічному рівні. Саме на цьому рівні ми будемо досліджувати концепт РУХ в китайській мові на прикладі спортивної лексики. Вчений лінгвіст Скотт Соамс ще називає їх "ментифактами" на позначення елементів змісту свідомості (Скотт Соамс, 1984, ст 12).
- Когнітивна класифікація концептів
Найбільш повну та вичерпну класифікацію концептів ми знаходимо у монографії науковця Вікторії Іващенко (Іващенко, 2006, 77-81). Когнітивні концепти, які спрацьовують на ментальному рівні, умовно розділяють на 3 категорії. Перша - концепти-когнітиви, тобто мисленнєві образи; друга - концепти-емотиви, причинами формування яких стають емоції та емоційні образи; третя - концепти-конотативи, на формування яких впливають рухові образи та поведінкові схеми. Ці три групи додатково розділяють на менші підкатегорії, які не мають суттєвого

впливу на процес та результати дослідження концепту РУХ в китайській мові, тому з огляду на малозначність, ми не уточнюємо їх тут.

- Соціокультурна класифікація концептів

Соціокультурна класифікація концептів передбачає групування понять відповідно до їхнього відображення аспектів суспільства та культури. Цей підхід допомагає розуміти, як поняття відображають соціальні норми, цінності, традиції та аспекти суспільного життя.

Розглянувши різні типи концептів, ми ще раз переконалися у багатогранності концептів, як сутностей мови. Проте, в рамках дослідження концепту РУХ нас цікавить лише 4 іпостасі концепту, як одиниці:

- 1) Концепт РУХ - як ментальна одиниця мовного комплексу носія сучасної китайської мови.
- 2) Концепт РУХ - як одиниця національної свідомості, яка відображає архетипи національного несвідомого культури китайського народу.
- 3) Концепт РУХ - як знання, яке формувалося на етапі розвитку певного багажу знань про рух у спортивній лексиці.
- 4) Концепт РУХ - як когніція, пізнавальні процеси, цінності, моделі.

1.3 Концепт «РУХ» та особливості його аналізу в китайській лінгвокультурі

Рух – це один із фундаментальних концептів, який має значення не лише у фізичному, а й у метафоричному, символічному та культурному контекстах. У сучасному світі, де мовна комунікація є неодмінною складовою людського спілкування, дослідження концепту "Рух" в китайській мові набуває особливої актуальності.

Рух є одним із найперших, найосновніших і найпоширеніших переживань у нашому житті. Ми щодня рухаємося і спостерігаємо за рухами інших істот ще з раннього дитинства. Термін «рух» є загальним ярликом. Він охоплює широкий спектр ситуацій, які передбачають зміни просторових конфігурацій об'єкту.

Концепт руху та актуалізація його в свідомості носія китайської мови починає формуватися ще з раннього дитинства, можливо, навіть, ще до того, як будуть сформовані мовні навички.

Через фундаментальну роль, яку рух відіграє в людському пізнанні та його відповідній організації мови, концептуалізації руху, він привернув до себе значну увагу вчених, які займаються когнітивними дослідженнями, в тому числі і когнітивних лінгвістів.

Концептуалізація та граматична реалізація руху в китайській мові вивчалися такими вченими, як Леонард Талмі в його роботах 1985/2000 років “Figure-Ground-Move-Path”, Чарльзом Філмором “Source-Path-Goal Formulation”, а також Рональдом Лангакером, Реєм Джекендоффом, паном Вержбицьким. Професор Chen Zhi Chu проаналізував підходи вказаних вище вчених і зробив висновки, що кожна з цих схем має свої недоліки. Проте схема Талмі, на його думку, найбільш досконала. До того ж він розробив доповнення до схеми Талмі і подав результати дослідження у своїй дисертації “Event Conceptualization and Grammatical Realization: The Case of Motion in Mandarin Chinese”.

Науковець лінгвіст Остапчук А.Л. зосереджує увагу не тільки на граматичній реалізації руху, а й на ієрогліфічному його виразі: “У китайській мові концепти виражаються за допомогою ієрогліфічних символів, які є своєрідними піктограмами, які відображають зміст. Ця іконічна природа ієрогліфів дозволяє детально передати внутрішню форму концепту” (Остапчук, 2014, ст. 66).

“Ієрогліфи відображають специфіку світосприйняття китайської культури, і їх основні риси можна розглядати як цілісне, пряме та практичне відображення реальності у свідомості.” (Остапчук, 2014, ст. 66).

Вивчаючи вирази подій руху, зроблені двомовними представниками різних мов (англійської та китайської), вчені знаходять підтвердження зв'язку між мовою та мисленням, а також зміни способу мислення під час використання тієї чи іншої мови (Chen, 2022, ст.1804).

Схема руху, розроблена вченим-лінгвістом Талмі, користується найбільшою популярністю серед дослідників. Тому розглянемо її в першу чергу.

Відповідно до Талмі, типова подія руху, концептуалізована людською мовою, складається з чотирьох основних компонентів:

- фігури (суб'єкта, що рухається, живого чи неживого),
- землі (об'єкта відліку рухомого об'єкта),
- руху (руху та дії),
- шляху (курсу та шляху руху, включаючи початок, кінець і процес).

Наступна схема - це схема руху Філлмора, яка традиційно характеризується як конфігурація джерело - шлях - ціль, проте згодом, крім теми, джерела, шляху та цілі (чотирьох основних елементів фрейму руху), до його схеми руху додається ще шістнадцять елементів руху, а саме: площа, напрямок, відстань, носій, супутня подія, ступінь, зображувальне зображення, тривалість, частота, спосіб, форма шляху, місце, мета, результат, швидкість і час.

Якщо ми порівняємо Філморovu характеристику руху Джерело-Шлях-Ціль із формулою Талмі, ми побачимо, що остання дуже схожа на схему Філлмора. Обидві стосуються об'єкта, який рухається. Однак аналітичний підхід Талмі показує явні переваги, а саме більш повне когнітивне уявлення про рух.

В системі Лангакера часові відносини, пов'язані з рухом, є вирішальними для характеристики руху. Він спирається на загальні концепції руху (траєкторія), час (момент і послідовність) і розташування разом із концептуалізатором (пор. Langacker 1987: 145, 166-8). Однак, на жаль, Лангакер не пояснює детально, як часові властивості руху відображаються в природній мові, або як аналізувати вираження руху природної мови з точки зору його часових відносин.

У рамках концептуальної семантики Джекендоффа (1983, 1990) загальна концептуальна структура містить набір абстрактних категорій, таких як річ, подія, стан, дія, місце та шлях. Ці категорії є основними концептуальними «частинами мови». Щоб розробити ці концептуальні частини мови, Джекендофф розробляє функційно-аргументну організацію. Структура кожного семантичного поля є паралельним втіленням більш абстрактної концептуальної структури (Джекендофф, 1996, с.116).

Польська лінгвістка Анна Вержбицька також запропонувала набір семантичних примітивів для дослідження концепту руху. Вона припускає існування “природної семантичної метамови, що складається з набору найпростіших можливих виразів звичайної природної мови, які можна використовувати для перефразування смислів, переданих мовою”.

“У кожній мові існує вираз-еквівалент для кожного із семантичних примітивів, тому одна версія певної мови може бути точно перекладена на будь-яку іншу” (Chengzhi Chu, 2004, ст. 49).

Таким чином, ми розглянули п’ять різних підходів до аналізу руху в мові та концепції, а саме формулювання «Джерело-шлях-ціль» Філмора, характеристику «Фігура-переміщення-шлях-земля» Талмі, часову перспективу Лангакера щодо послідовної зміни місця розташування людини, погляд Джекендофа на рух, як відображення загальної концепції функції-аргументу, загальну організацію та експлікацію семантичного стилю Вержбицької та ін.

Отже, усі п’ять підходів поділяють спільний погляд на мову, як інструмент для кодування людського розуму та досвіду.

На думку Chengzhi Chu з п’яти фреймворків лише система Талмі забезпечує достатньо добре розроблений механізм, здатний повноцінно опрацьовувати рух і застосовний між мовами (Chengzhi Chu, 2004, ст 60).

Талмі показав спосіб, у який концептуалізовані елементи ситуації упаковуються в лексичні форми або граматичні конструкції.

Стосовно компонентів руху, Талмі припускає, що мови відрізняються тим, як вони відображають компонент шляху: як лексичну чи синтаксичну структуру. Зокрема, у цьому відношенні, мови світу він поділяє на дві групи: «мови з дієслівним каркасом» та мови сателіти. До мов із дієслівним каркасом належать романські мови, полінезійська, банту та японська. Друга група, мови сателітні, це китайська, англійська більшість інших індоєвропейських мов і фіно-угорська (Talmy 1985, 1991, ст 122-123).

Китайська мова була віднесена Талмі до сателітних мов, де термін “сателіт” відповідає звичному для української синології терміну “напрямковий комплемент”.

До таких “сателітів” належать прийменники фразових дієслів англійської мови (наприклад Run Out), префікси дієслів українській мові (наприклад Ви-біг, при-біг), дієслівні компоненти в китайській мові (наприклад 去过 *qu guo* – «вже приїздив, вже був колись») (Остапчук А. Л, 2014).

Зокрема, у граматиці китайської мови є окрема категорія «дієслівних доповнень». Доповнення до дієслова є синтаксично залежним від головного дієслова та стоїть після дієслова. Зазвичай він реалізується у вигляді прикметника або дієслова. У роботі Талмі напрямні доповнення розглядаються як супутники до основних дієслів у китайських виразах руху і, отже, китайська мова є супутниковою (ред. сателітною) мовою (Chengzhi Chu, 2004, ст. 126).

Проте, Ламарр зазначає (Lamarre, 2003), що китайська мова не зовсім підпадає під категорію сателітних мов, тому що не враховує конструкції V+D (дієслово + напрямковий компонент) (Lamarre, 2003). В китайській мові також часто вживаються власне дієслова руху для вираження пересування в просторі (Остапчук А. Л, 2014, ст. 153).

У китайській мові використовується паралельна система лексикалізації і вона не є «ідеальним прикладом супутникової (сателітної) мови», як стверджує сам Талмі у подальших дослідженнях (Chengzhi Chu, 2004, ст. 138).

Ден Слобін, американський психолінгвіст, спираючись на той факт, що китайські напрямкові доповнення є елементами дієслівними, а не афіксальними частками, пропонує віднести китайську мову разом із тайською до третьої категорії – “рівнозначно обрамлені мови”, в яких допоміжне дієслово і напрямкове дієслово мають однакову морфосинтаксичну вагу (Slobin, 1996. ст. 134).

Професор Chengzhi Chu зауважує, що події РУХ в китайській мові не обов’язково виражаються дієсловами руху. “Незалежно від того, чи є головне дієслово речення «дієсловом руху», речення може не виражати «подію руху», якщо Шлях руху не визначено.” (Chengzhi Chu, 2004, ст 124). Для того, щоб розкрити концептуалізацію руху більш детально, він створює додаткові компоненти структури для характеристики комплексу руху Шлях. Трьома додатковими компонентами є: Напрямок, Вимір і Перспектива (Chengzhi Chu, 2004, ст. 146).

Проте, когнітивна парадигма досліджень мови вирішує проблему, спираючись не тільки на граматичну реалізацію концепту, а й на зв'язок мови та мозку, мови та мислення. У когнітивній лінгвістиці людська мова розглядається як упорядкована інформаційна система, схожа на базу даних комп'ютера. Методи, що використовуються різними школами когнітивної лінгвістики, поєднуються в рамках поняття «концептуальний аналіз», що є логічним продовженням семантичного аналізу, розробленого у традиційній лінгвістиці.

Українська лінгвістка Жаботинська (Жаботинська С. А, 2004) в своїх роботах, присвячених аналізу різного мовного матеріалу, показує, як концептуальні схеми, наділені узагальненими означеннями, відповідають основним категоріям мислення. Для побудови таких схем вона використовує п'ять базових фреймів, які мають модифікації. Це предметний фрейм, таксономічний фрейм, посесивний фрейм, акціональний фрейм і компаративний кадр. Фрейми названі «базовими», оскільки вони демонструють найзагальніші принципи категоризації та організації вербалізованої інформації людини.

Традиційно в структурі концепту виділяють ядро і периферію (ближню і дальню). Ядром концепту «рух» в українській мові є дієслово «рухатися», яке має просту семантичну структуру, нейтральне стилістичне забарвлення і передає ідею переміщення в просторі у найзагальнішому вигляді. В англійській мові йому відповідає дієслово «to move» (рухатися), в китайській мові – дієслово 走 (йти) (Остапчук, 2014, ст. 66).

В картині світу китайців рух людини асоціюється передусім із його цілеспрямованим рухом у просторі, виражений ієрогліфами з шістьма ключами: 足 “нога”; 走”ходити”; 走 «рух»; 马 “кінь”; 车 “колісниця”; 舟 “човен” (Остапчук А., 2014, ст. 68).

В Китаї у 21 столітті дослідження вчених були зосереджені переважно на типології лексикалізації подій руху англійської та китайської мов за допомогою теоретичного опису і лише обмежена кількість досліджень була проведена шляхом застосування емпіричного експерименту або підходу до вивчення мови (Chen, 2022).

Фонг у своєму дослідженні пропонує переглянути систему концептуалізації руху в китайській мові Рух - Напрямок руху з точки зору концептуальної семантики і, спираючись на пізніші роботи Лангакера, пояснює, що доступ до цього рівня може бути відкритий через семантичні відношення більше, ніж через граматичні. Він показує, що кожне дієслово активує ментальний простір у своїй власній пропозиції (Fong, 2017, ст. 120).

Лангакер стверджує, що мовні форми є безглуздими, якщо ми сприймаємо їх буквально, але їх можна пояснити, якщо згадати когнітивні фактори, які відповідають за їх розвиток. Таким чином, наша головна турбота повинна бути про основні концепції, які відповідальні за вибір конкретної форми чи значення (Langacker 1987).

Висновки до розділу 1

1) Зі сказаного вище випливає, що спосіб уявлення реальності, який є характерним для конкретної мови, частково універсальний для представників будь-якої мови, частково має національну специфічність. Таким чином, представники різних мов можуть інтерпретувати світ за допомогою своїх мов, виявляючи схожі або відмінні підходи до ідеї просторового переміщення. Внаслідок цих інтерпретацій формуються концепти, які, в свою чергу, складаються у концептосферу.

2) Зазначимо, що концепт може бути як вербалізованим, так і невербалізованим у свідомості людини. Сьогодні вербалізований концепт є одним з основних об'єктів дослідження вчених у галузі когнітивної лінгвістики.

3) Одночасно, у сучасній лінгвістиці досі немає чіткої відповіді на питання чи “концепт” та “поняття” це одне й те ж саме, чи все ж ці терміни несуть різне смислове навантаження.

4) Підкреслимо, що на сьогоднішній момент у сучасній лінгвістиці вже розроблена чітка типологізація концептів. В свою чергу, когнітивні концепти бувають трьох типів: перший - концепти-когнітиви, тобто мисленнєві образи, другий - концепти-емотиви, причинами формування яких стають емоції та емоційні

образи, третій - концепти-конотативи, на формування яких впливають рухові образи.

5) Слід зазначити, що концептуальна схема руху, розроблена вченим-лінгвістом Талмі, користується найбільшою популярністю серед дослідників, проте вона не є досконалою і новітні лінгвістичні розвідки постійно намагаються розширити та вдосконалити її.

6) В більшості випадків когнітивна парадигма досліджень мови вирішує проблему, спираючись не тільки на граматичну реалізацію концепту, а й на зв'язок мови та мозку, мови та мислення.

7) Слід виділити 5 базових фреймів Жаботинської (предметний фрейм, таксономічний фрейм, посесивний фрейм, акціональний фрейм і компаративний кадр), які демонструють найзагальніші принципи категоризації та організації вербалізованої інформації людини.

8) Очевидно, що концептосфера мови постійно розширюється. Особливо важлива роль у формуванні концептосфери належить письменникам, поетам, людям, які передають фольклор, та представникам різних професій, які уточнюють специфічні значення, розширюють номінативне поле того чи іншого концепту.

Узагальнюючи викладене в цьому розділі, ми встановили теоретичну базу для подальшого дослідження концепту "Рух" в сучасній китайській мові, розкрили його значення та взаємозв'язок з культурним спадковим фондом. Проаналізували та систематизували підходи до дослідження концептів у китайській мові. А також надали інструменти для інтерпретації його вживання в мовній практиці.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ РУХ

Незважаючи на велику кількість дефініцій та інтерпретацій концепту, вчені не одностайні у розумінні про основну його класифікаційну ознаку – багатовимірність. Це зумовлює його активне використання в двох основних напрямках сучасного мовознавства – когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології (Биба, 2015, ст. 2).

Враховуючи тему нашого дослідження, ми використали комплексний підхід до вибору методів дослідження засобів втілення концепту “рух” в сучасній китайській мові. Метою було проаналізувати та вивчити **семантико-структурні та когнітивні** аспекти цих засобів в сучасній китайській мові.

Методологічна база нашої магістерської роботи ґрунтується на застосуванні методів, які входять до складу таких наукових лінгвістичних шкіл, як школа **когнітивної лінгвістики, генеративної граматики, лінгвістики перекладу і тлумачення, антрополінгвістики.**

Когнітивна лінгвістика: Ця школа підкреслює важливість когнітивних процесів у сприйнятті, використанні та розумінні мови. Дослідники цієї школи вивчають, як мова відображає когнітивні структури та концепти. На прикладі спортивної лексики ми дослідили, як концепт руху актуалізується у носія китайської мови, які когнітивні структури задіяні під час вираження руху китайською мовою.

Генеративна граMATика: Ця школа, розроблена Ноамом Хомським, використовує формальні правила для генерації різних речень мови. Вона намагається вивчити внутрішні механізми мовного творення.

Лінгвістика перекладу і тлумачення: Ця школа досліджує процеси перекладу, інтерпретації та передачі змісту з однієї мови на іншу. Фітнес, як галузь, почав розвиватися в США. Більшість вправ та методик тренування були створені західними спеціалістами. Лексика, яка зараз використовується, в першу чергу була запозичена, інтерпретована чи перекладена з англомовних джерел. Саме тому, в нашому дослідженні, ми починаємо наш аналіз дослідження англомовних

відповідників і робимо паралельний переклад українською, китайською та англійською мовами. Це дозволяє проаналізувати, як саме концепт руху актуалізується у представників трьох різних мов. Саме завдяки цьому ми можемо побачити відмінності сприйняття та лінгвокультурологічні особливості тієї чи іншої мови.

Антрополінгвістика: Цей напрям вивчає взаємозв'язки між мовою та культурою, зокрема роль мови у формуванні соціальних та культурних ідентичностей. Часто, особливо у фразеологізмах, можна зустріти яскраві відмінності у назві певних рухів, чи вправ, які безпосередньо зв'язані з культурою і відображають особливості українського, китайського чи американського соціуму.

Звернемо увагу, що наше дослідження семантико-структурних і концептуальних аспектів актуалізації концепту РУХ у сучасній китайській мові відзначається **інтегративним підходом** та використанням методів функційного та **концептуального аналізу**, що в різних інтерпретаціях поєднує більшість методів дослідження вербалізованих концептів.

Характерно, що тенденція досліджень сучасних лінгвістів полягає у тому, що спостерігач займає центральне місце у дослідженні когнітивних процесів. І, таким чином, його роль в системі знаків стає все більше виразною. Внаслідок цього, вербальний знак розглядається як емпірична реальність, яка є частиною когнітивної системи спостерігача. В такому контексті вивчення сприйняття є важливою метою дослідження мови (Заслонкіна, 2011, ст. 127).

Рух – це філософська категорія, загальнонаукове поняття, одне з найважливіших у різноманітних філософських теоріях буття. У сучасній філософській науці рух розглядається у зв'язку з категоріями простору, часу та енергії. Ці концептуальні категорії є універсальними, незважаючи на мінливість свого змісту, і притаманні людині на всіх етапах її історичного розвитку. З цих категорій будується в кожній культурі своя особлива модель світу (Патен І.М., 2018, ст. 132).

Вчені, представники різних мов світу, почали вивчати концепти не так давно; хоча вже у середньовічному періоді філософи стверджували, що концепти існували

до створення природи в Божественному розумі, як ідеї Бога та відображення одиничних речей. Наприклад, Святий Августин вважав, що Бог створив всі ідеї, які існують у розумі людини, і що ці ідеї існували в Божественному розумі до створення світу (Paul Vincent Spade, 1996, ст.118). Іншим філософом, який висловлював подібну думку, був Йоганнес Скотус Еріугена, який вважав, що Бог є джерелом всіх ідей, і що ідеї існують в Божественному розумі (Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2022).

Варто відзначити, що в історичному аспекті склалося два різних підходи до розуміння простору та часу: субстанціональна і реляційна концепції. Субстанціональна та реляційна концепції є поняттями, пов'язаними з різними підходами до розуміння простору і часу в фізиці та філософії. Давайте розглянемо їх детальніше:

Субстанціональна концепція:

Субстанціональна концепція вбачає простір і час як об'єктивні існуючі сутності, які існують незалежно від будь-яких об'єктів або подій. Ця концепція може бути пов'язана з абсолютним часом та абсолютним простором, які існують незалежно від матерії або подій, що відбуваються в них. У фізиці, Галілео Галілей та Ісаак Ньютон підтримували субстанціональний підхід, де простір і час розглядалися як абсолютні рамки, в яких відбуваються події.

Реляційна концепція:

Реляційна концепція розглядає простір і час як відносні поняття, які визначаються відносно об'єктів та подій. Згідно з цим підходом, простір і час не мають самостійного існування, а замість цього вони виникають із взаємодії між різними об'єктами. Альберт Ейнштейн із своєю теорією відносності суттєво вплинув на розвиток реляційної концепції. Згідно з цією теорією, простір і час утворюють єдину структуру, відому як простір-час, і їхні властивості можуть змінюватися в залежності від швидкості та гравітаційного поля.

Важливо зауважити, що сучасна фізика, в основному, приймає реляційний підхід до простору і часу на основі теорії відносності Ейнштейна. Субстанціональний підхід більше асоціюється з класичною механікою Ньютона і

вважається застарілим у більш загальних контекстах. Способи вербального вираження руху відіграють важливу роль в образному представленні людини. Через фундаментальну роль, яку рух відіграє в людському пізнанні, концептуалізація руху та лінгвістичне представлення руху привертають значну увагу дослідників в когнітивній науці та когнітивній лінгвістиці. У ряді досліджень вітчизняних та зарубіжних лінгвістів (Я. Лопушанський (1996), О. В., Варнавська І.В (2011)) аналізуються групи дієслів, пов'язаних з рухом, на прикладах однієї чи кількох мов.

Аспекти руху були розглянуті в творах науковців, таких як А. Вежбицька, Ch. Fillmore, G. Miller, R. Jackendoff, G. Lakoff, R. Langacker, L. Talmi. R. Langacker, L. Talmu, які були першопрохідцями у рамках когнітивної лінгвістики.

Типологією дієслів в українському та зарубіжному мовознавстві займалися такі вчені, як: З.Харріс, Ч. Хоккетт, І.Вихованець, В. Русанівський, Т. Масицька, А. Загнітко, М. Степаненко.

Дослідження семантики і семіотики простору та руху започатковане в працях, Е. Кассіра, Т. Радзієвської, польського дослідника Я. Адамовського.

В українському мовознавстві детально описано лише такі лексико-семантичні групи дієслів: дієслова стану (О. Леута), мислення (В. Гумовська), дії (І. Овчиннікова, Н. Мединська), мовлення (Н. Ніколаєва), ставлення (Г. Серпутько), буття (Л. Лонська).

У китайських лінгвістичних дослідженнях приймали участь такі вчені: Hui Yin - вивчав дієслова руху та дієслова напрямку, Janet Zhiqun Xing (张至公) - вивчала дієслова напрямку в рамках функціональної лінгвістики, Jingxia Li (黎锦熙) - вивчав кодування подій руху китайською мовою: когнітивне функціональне дослідженнях, Kawai Chui - вивчав лінгвістичні та образні репрезентації подій руху в китайській мові. Ma, Yunxia (马云霞), а також вчені Wenlei Shi (史文磊) та Yicheng Wu (吴莹莹), Jia Chen (陈佳) - досліджували еволюцію китайських дієслів шляху та вираження подій переміщення. Багато китайських вчених торкалися теми переміщення у просторі. Цзян Яньян і Чень Ванхуй узагальнили дослідження подій руху китайської мови (Jiang & Chen, 2019).

Вважаємо за потрібне особливо відмітити фундаментальні роботи та п'ять різних підходів до аналізу руху в мові та концепції, а саме формулювання «Джерело-шлях-ціль» Філмора, характеристику «Фігура-переміщення-шлях-земля» Талмі, часову перспективу Лангакера щодо послідовної зміни місця розташування людини, погляд Джекендоффа на рух, як відображення загальної концепції функції-аргументу, організацію та експлікацію семантичного стилю Вербіцької. Усі п'ять підходів поділяють спільний погляд на мову, як інструмент для кодування людського розуму та досвіду (Chengzhi Chu, 2004).

У нашому дослідженні когнітивних та семантико-структурних особливостей засобів актуалізації концепту руху у сучасній китайській мові ми використовували такі підходи сучасної постгенеративної лінгвістичної парадигми:

- 1) експансіонізм (розширення меж лінгвістики, міждисциплінарність, нові ділянки досліджень, новий матеріал, зближення з природничими науками);
- 2) антропоцентризм (людина стає «точкою відліку», врахування впливу культури й ментальності);
- 3) неофункціоналізм (визнання примату функцій, провідна роль значення, вивчення мови в дії);
- 4) експланаторність (настанова на пояснення, а не лише опис і класифікацію, і, як наслідок, вихід за межі власне лінгвістичної сфери).

Це дає нам можливість здійснити розгорнутий аналіз семантичних, когнітивних та функційних особливостей засобів актуалізації концепту РУХ у сучасній китайській мові.

Зауважимо, що процедури концептуального аналізу відрізняються в різних напрямках і течіях. За словами А. П. Мартинюк, у слов'янському науковому оточенні найпоширенішим є об'єктивістський підхід, відповідно до якого "особа сприймає реальність через органи чуття і відтворює сутність речей у своїх ментальних представленнях - концептах". Ця думка лежить в основі семантико-когнітивного підходу до вивчення концептів, як ментальних відображень реальності. Методологія дослідження концептів у цьому напрямі включає ряд процедур, таких як: компонентний аналіз, спрямований на виділення ключових

семантичних компонентів; дефініційний аналіз, який ґрунтується на використанні лексикографічних джерел для виділення слов-ідентифікаторів та синонімічних одиниць; когнітивний аналіз, спрямований на вивчення структур знань, які закодовані у мовних формах.

Не можна не погодитись, що невпинний розвиток мови спонукає шукати нові підходи до вирішення лінгвістичних задач та здійснення лінгвістичних досліджень. Зараз лінгвістичні розвідки неможливо здійснити в ізольованих умовах, будь-яке дослідження вимагає комплексного підходу з урахування численних мовних втілень і виражень. Комплексний підхід вимагає міждисциплінарну співпрацю та залучення спеціалістів з різних сфер.

“Лінгвістична антропоцентрична парадигма почала змінюватися ще на межі тисячоліть, і саме в той період вона збагатилася новими напрямками: сформувались психолінгвістика, етнолінгвістика, соціолінгвістика, лінгвокультурологія та когнітивна лінгвістика - поліпарадигмальна наука, в якій піднесено на новий рівень наукового пізнання проблему зв'язку між мовою і свідомістю, мовою та мисленням, мовою і світоглядом, мовою і культурою, успадковану від попередніх етапів розвитку мовознавчої науки, а також від філософії та психології”. (Давиденко, 2011, ст 1)

На наш погляд, в такому розмаїтті підходів до вивчення мови основною проблемою є пошук методології, а саме методів дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження та вирішення поставлених перед нами завдань, ми розгорнули наше дослідження на кілька етапів. На кожному з цих етапів, відповідно до цілей роботи, ми використали ряд загальнонаукових та лінгвістичних методів дослідження.

Спочатку ми виділили теоретичні принципи дослідження актуалізації руху в сучасній китайській мові. Теоретична основа дослідження дає розуміння про те, що вже було досягнуто в обраній темі, і які завдання залишаються відкритими та потребують вирішення.

Ми намагалися застосувати методи дослідження, які б дозволили нам розкрити проблему та знайти комплексне вирішення поставленої задачі, задіяли

широкий спектр методів, щоб отримати якісні результати дослідження. Для уточнення теоретичних засад ми користувалися такими загальнонауковими методами як: *індукція, дедукція, аналіз, синтез*.

Метод пізнання *індукція* - заснований на розумовому висновку формально-логічного типу, який дозволяє отримати загальний висновок на основі аналізу окремих частин інформації.

Метод пізнання *дедукція* - дозволив нам із загальних положень логічно вивести окремі положення.

Ці два методи є парними і взаємопов'язаними.

Метод *аналізу* - дозволив нам розділити предмет дослідження на складові для всеохоплюючого його вивчення.

Метод *синтезу* - дозволив об'єднати розчленовані частини предмета в єдиний пласт.

Аналіз та синтез теж взаємопов'язані. Вони взаємно передбачають та обумовлюють один одного.

Ці загальнонаукові методи стали нам в нагоді під час дослідження закономірностей побудови граматичних структур висловлювань із використанням дієслів на позначення руху у сучасній китайській мові.

Як зазначає лінгвіст Давиденко (Давиденко, 2011), трикомпонентну структуру концепту формують такі складові: понятійний (актуальний) компонент, компонент вербальних, образних форм та ціннісний компонент.

Понятійну сторону концепту РУХ і його концептуальних одиниць ми змогли виявити за допомогою аналізу його мовної репрезентації у формі опису значень, користуючись методом *словникових дефініцій*. За допомогою цього методу ми проаналізували словникові дефініції ключового слова. Із тлумачень якомога більшої кількості словників зробили вибірку всіх потенційних характеристик концепту.

Для того, щоб встановити і систематизувати мовні одиниці, ми використали *структурний аналіз*. Він дозволив нам переосмислити структуру і семантику мовних одиниць у вимірах глобальної ментальної (мислиннєвої) одиниці в її

національній (можливо і в соціальній, віковій, гендерній, територіальній) своєрідності та визначення його місця в концептосфері китайського народу. Цей метод допоміг нам виявити картину світу китайського народу, зрозуміти їх бачення руху у просторі, простору, орієнтацію у просторі та їх актуалізацію у мові, визначити граматичні структури, що реалізують концепт РУХ у сучасній китайській мові.

Для інтерпретації досліджуваного тексту, який містить одиниці номінативного поля концепту РУХ, ми користувалися методом *інтерпретаційного аналізу*. Цей метод допоміг нам здійснити інтерпретацію ментальних процесів, відображених у свідомості індивіда і вербалізованих за допомогою мовних одиниць.

Для того, щоб з'ясувати походження базового слова в китайській мові на позначення руху та для відображення внутрішньої форми імені концепту – слова, що репрезентує концепт, ми застосували метод *етимологічного аналізу*. «Внутрішня форма – першооснова концепту» (Заньковська Г. Д, 2015, ст. 103)

Щоб проаналізувати сполучуваність лексеми РУХ у китайській мові та її синонімів, був використаний *дистрибутивний аналіз*. Цей метод дозволив нам встановити ознаки і функціональні властивості мовних одиниць шляхом визначення сукупності сполучуваних з нею елементів.

Для з'ясування змісту висловлювань з одиницями номінативного поля концепту РУХ задіяли метод *семантичного аналізу*.

Для семантичного аналізу ми використали фреймовий аналіз. Він допоміг нам встановити конструюванні значення у активації семантики мовного знаку, з'ясувати як мовець пов'язує мовленнєву форму вираження з певним концептуальним образом.

Для виявлення концептуальних ознак досліджуваного концепту ми застосували *концептуальний аналіз*. Цей метод вважається порівняно новим у лінгвістиці.

Концептуальний аналіз логічно продовжує здійснений семантичний аналіз і характеризується такими ознаками:

- 1) Активізує такі сфери як лінгвістика, культурологія, психологія, історія,

філософія, соціологія. Він дозволяє задіяти особистий національно-етнічний досвід, асоціативні зв'язки носіїв мови та культурні контексти. Це дозволяє вийти за межі власне лінгвістичного знання, де пошуки обмежуються суто мовним аналізом одиниць.

2) Дозволяє дослідити суть та предметно-понятійний образ, проаналізувати поняттєвий і цінні складники. (Алексенко С. Ф., 2020).

Аналіз концептів спрямований на розкриття значення понять, формалізацію того, що є характерним для інтуїції та існує в колективному несвідомому, а виражається через мову. (Заньковська, 2014, ст. 84).

Головна мета використання цього методу - це реконструювати когнітивні механізми індивідуальної чи колективної свідомості, які формують та впорядковують знання про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду. За допомогою концептуального аналізу можна описати структури цих знань із застосуванням метамов лінгвістики або природної мови на базі різноманітних моделей. Розглядаючи наукові досягнення когнітивістів, приходимо до висновку, що концептуальний аналіз включає в себе методи дистрибутивного, контекстуального та компонентного аналізу. У концептуальному аналізі можна помітити логічний і ейдетичний аспекти. Логічний аспект спрямований на встановлення закономірностей внутрішньої організації концепту, виявлення його складових елементів та встановлення зв'язків між ними. Ейдетичний аспект, передусім, ставить за мету визначити, як цілісний концепт існує в мисленні. Кінцевою метою концептуального аналізу є створення концептуальної моделі інформаційного фрагмента, який фіксується знаком (Мунтян Л. В, 2013).

Для виявлення ситуацій актуалізації концепту РУХ, особливо актуальним стає метод - **фреймового моделювання**.

Цей метод є одним із найпоширеніших методик аналізу концептів. Якщо категоризувати концепти за змістом, то матимемо наступні типи: уявлення, схеми, поняття, фрейми, сценарії (скрипти), гештальти. Методику фреймового моделювання було застосовано для побудови фреймової моделі концепту РУХ, тобто для його структурування, тому що будь-яка ситуація може бути представлена

у вигляді моделі; фрейм зображають у вигляді структури вузлів та відношень. Ті рівні фрейму, що розташовуються на вершині, фіксовані і відповідають речам, які завжди істинні у відношенні до відповідної ситуації. Вершинні вузли є постійними компонентами ситуації і містять завжди актуальну для наведеної ситуації інформацію.

Створення фреймової структури дозволяє зручно представити інформацію, знання та досвід, пов'язані з досліджуваним концептом (Заньковська Г. Д, 2015, ст.103).

Для виявлення сем у семантичній структурі значення лексеми РУХ та її синонімів, з метою їх розміщення у структурі номінативного поля досліджуваного концепту РУХ, користуємося методом *компонентного аналізу*.

Цей метод дозволяє нам виявити складові поняття, аналізуючи значення основних мовних виявлень концепту "РУХ" через проведення компонентного аналізу. Загальні або схожі за смислом вирази одного концепту визначаємо та роз'яснюємо, як когнітивні аспекти концепту, які отримують назву смислових елементів або компонентів смислу концепту. Ці складові узагальнюються та інтерпретуються як елементи первинного смислу імені концепту. Також, враховуються смисли, пов'язані з історико-етнографічним контекстом концепту, і лексичні значення синонімів.

Метод *польового моделювання* був застосований для того, щоб структурувати номінативне поле концепту РУХ.

Польова організація концепту – це ієрархія смислових елементів, що складається з ядра і різних зон периферії у структурі концепту. На цьому етапі було з'ясовано на основі словникових дефініцій значення прямого номінанта концепту лексеми РУХ у китайській мові, значення її безпосередніх складників, її синонімів, для чого необхідним було застосування на цьому етапі також компонентного аналізу. Це надало можливість розмежувати значення синонімів базового номінанта концепту, згрупувати їх по лексико-семантичних групах на основі виділення інтегральної, диференційної та потенційної семи у семантичній структурі їхніх значень, та визначити їхнє місце у структурі номінативного поля концепту РУХ

(центр з ядром і приядерною зоною) та периферією (ближньою і дальною), для цього необхідним було застосування методу польового моделювання.

Ядро концептів включає найважливіші та актуальні характеристики. До ядерної області концепту входять його поняттєва та знакова складові, виражена ім'ям концепту. Дослідження поняттєвої складової виконується шляхом аналізу та опису сем, зокрема тих, що співпадають або мають схожий зміст. Ці семи узагальнюються (зводяться до однієї ознаки) та інтерпретуються як єдина когнітивна характеристика концепту. Приядерна зона включає значущі, але не основні уявлення, тоді як периферійні елементи складають сутність інших концепцій.

Також ми застосували *контекстуальний аналіз* для уточнення рецептивної спрямованості концепту РУХ та його значимості в соціокультурному контексті, і використали для встановлення особливостей функціонування засобів актуалізації руху у вербалізованому дискурсі на спортивну тематику; а для відбору матеріалу для ілюстрації було застосовано метод суцільної вибірки.

Основна орієнтація концептуального аналізу полягає в розкритті внутрішнього змісту концепту, який виражений одним словом. Концептуальний аналіз розглядається як один із напрямків дослідження мовної картини світу, а розкриття окремих концептів використовується як ключовий компонент програми для розгляду та вивчення мовної картини світу.

Когнітивні схеми представляють собою внутрішні структури даних, в яких узагальнюється накопичений досвід, що відображає типові значення або очікувані взаємозв'язки у конкретній сфері життя. При цьому акцентується на значенні в широкому спектрі та різноманітності областей.

Для цього застосуємо *інтегративний підхід*, який передбачає розгляд концепту, як глобальної ментальної одиниці лінгвокультури, внутрішня організація якого включає атрибутивні характеристики, його одночасна належність до мови, свідомості та культури.

У своєму дослідженні концепту РУХ ми спланували такі кроки для отримання всеохоплюючих результатів:

I. Перший етап аналізу включає наступні кроки:

Провести детальний аналіз та логічно систематизувати ключові терміни когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології. Це включає такі поняття, як: "концепт", "концептосфера", "концептуальна картина світу", "культурна картина світу", "мовна картина світу", "вербалізація та профілізація концептів", "поняття емоційних концептів", а також зв'язок між мовою, культурою і мисленням.

II. Другий етап аналізу:

1. Визначити ключове слово, що вербалізує концепт РУХ в китайській мові.
2. Визначити багатозначність базового номінанта в процесі його розвитку.
3. З'ясувати етимологію безпосередньо складників концепту РУХ (动作).
4. Виявити спільнокореневі слова різних частин мови, які словотвірно пов'язані з ключовим словом.
5. Встановити наявність фразем, паремій, крилатих виразів з поданим словом.
6. Виявити та проаналізувати синоніми лексеми РУХ.
7. Проаналізувати вільні словосполучення з ключовим словом на матеріалі різних джерел.
8. Залучити до аналізу стилістичні засоби (метафору, метонімію, порівняння).
9. Сформувати номінативне поле концепту РУХ.

III. Третій етап аналізу:

1. Здійснити фреймове моделювання ситуації РУХ (слоти: рух, нерухомий стан; вираження руху).
2. Виявити дискурсивні конфігурації концепту РУХ.

Висновки до розділу 2

Сутність вищевикладеного змушує зробити висновки:

- 1) П'ять класичних підходів до аналізу руху в мові, а саме формулювання «Джерело-шлях-ціль» Філмора, характеристика «Фігура-переміщення-шлях-земля» Талмі, часова перспектива Лангакер, відображення загальної концепції функції-аргументу Джекендоффа, організація та експлікація семантичного стилю

Вербіцької, не задовольняють повною мірою потреби сучасної лінгвістики в межах антропоцентричної лінгвістичної парадигми.

2) Процедури та методологія досліджень концепту рух не є повністю сформованими та допускають різні дослідницькі підходи, які дозволяють виконати завдання дослідження.

3) Використаний інтегративний підхід із застосуванням методу фреймового моделювання дозволяє повною мірою виконати завдання наукової розвідки та дослідити концепт руху в сучасній китайській мові.

РОЗДІЛ 3

ЛЕКСИЧНИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУ РУХ НА МАТЕРІАЛІ СПОРТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

3.1 Аналіз лексем, що позначають «РУХ» в сучасній китайській мові

Концепти можуть бути виражені різноманітними складовими способами: лексичними одиницями, граматичними конструкціями і, навіть, фразеологізмами. Лексичне вираження концепту передбачає, що концептуальні ознаки будуть досліджені та обґрунтовані насамперед через значення слів і їх складових елементів. Більшість методів дослідження концепту передбачають виявлення, узагальнення, порівняння словникових дефініцій імені концепту. Ядро концепту та периферія відображають культурні особливості, традиції, спеціалізовані особливості та загальнолюдські надбання, які відображаються в концептосфері досліджуваного концепту досліджуваної мови.

Ми вважаємо, що належить розпочати дослідження концепту РУХ з аналізу лексичного значення імені концепту. Хоч багато науковців зазначають, що словникові значення не відображають у повній мірі всю багатогранність концепту, ми для простоти наукового експерименту будемо вважати термін, тобто ім'я концепту, відправною точкою у дослідженні концепту, тому розглянемо ім'я концепту, як мовний знак, який найповніше та належним чином передасть сутність концепту. Такий підхід є доцільним, оскільки, на нашу думку, інтерпретація "вузького розуміння" концепту як семантичної структури, що лежить в основі слова, дозволить нам відкрити шлях до аналізу всіх можливих смислів концепту у його "широкому розумінні". Уявлення про різні конотації надасть можливість проаналізувати їх взаємозв'язок з денотативним (суто логічним) значенням слова. Далі на реальних прикладах зі спортивної лексики ми перевіримо правильність перших умовиводів під час аналізу концепту РУХ.

Найчастіше представництво концепту у мові приписується слову. Саме слово одержує статус імені концепту – мовного знаку, що найбільш повно та адекватно відображає його зміст.

Для аналізу “слова” є два підходи. Перший - **семасіологічний** підхід, який розглядає значення мовної одиниці від знаку (план вираження) до значення (план змісту).

Другий - **ономасіологічний** підхід, який аналізує значення мовної одиниці від значення (план змісту) до знаку (план вираження).

У цьому дослідженні ми використовуємо обидва ці підходи і застосовуємо метод узагальнення словникових дефініцій, заснований на ідеї доповнення словникових визначень з різних джерел.

У ході нашого дослідження ми розглядаємо номінативні одиниці як елементи, які виконують функцію номінативного вираження, використовуються для найменування виділених у мовному сприйнятті окремих частин мовного континууму та відповідають способу, яким лінгвокультурний соціум бачить світ. Суть номінативної функції полягає в здатності відображати не тільки реальний об'єкт, але і узагальнений образ. Значення номінативних одиниць відображають не усю сутність об'єкта в цілому, а лише обмежену кількість ознак і властивостей об'єкта, іноді навіть одну з багатьох його властивостей. Ментальний образ предмету, який поступово розкривається у своєму існуванні, є якраз "текстом", де образ предмету змінюється за якістю та характеристиками, але при цьому залишається єдиним у своїй ідеї.

Концепт може відобразитися у мові через **готові слова та вирази, фразеологічні звороти, вільні поєднання слів, синтаксичні структури та розміщення у реченнях (синтаксичні концепти), текстові відображення та комплекси текстів.**

Засоби актуалізації концепту РУХ в сучасній китайській мові у спортивному дискурсі залучають:

- лексичні дескриптивно та прагматично орієнтовані номінації, включно з іменем концепту РУХ та членами його синонімічного ряду: 行动 xíngdòng дія, 行为 xíngwéi поведінка, 手脚 shǒujiǎo руки та ноги, 作为 zuòwéi поведінка, 举动 jǔdòng рухатися тощо;

- вільні словосполучення, що містять ім'я концепту РУХ або його синоніми у якості опорного найменування: 体操动作 Tǐcāo dòngzuò гімнастика, 反向动作 Fǎn xiàng dòngzuò зворотня дія, 双手动作 Shuāngshǒu dòngzuò рух обома руками тощо;

- фразеологічні словосполучення із зв'язаним значенням одного з компонентів, що містять ім'я концепту РУХ або його синоніми у якості опорного найменування 哑铃卧推 - yǎ líng wò tuī - жим гантелей лежачи, 上斜伸腰 shàng xié shēn yāo гіперекстензія, 颈后杠铃深蹲 - jǐng hòu gāng líng shēn dūn присідання зі штангою тощо;

- ідіоми, паремії: 死虫动作 Sǐ chóng dòngzuò мертвий жук (назва вправи).

Ми розпочнемо дослідження з найпростіших форм концепту, а саме з дослідження морфем, слів, далі проаналізуємо фрази та ідіоми.

Побудова номінативного поля концепту та встановлення його номінативної щільності

Доцільно використати для цього метод побудови концептуальних мереж на основі базових фреймів, методика якого детально описана С.А. Жаботинською. Ця методика відповідає вимогам основних галузей когнітивної науки та має міждисциплінарний характер. За словами дослідниці, базові фрейми мають здатність формувати концептуальні мережі шляхом використання різноманітних комбінацій пропозиційних схем.

Зокрема дослідниця виокремлює:

1) Предметний фрейм - поєднує буттєві схеми; це концептуальна рамка, де одна і та ж сутність (певна особа, річ чи явище) описується з урахуванням її кількісних, якісних, суттєвих, місцезнаходження, темпоральних характеристик.

Зокрема: **квантитативну** «*X є СТІЛЬКИ-кількість*», **квалітативну** «*X є ТАКЕякість*», **локативну** «*X існує/діє ТАМ / LC-локатив (початок, шлях або місце, кінець)*», **темпоральну** «*X існує тоді / ТМ-темпоратив (початок, відрізок або момент часу, кінець)*» та **схему способу буття** «*X існує так-СПОСІБ*»;

2) Акціональний фрейм - сценарій подій, де кілька об'єктів пов'язані між собою та виступають у ролях, які визначаються їх взаємодією, і включає у себе схеми для опису стану або процесу. Зокрема: **стану/процесу** «*AG-агенс діє*», **контактної дії** «*AG-агенс діє на PT-пацієнс/AF-афектив*» та **каузації** «*CR-каузатор здійснює FT-фактитив*».

3) Посесивний фрейм - концептуальна рамка володіння, де ОБ'ЄКТ-власник володіє ОБ'ЄКТ-предметом, формується через використання посесивних схем, які відображають розподіл частини від цілого. Зокрема: «*WH-ціле має PR-частину*», **інклюзивності** «*CRконтейнер має СТ-вміст*» / «*СТ-вміст має CR-контейнер*» та **власності** «*OW-власник має ODвласність*» / «*OD-власність має OW-власника*»;

4) Ідентифікаційний фрейм - це рамка ідентифікації, де постійні категорії предметної сутності стають змінними з плином часу, використовує ідентифікаційні схеми, які надають особистий характер. Зокрема: **персоніфікації** «*ID-індивід є PS-персоніфікатор (власна назва)*», **класифікації** «*ID-індивід / вид є CL-класифікатор: вид /рід*» та **характеризації** «*ID-індивід є СН-характеризатор*»;

5) Компаративний фрейм - фрейм порівняння, який виникає за допомогою зв'язків ідентичності, схожості та подібності, відображений за допомогою компаративних схем. Зокрема: **тотожності / метаморфози** «*CV-компаратив є /ніби/ MS-корелят*», **подібності / аналогії** «*CV-компаратив є ніби AN-корелят*» та **подоби / метафори** «*CV-компаратив є нібито MT-корелят*». (Жаботинська, 2013)

Відповідно до теорії базових фреймів, яку розробила С.А. Жаботинська, для створення концептуальної мережі про поняття РУХ 动作 dòngzuò ми аналізуємо основний зміст лексеми 动作 dòngzuò в різних словниках китайської мови і виділяємо логічні пропозиції, що визначають денотативне значення цієї лексеми.

Словники, якими ми користувалися:

《汉语大辞典》 - «Великий китайський словник»,

《现代汉语词典》 «Словник сучасної китайської мови»,

《现代汉语学习词典》 - «Сучасний навчальний словник китайської мови»

звертає увагу на час і культуру, намагається наблизитися до сучасного мовного життя,

《现代汉语规范词典》 - «Нормативний словник сучасної китайської мови»,

《汉语同义词词典》 - «Словник синонімів китайської мови»,

《汉语大字典》 - «Великий словник китайських ієрогліфів» (виданий в м. Ухань, 1986-1990),

《汉语大词典》 - «Великий словник китайської мови»,

《新华字典》 - «Словник ієрогліфів Синьхуа»,

《同义词词林》 - «Синонімічний словник Лін»,

《汉语动词用法词典》 - «Словник вживання китайських дієслів»,

组词 - «Словник сполучуваності».

До центру номінативного поля концепту РУХ безумовно належить лексема 动作 *dòngzuò* рухатися. З огляду на синонімічний ряд, в контексті спортивної лексики, це слово найповніше відображає саме той рух, який є під час виконання спортивної вправи. Поняттєвий зміст концепту РУХ 动作 *dòngzuò* розкривається також через семантичну реалізацію його основного представника в сучасній китайській мові – 动作 *dòngzuò* рухатися.

Спершу побудуємо номінативне поле концепту та встановимо його номінативну щільність. Для цього більш детально дослідимо мовний корпус, яким

репрезентується концепт РУХ в етимологічних та тлумачних словниках та інших лексикографічних джерелах.

На думку лінгвістки Н. Г. Єсипенко, методологія аналізу концептів повинна також враховувати результати статистичних методів під час дослідження вербалізованої структури концепцій, встановлення ієрархії концепцій, особливо в авторському тексті. Підходи до аналізу лексико-семантичної системи тексту, відтворення мовного образу та вербалізованих концепцій не можуть бути вичерпними без кількісного відображення. Дослідниця наголошує, що використання кількісних даних, зібраних на представницькій вибірці, збільшує об'єктивність та довіреність висновків щодо структури текстового або художнього концепту (Єсипенко, 2009).

Дослідивши понятійну базу концепту РУХ 动作 dòngzuò в словниках китайської мови, ми визначили, що найчастіше він описується такими мовними одиницями: 活动 huódòng рухатися (25 випадків), 变化 biànhuà зміна (15 випадків), 移动 yídòng переміщення (3 випадки), 现象 xiànxàng явище феномен (1 випадок), 运动 yùndòng заняття спортом (18 випадків), 属性 shǔxìng властивість (1 випадок), 物质的存在形式 Wùzhí de cúnzài xíngshì Форми існування (5 випадків), 根本属性 gēnběn shǔxìng фундаментальні ознаки (1 випадок), 手段 shǒuduàn засіб, метод (1 випадок), 游戏 yóuxì гра (2 випадки), 运动项目 yùndòng xiàngmù вид спорту (1 випадок), 锻炼方法 duànliàn fāngfǎ метод тренування (1 випадок), 身体活动 shēntǐ huódòng фізична активність (1 випадок), 田径 tiánjìng лёгкая атлетика (1 випадок), 体操 tǐcāo гимнастика (2 випадки), 球类 qiúlei види спорту з м'ячем (1 випадок), 游泳 yóuyǒng плавать (1 випадок), 武术 wǔshù ушу (1 випадок), 棋艺 qíyì шахи (1 випадок), 过程 guòchéng процес (3 випадки), 行动 xíngdòng дія (14 випадків), 竞技运动 jìngjì yùndòng змагальні види спорту (3 випадки), 行为 xíngwéi вчинок (10 випадків)、变化等的词 Biànhuà děng de cí (1 випадок), слова, що виражають дії, поведінку: 走 zǒu іти (2 випадки), 来 lái приходити (19

випадок), 打 dǎ вдаряти (3 випадки), 吃 chī їсти (4 випадки), 爱 ài любити (1 випадок), 拥护 yōnghù захищати (1 випадок).

Також до номінативного поля концепту РУХ входять 使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí - слова, що виражають дію: 反应 fǎnyìng реакція (2 випадки), слова результату - 效果 xiàoguǒ (1 випадок), 体操动作 Tǐcāo dòngzuò гімнастика (1 випадок), 行为举动 Xíngwéi jǔdòng Поведінка (2 випадки),

劳作 láozuò фізична праця (2 випадки), 劳动 láodòng праця (5 випадків),

动弹 dòngtan рухатися в значенні "працювати" (2 випадки), 变动 biàndòng змінюватися (5 випадків),

波动 Bōdòng коливання (3 випадки), 震动 Zhèndòng вібрація (2 випадки),

震动 zhèndòng приведення в дію (3 випадки), 活动的组成部分 Huódòng de zǔchéng bùfèn компоненти діяльності (1 випадок).

Лексикографічний аналіз дозволив нам виділити логічні предикати денотативного значення лексеми 动作 dòngzuò. Вищезгадані мовні одиниці належать до **ідентифікаційної схеми класифікації концептуальної моделі**. Далі ми розглянемо більш детально концептуальні схеми в рамках побудови фреймової мережі.

Побудова фреймової мережі

По-перше ми угрупували наведені інтегративні концептуальні моделі на ґрунті базових пропозиціональних схем та побудували фреймову мережу імені концепту РУХ 动作 dòngzuò за методикою Жаботинської.

Відповідно до теорії базових фреймів С.А. Жаботинської, для створення концептуальної мережі про поняття РУХ 动作 dòngzuò ми провели аналіз короткого опису основних рис значення лексеми 动作 dòngzuò у різних типах словників

китайської мови і виділили логічні вислови, що визначають денотативне значення лексеми 动作 dòngzuò.

Метод узагальнення словникових дефініцій дозволив уніфікувати визначення базової лексеми 动作 dòngzuò і структурувати її за категоріями.

1. Рух - це рух всього тіла або частини тіла.

全身或身体的一部分的活动 [《汉语字典》，《汉语大辞典》，《查查汉语》]:

1.1 身体的活动或行动, 活动 [《现代汉语》，《新华字典》]

1.2 体育的基本手段。 [《现代汉语》]

1.3 竞技运动 [《现代汉语》，《新华字典》，《近义词 反义词词典》]

1.4 改变原来的位置或脱离静止状态，跟“静”相对。 [《新华字典》]

1.5 体操动作 [《外研社词典》]

1.6 指身体的活动 [《现代汉语大词典》]:

1.7 具有一定动机和目的并指向一定客体的运动系统。 [《百度百科》]

1.8 动起来。 [《百度百科》，《查查汉语》，《汉语字典》，《现代汉语词典》，《30000词现代汉语词典》，《汉语大辞典》，《查查汉语》]

2. Рух - це форми існування та фундаментальні властивості матерії.

物质的存在形式和根本属性: [《在线汉语字典》]:

2.1 物体的位置不断变化移动的现象 [《在线汉语字典》].

3. Рух - це поведінка.

行为举动: [《词典网》]

3.1 指某种行为、活动。 [《现代汉语大词典》]

4 Рух - це дії заради певної мети.

为某种目的而四处奔走: [《在线汉语字典》]

4.1. 劳作，劳动 [《词典网》 《近义词 反义词词典》]

4.2. 动弹；活动 [《近义词 反义词词典》 《词典网》]

4.3 变动，发生变化。 [《词典网》 《近义词 反义词词典》]

5. Рух - це діяльність людини або групи людей.

包括在人的整体活动之中 [《百度百科》]:

5.1 指规模声势较大的群众性活动. [《在线汉语字典》]

5.2 活动的组成部分, 它是以自觉的目的为特征, 并且总是由一定的动机所激发, 因而具有社会的性质. [《百度百科》]

6 Рух - це емоційні реакції людини.

感动, 情感起反应 [《汉语字典》, 《30000词现代汉语词典》, 《新华字典》, 《近义词典》]

6.1 角色五官位置的变化 (即表情变化)。 [《百度百科》]

По-друге ми згрупували лексеми на основі базових пропозиційних схем з найвищим рівнем узагальнення, які представляють основні категорії мислення та типи відношень між ними.

Для побудови схеми ми використали п'ять базових фреймів, що мають свої модифікації, а саме:

- предметний фрейм – одна й та сама сутність (ДЕХТО або ДЕЩО) характеризується за своїми кількісними, якісними, локативними та темпоральними ознаками;
- акціональний фрейм – декілька предметів, що є учасниками події, отримують аргументні ролі;
- посесивний фрейм – демонструє вітальний зв'язок ДЕЩО-володар має ДЕЩО-володіння;
- ідентифікаційний;
- компаративний фрейм – формується зв'язками тотожності, схожості та подібності, коли ДЕЩО-референт є ДЕЩО-корелят. Будь-який з останніх трьох фреймів може бути розгорнутий у предметний фрейм.

Визначення типу пропозиційної схеми здійснюється на підставі її приналежності до одного з п'яти базових фреймів – **предметного, акціонального,**

посесивного, ідентифікаційного та компаративного. Ці базові фрейми поєднуються між собою, утворюючи інтегративні концептуальні моделі.

1) предметний фрейм - буттєва квалітативна схема «РУХ 动作 dòngzuò є ТАКА-якість»:

不断 bùduàn неперервний, 机械的 Jīxiè de механічний, 物理的 Wùlǐ de фізичний, 化学的 Huàxué de хімічний, 生物的 shēngwù de біологічний, 社会的 shèhuì de соціальний, 体育的 Tǐyù de спортивний, 很容易发生 hěn róngyì fāshēng той, що можна легко здійснити, 动起来 dòngqǐlai той, що приводить в дію, 具有一定 dòngjī hé mùdì має мету, 不是孤立的 Bùshì gūlì de неізолюваний, 自觉的目的为特征 zìjué de mùdì wèi tèzhēng характеризується свідомою цілеспрямованістю, 总是由一定的动机所激发 zǒng shì yóu yīdìng de dòngjī suǒ jīfā завжди спонуканий певним мотивом, 有社会的性质 yǒu shèhuì dì xìngzhì має соціальний характер, 非静止的 fēi jìngzhǐ de коли “не в спокої”, 可变的 kěbiàn de змінний.

2) предметний фрейм - буттєва локативна схема «РУХ 动作 dòngzuò є ТАМ-місце»:

全身或身体的一部分 Quánshēn huò shēntǐ de yībùfèn все тіло або частина тіла, 根本 gēnběn в основі,

包括在人的整体活动之中 Bāokuò zài rén de zhěngtǐ huódòng zhī zhōng включений в діяльність людини, 活动 huódòng має місце в активності.

3) предметний фрейм - буттєва темпоральна схема «РУХ 动作 dòngzuò-темпоратив»: 行动起来 xíngdòng qǐlái на початку дії, 身体活动 shēntǐ huódòng під час фізичної активності, 为某种目的 wèi mǒu zhǒng mùdì коли є мета, 改变原来的位置 Gǎibiàn yuánlái de wèizhì коли є зміна початкового положення, 脱离静止状态 Tuōlí jìngzhǐ zhuàngtài коли зміна статичного стану, 感动, 情感起反应 Gǎndòng, qínggǎn qǐ fǎnyìng коли емоційне зворушення, 开始做 Kāishǐ zuò на початку дії,

发生变化 Fāshēng biànhuà коли відбуваються зміни, 从事 cóngshì коли займаєшся справою,

做工 zuògōng коли працюєш, 角色与所处环境相对位置的变化 juésè yǔ suǒ chù huánjìng xiāngduì wèizhì de biànhuà коли є зміни положення персонажа щодо навколишнього середовища.

4) акціональний фрейм – акціональна схема контактної дії «РУХ 动作 dòngzuò діє на ДЕЦО»: 物体的位置 Wùtǐ de wèizhì положення об'єкта, 位置 wèizhì позицію, 物质 Wùzhì матерію, 身体 shēntǐ тіло, 情感 qínggǎn емоції, 客体 kètǐ філос., об'єкт, 运动系统 yùndòng xìtǒng опорно-рухову систему, 角色 juésè діючу особу, 五官 wǔguān п'ять органів відчуття, 表情 biǎoqíng вираз обличчя, 肢体位置 Zhītǐ wèizhì положення тіла, 所处 suǒchù місце знаходження, 距离 jùlí відстань.

5) ідентифікаційна схема класифікації «РУХ 动作 dòngzuò ВИД/РІД/РОЛЬ»: 活动 huódòng , рух, активність, 变化 biànhuà зміна, 移动 yídòng переміщення, 现象 xiànxàng явище, феномен, 运动 yùndòng заняття спортом, 属性 shǔxìng властивість, 物质的存在形式 Wùzhì de cúnzài xíngshì форма існування, 根本属性 gēnběn shǔxìng фундаментальні атрибути, 手段 shǒuduàn метод прийом,

游戏 yóuxì гра, 运动项目 yùndòng xiàngmù вид спорту, 锻炼方法 duànliàn fāngfǎ метод тренування,

身体活动 shēntǐ huódòng фізична активність, 田径 tiánjìng легка атлетика, 体操 tǐcāo гімнастика, 球类 qiúlèi види спорту з м'ячем, 游泳 yóuyǒng плавання, 武术 wǔshù ушу, 棋艺 qíyì шахи, 过程 guòchéng процес, 行动 xíngdòng дія, 竞技运动 jìngjì yùndòng змагальні види спорту, 动活动 Dòng huódòng рухова діяльність, 表示动作、行为、变化等的词 Biǎoshì dòngzuò, xíngwéi, biànhuà děng de cí, слова, що виражають дії, поведінку: 走 zǒu іти, 来 lái приходити, 打 dǎ ударяти, 吃 chī їсти, 爱 ài любити, 拥护 yōnghù захищати, 使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí слова що виражають дію, 反应 fǎnyìng реакція, 效果 xiàoguǒ результат, 体操动作 Tǐcāo

dòngzuò гімнастика, 行为举动 Xíngwéi jǔdòng поведінка, 劳作 láozuò фізична праця, 劳动 láodòng праця, 动弹 dòngtan рух в значенні "працювати", 变动 biàndòng зміни, 波动 Bōdòng коливання, 振动 Zhèndòng вібрація, 震动 zhèndòng приведення в дію, 活动的组成部分 Huódòng de zǔchéng bùfèn компоненти діяльності.

б) компаративний фрейм - компаративна схема «РУХ 动作 dòngzuò є МОВ/МОВБИ»: 声势较大的群众性活动 Shēngshì jiào dà de qúnzhòng xìng huódòng масові масові заходи, 跟“静”相对 Gēn “jìng” xiāngduì протилежний "тиші", 常跟“就”连用 cháng gēn “jiù” liányòng використовується з "просто", 指某种行为 Zhǐ mǒu zhǒng xíngwéi відноситься до певної поведінки, 指某种活动 Zhǐ mǒu zhǒng huódòng відноситься до діяльності.

На основі проведеного дослідження збудували фреймову мережу (рис.1) імені концепту РУХ 动作 dòngzuò.

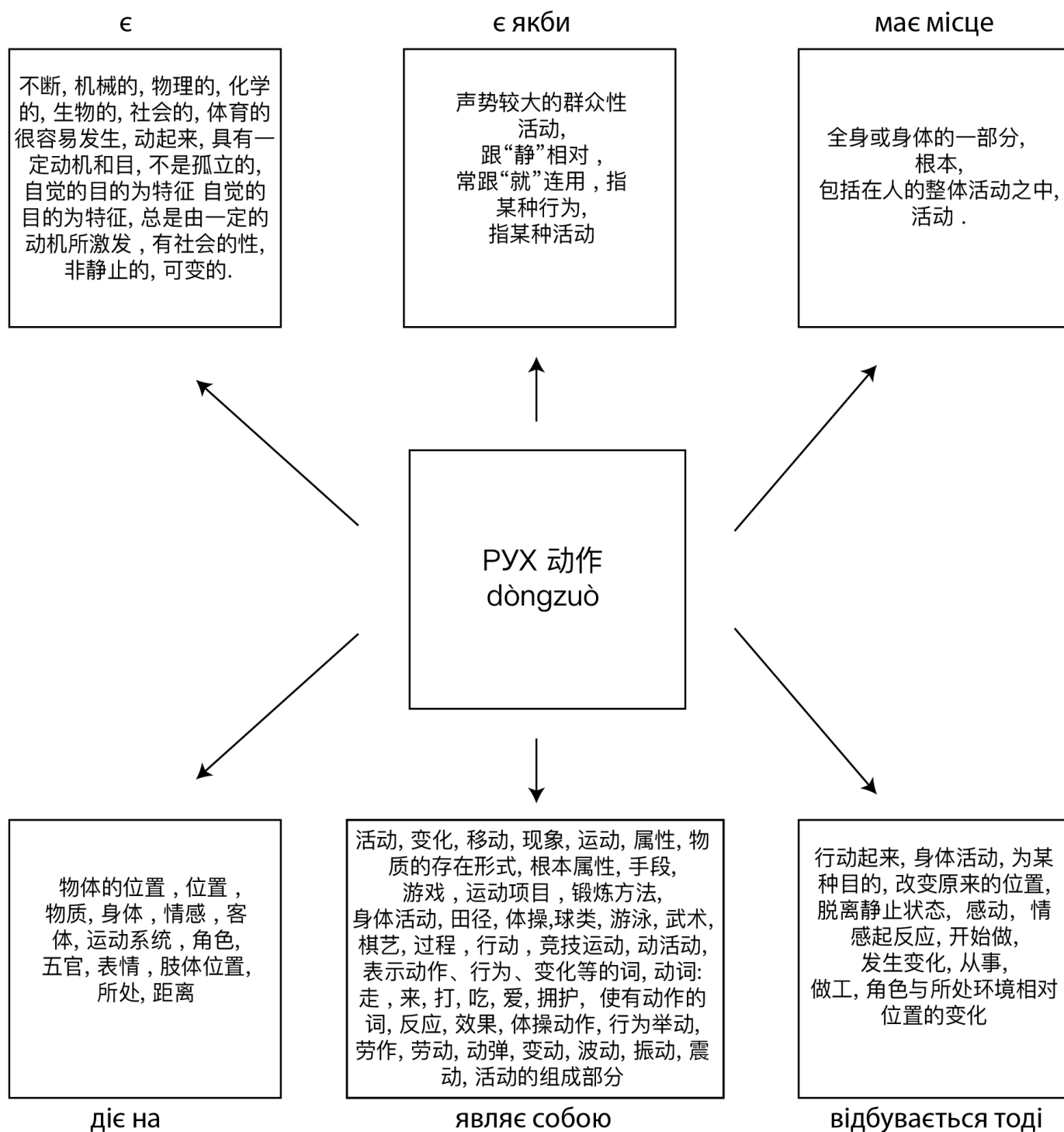

Рис. 3.1. Фреймова мережа імені концепту 动作

Проаналізувавши словникові дефініції імені концепту РУХ та створивши базову мережу фреймів, ми отримали загальне враження про те, яким чином концепт РУХ може актуалізуватися у пам'яті носія китайської мови. Виявлене ядро концепту **РУХ 动作 dòngzuò** шляхом аналізу лексичного значення слова **动作 dòngzuò** у тлумачних словниках різних періодів - це перший рівень концептуалізації.

Під час еволюції суспільства та загальної свідомості можуть відбуватися зміни в словникових визначеннях, які приводять до надання нових значень та розширення понять. Ці зміни впливають на концепцію, її структуру та організацію у контексті. Тому при аналізі концепцій важливо провести дослідження всіх можливих її складників. Ці елементи, разом з лексичним значенням слова, його денотативним і конотативним відтінками, формують структуру концепції та її взаємозв'язки у полі (Врублевська, 2014, ст. 216).

І, хоча, словникові дефініції лексичних одиниць відображають мовну ментальність носіїв певної мови, і отже можуть надати базову інформацію для відтворення концепту, все ж вони містять у собі далеко не повну інформацію про зміст концепту. Тому, у практиці проведення концептуального аналізу найчастіше використовується поєднання аналізу на основі словникових дефініцій і аналізу контекстів уживання мовних одиниць, які репрезентують цей концепт.

Зауважимо, що у вживанні мовленнєвого вислову слово передає лише окрему частину свого змісту. Чим більше фраз із використанням цього слова зустрічається, тим більше знань ми отримуємо про відповідний об'єкт, який асоціюється з цим словом у звуковій послідовності.

В різних мовах значення слів розходяться через відображення життєвого стилю та світогляду, що є характерним для певних лінгвістичних спільнот. Внаслідок цього, аналіз словникових визначень зазвичай розкриває домінуючу рису в структурі концепцій. Дослідження функціонування лексичних одиниць у контексті надає можливість точніше охарактеризувати обсяг вивчених концепцій.

Дослідження семантичних складових слова виявляє ієрархічну будову концепту. Однак, при зіставленні семантичної розробки слова і концепту, виявляється їх неповна відповідність. Концепт у лексичній структурі слова є складною структурою, яка представляє собою синтез індивідуально-авторського розуміння з традицією національного вживання цього концепту, а також є загальнолюдською, первісно міфологічною моделлю світу (Голобородько К. Ю, 2002, ст 6).

Отже, словникові дефініції неповноцінні і потребують уточнення в контексті. Діємо в рамках заданого дискурсу, а саме спортивної лексики. Для цього проведемо аналіз морфем та лексичних одиниць, які використовуються на позначення руху в спортивному дискурсі.

Напротивагу концептам, макроконцепти є обширними, глобальними ідеями, оскільки вони володіють значущою силою систематизації. Макроконцепти, такі як "жити", "працювати", "рухатися", "розмовляти", використовуються для виявлення та організації обширних груп слів із вищим рівнем ієрархічної організації. Макроконцепт може бути уточнений семантично в різних аспектах. Процеси концептуальної трансформації та розгортання вихідної глобальної ідеї фіксуються у групах слів різної розмірності, які наперед визначають багаторівневу структуру функціонально-семантичної сфери (Полюжин, 2009, ст. 82).

За зауваженням Ленекера, великі концепти або суперконцепти розкладаються на менші утворення, такі як суб- міні- концепти. Ці менші утворення в свою чергу породжують ще дрібніші концепти (Langacker 2008, ст 45).

Так, розпочавши з макроконцепту “РУХ”, ми переходимо до його уточнення в рамках спортивної лексики.

Синонімічний ряд номінаторів концепту **РУХ 动作 dòngzuò** складають:

行动 xíngdòng рух, 行为 xíngwéi дія, поведінка, 手脚 shǒujiǎo жести руками та ногами 作为 zuòwéi дії, вчинки, 举动 jǔdòng дії, 进行, jǔxíng здійснювати.

Згідно з лексикографічним аналізом, в номінативне поле концепту **PUX 动作** **dòngzuò** включені такі семи:

使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí - слова, що виражають дію.

竞技运动 jìngjì yùndòng - змагальні види спорту,

动活动 Dòng huódòng - рухова діяльність,

运动 yùndòng - заняття спортом,

竞技运动 jìngjì yùndòng - змагальні види спорту.

Їх можна умовно об'єднати в єдиний субконцепт: **体育锻炼 tǐyù duànliàn** - займатися спортом, тренуватися.

В контексті нашого дослідження, вважаємо за потрібне глибше дослідити такий аспект вираження концепту **PUX**, як: **“使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí - слова що виражають дію”**. Адже саме за допомогою цих слів найчастіше відбувається актуалізація концепту руху у мовній ситуації “займатися спортом, тренуватися”.

Заняття спортом - це чітко систематизований процес, який проходить згідно з програмою тренувань і має на меті досягнення поставлених спортивних цілей. Основу будь-якого тренувального процесу складають тренувальні вправи. Кожна вправа або **PUX 动作 dòngzuò** виконуються з чітко визначеною технікою, направлені на досягнення конкретної мети. Кожна вправа має свою назву, щоб швидко, без детального роз'яснення, можна було б пояснити, яким чином її виконувати; іншими словами, назва кожної вправи актуалізує в пам'яті носія конкретний образ, відмінний від десятків інших подібних образів вправ. Таким чином, назва кожної вправи - це мікро-концепти руху, сконцентроване знання, яке задовольняє базову потребу під час тренувального процесу, тобто швидка передача та обробка інформації, задля реакції з мінімальною втратою часу.

Контекстуально дослідивши назви вправ, які використовують під час тренування в тренажерному залі, ми отримали майже яскраву картину того, як концепт руху актуалізується в мозку носія китайської мови в спортивному дискурсі.

Корпус нашого дослідження склали більш ніж 1700 спортивних вправ, які використовують під час тренування в тренажерній залі. Більшість цих вправ зі сфери фітнесу та бодібілдингу, проте є багато прикладів актуалізації руху в реабілітаційних вправах, йозі та пілатесі.

Ядро концепту - це назва імені концепту, синоніми та словникові дефініції, які описують концепт та відносяться до спортивного дискурсу. Розширюючи номінативну зону за допомогою додаткових джерел, таких як спеціалізована спортивна література, навчальні спортивні програми та додаткові матеріали, ми зібрали пул лексичних одиниць, які позначають і уточнюють концепт РУХ, а також актуалізують його в мозку.

3.2 Аналіз лексем і фразем на позначення спортивних вправ, які виражають РУХ

Насамперед проведемо дослідження, які саме слова в кожній вправі виражають дію.

Всі вправи в тренажерній залі розділимо на вправи, спрямовані на розвиток різних груп м'язів: рук, плечей, ніг, спини, грудей, пресу, гомілок.

Для кожної частини тіла є як загальні слова руху, які застосовуються для опису руху, так і спеціальні дієслова, які позначають рух конкретною частиною тіла, актуалізуючи образ конкретної вправи у контексті конкретної мовної ситуації.

Отже, дієслова, які описують рух людини, можна розділити на такі групи:

Рухи голови та шиї 头颈动作 Tóujǐng dòngzuò:

抬头 táitóu - підняти голову, 低头 dītóu - опустити голову, 点头 diǎntóu - кивати головою, 仰头 yǎngtóu - закинути голову назад, 昂首 ángshǒu - тримати голову високо, 伸颈 Shēn jǐng - випрямити шию, витягнути горло.

抬头 táitóu - підняти голову.

抬头看 - Táitóu kàn - Дивитися на гору.

Морфема 抬 tái піднімати у давнину використовувалася на позначення дій сумісної праці, коли дві людини працювали разом, щоб підняти одну річ 《新华字典》. В спортивному дискурсі використовується для інструктажу під час виконання вправи, коли важливо зосередити погляд на точці трохи вище лінії очей, для цього потрібно підняти голову, щоб забезпечити правильне положення тіла.

低头 dītóu - опустити голову

Використовується для інструктажу під час виконання вправи, коли важливо зосередити погляд на точці нижче лінії очей, щоб забезпечити правильне положення тіла.

点头 diǎntóu - кивати головою.

抬头点头颈部操 Táitóu dīntóu jǐng bù cāo - вправа для шиї, нахили головою (Up and Down Neck Tilts).

У словниках 点 diǎn серед величезного різноманіття значень, найбільш репрезентативне значення - це повільне переміщення вниз 向下微动 Xiàng xià wēi dòng 《新华字典》. У спортивному дискурсі використовується для позначення руху головою та шиєю, який застосовують у розминальних вправах або ранковій зарядці.

仰头 yǎngtóu - закинути голову назад.

Оригінальне значення походить від ситуації, коли одна особа стоїть в повний зріст, а інша особа стає на коліна. Особа, що стоїть на колінах, закинувши голову, дивиться на людину, що стоїть, і є оригінальним значенням морфеми 仰 yǎng закинути голову 《新华字典》.

У спортивному дискурсі використовується для опису вправ на шийний відділ хребта. Ці вправи використовують під час розминки, розігріву м'язів усього тіла або ж під час реабілітаційних тренувань.

仰头后小范围左右转颈20次 Yǎng tóu hòu xiǎo fàn wéi zuǒ yòu zhuǎn jǐng 20 cì -

Поверніть шию вліво і вправо в невеликому діапазоні, піднявши голову 20 разів.

昂首 ángshǒu - тримати голову високо.

Щоб уникнути травмування хребта, цю лексему використовують для інструктажу під час виконання великої кількості вправ. Зазвичай використовують з фраземою

昂首挺胸 ángshǒu tǐngxiōng - тримати високо голову та випинати груди; це положення забезпечує максимально рівне положення хребта, що особливо важливо під час виконання вправ з середньою та великою вагою.

伸颈 Shēn jǐng - випрямити шию, витягнути горло.

Ця лексема часто використовується у вправах для корекції постави. Означає максимальне розтягування шиї зі спрямуванням догори.

颈部拉伸可以缓解疲劳和疼痛

Jǐng bù lā shēn kěyǐ huǎnjiǒ píláo hé téngtòng

Розтяжка шиї може зняти втому та біль.

Руки руками та плечима 手臂动作 Shǒubì dòngzuò:

抓 - zhuā схопити, 擒 - qín захопити, 搂 - lōu загребти, 抱 - bào обіймати, обхвачувати, 推 tuī - штовхати, 拉 - lā тягнути, 托 tuō - підносити, 抬 tái піднімати, 负 fù нести на собі, 提 tí піднімати, 撑 chēng упиратися, штовхати, 掷 zhì кидати, метати, 抛 pāo - кидати, викидати, 扭 - niǔ крутитися, скручуватися, 摸 - mō, торкатися, 按 àn - натискати, 举 - jǔ піднімати, 画 - huà "малювати", 扑 pū битися, боротися, 挂 guà висіти, 握 wò тримати, 夹 - jiā стискати.

抓 zhuā - схопити

拳心向下抓握绳索 Quán xīn xiàng xià zhuā wò shéngsuǒ

Опустіть кулак і візьміть мотузку.

杠铃片抓握 Gànglíng piàn zhuā wò - схопити диск

Ця лексема використовується для пояснення техніки виконання вправ з додатковим обладнанням, таким як диски, ручки, канати та інше.

擒 qín - захопити.

У спортивній лексиці ця лексема вживається у контактних видах спорту, виражає дію, що використовується для зупинки гравця суперника, просування вперед. Наприклад в американському футболі 擒抱 qínbào (tackle) вживається, щоб не допустити просування гравця з м'ячем і буквально означає захопити його обома руками.

搂 lōu xī ào bù - загребти. Ця лексема використовується у складі назви вправи в одному із видів китайського бойового мистецтва ушу, а саме тайцзицюань. 搂膝拗步 - "чистити коліно з обох боків" (4-й крок із тайцзицюань 24 форми), або "обмахнути коліно з крученим кроком".

抱 bào - обіймати, обхвачувати.

Використовується в таких вправах:

抱头深蹲 - присідання з руками за головою,

抱胸卷腹 - вправа на прес, схрестивши руки на грудях (обійнявши себе),

抱铃卷腹 - вправа на прес, обійнявши гантелю.

推 tuī - штовхати.

推 tuī - штовхати, lā і 拉 lā - тягнути; це протилежні рухи.

В спортивній лексиці ця лексема використовується у таких вправах.

肩上推举杠铃 Jiān shàng tuījǔgànglíng - жим штанги сидячи (military bench press),

上斜悍马机推胸 Shàng xié hàn mǎ jī tuī xiōng - жим від грудей в тренажері Хамер (Lever Incline Hammer Chest Press),

地板卧推 Dìbǎn wò tuī - жим від грудей на підлозі (Floor Bench Press),

单臂壶铃帕拉推 Dān bì hú líng pà lā tuī - виштовхування гирі однією рукою (One-Arm Kettlebell Para Press).

拉 - тягнути. Дієслово використовується у вправах як на ноги, так і на руки,

загалом в руках, пов'язаних з вправами у кроссовері:

型曲杠下拉 Xíng qū gāng xiàlā - розгинання на трицепс з канатом (Triceps Rope Pushdown),

站姿向后踢腿或拉力器后拉腿 Zhàn zī xiàng hòu tī tuǐ huò lālìqì hòu lā tuǐ - Розгинання ноги в кроссовері (Standing Cable Kickback),

拉力器跪姿收腹下拉 Lālìqì guì zī shōu fù xiàlā - "Молитва" скручування на прес, стоячи на колінах (Cable Kneeling Pulldown, Cable Ab Pulldown),

拉力器侧屈 Lālìqì cè qū - бокові скручування в кроссовері (Cable Side Crunch).

Також слугує фонемою для назви комплексу фізичних вправ, таких як пілатес.

普拉提 pǔlātí - Pilates

托 tuō - підносити.

坐姿窄握托臂直杆弯举 Zuòzī zhǎi wò tuō bì zhí gān wān jǔ - згинання зі штангою вузьким хватом, сидячи на біцепс (Seated Close-Grip Concentration Barbell Curl),

站姿托臂弯举 Zhàn zī tuō bì wān jǔ - згинання на біцепс, стоячи зі штангою (Barbell Curl).

抬 tái піднімати.

Використовується для вираження рухів нижньою частиною тіла ніг або коліна, іноді для рухів, де потрібно застосувати руки, переважно у вправах із власною вагою.

跪姿屈膝抬腿 Guì zī qūxī tái tuǐ - Підйом задньої ноги, стоячи на колінах (Kneeling Rear Leg Raise)

平行杆支撑抬膝提臀 Píngxíng gān zhīchēng tái xī tí臀 Підйом колін на брусах. Підйом стегон.

弓步转体抬臂 Gōng bù zhuǎn tǐ tái bì - випад з поворотом тулуба із витягнутою вгору рукою.

负 fù нести на собі.

哑铃负重行走 Yǎlíng fùzhòng xíngzǒu - ходьба з обтяженням гантелями

(Walking Workout with Dumbbells),

负重卷腹 Fùzhòng juǎn fù - скручування з обтяженням (weighted crunch),

负重挺髌蹲 Fùzhòng tǐng kuān dūn - присідання з обтяженням або сісі - присідання (Sissy Squats).

Вживається з морфемою 重 zhòng і має значення навантаження. Тобто вправи, у яких окрім ваги власного тіла використовується додаткове навантаження, таке як гантелі, диски та ін.

提 tí піднімати.

单腿哑铃站姿提踵 Dān tuǐ yǎlíng zhàn zī tí zhǒng - Підйом на литки з гантелями на одну ногу (Dumbbell Single Leg Calf Raise).

Вживається з морфемами 踵, 拉, 膝, 肩 і вказує, як саме виконується вправа - incline, barbell pull.

上斜杠铃提拉 Shàng xié gànglíng tí lā - тяга штанги в нахилі,

交替提膝 Jiāotì tí xī - Почергові підйоми колін (High Knees),

哑铃上斜提肩 Yǎlíng shàng xié tí jiān (dumbbell shoulder raise)

撑 chēng - упиратися, штовхати,

双杠屈臂支撑 Shuānggàng qū bì zhīchēng - відтискання на брусах (WEIGHTED DIPS),

上斜俯卧撑 - відтискання в нахилі - Shàng xié fǔwòchēng (Incline Pushups),

侧向平板支撑 Cè xiàng píngbǎn zhīchēng - бокова планка (Side Plank).

Входить до складу назв вправ, які потребують витискання власної ваги тіла.

掷 zhì кидати, метати.

仰卧单臂过顶掷球 Yǎngwò dān bìguò dǐng zhì qiú - Кидок лежачи однією рукою з-за голови (Supine One Arm Overhead Throw),

仰卧胸前掷球 Yǎngwò xiōng qián zhì qiú - Кидок м'яча лежачи від грудей (Medicine Ball Supine Chest Throw)

Ця лексема позначає усі вправи, пов'язані з метанням м'яча, використовуючи

руки.

抛 pāo - кидати, викидати. Ще одна лексема, яка позначає кидок, але в цьому випадку значення має інший відтінок і означає рух, схожий на різке викидання зазвичай угору, при цьому об'єкт дії може залишатися в руках. Часто також використовується для вправ з м'ячем або штангою.

举抛抓举平衡 Jǔ pāo zhuājǔ pínghéng - ривок баланс, викинути з ривком та стабілізуватися (Snatch Balance),

后抛药球 Hòu pāo yào qiú - Підкидання медболу за голову (Medicine Ball Behind-the-Head Toss),

头上抛接球 Tóu shàng pāo jiē qiú - підкидати та ловити м'яч над головою (Catch and Overhead Throw).

扭 - niǔ крутитися, скручуватися.

仰卧扭转 Yǎngwò niǔzhuǎn - Скручування хребта лежачи (Spine Spinal Twist),

坐姿杠铃扭转 Zuòzī gànglíng niǔzhuǎn - Скручування зі штангою сидячи (Seated Barbell Twist).

В спортивній лексиці позначає вправи на скручування тулуба.

摸 - mō, торкатися.

仰卧交替摸脚跟 Yǎngwò jiāotì mō jiǎogēn - скручування, торкаючись п'ят (Alternate Heel Touchers),

仰卧摸膝 Yǎngwò mō xī - скручування, торкаючись колін (Knee Crunches).

按 àn- натискати.

同伴协助按压悬垂提膝 - Tóngbàn xiézhù ànyā xuánchuí tí xī - Підйом колін у висі з опором (Hanging knee raise with manual resistance).

举 - jǔ піднімати.

上斜杠铃推举 Shàng xié gànglíng tuījǔ - Жим штанги в нахилі (incline barbell bench press),

站姿哑铃侧平举 Zhàn zī yǎlíng cè píng jǔ - (Махи) Розведення рук з гантелями

стоячи (Dumbbell Lateral Raise),

站姿杠铃弯举 Zhàn zī gànglíng wān jǔ - Згинання зі штангою широким хватом (Wide Grip Barbell Curl),

坐姿腿弯举 Zuòzī tuǐ wān jǔ - Розгинання ніг, сидячи в тренажері (Seated Leg Curl).

画 - huà.

手臂画圈 Shǒubì huà quān - оберти руками (Arm Circles),

踝关节画圈 Huái guānjié huà quān - оберти гомілкою (ankle circle),

站立臀部画圈法 Zhàn lì tún bù huà quān fǎ - обертання стегнами стоячи (standing hip circle).

扑 pū битися, боротися.

Використовується, як складова стопа 相扑 xiāngpū, що означає рух, на схожий до того, які виконують у боротьбі сумо.

壶铃相扑深蹲 Hú líng xiāng pū shēn dūn - Сумо-присідання з гирею (Kettlebell Sumo Squat),

弹力带相扑硬拉 Tán lì dài xiāng pū yìng lā - становя тяга сумо з гумкою (Band Sumo Deadlift).

挂 guà висіти.

悬挂侧抬膝 Xuánguà cè tái xī - підйоми колін висячи (Side Hanging Leg Raise),

单手悬挂 Dān shǒu xuánguà - вись на одній руці (One-arm dead hang).

握 wò тримати.

宽握正手引体向上 Kuān wò zhèng shǒu yǐn tǐ xiàngshàng - підтягування широким хватом (wide grip pull ups),

变换握法推举哑铃 Biànhuàn wò fǎ tuījǔ yǎlíng - жим гантелей зворотним хватом (жим Арнольда) (Reverse Grip Dumbbell Shoulder Press (Arnold Press)),

窄握距杠铃卧推 Zhǎi wò jù gànglíng wò tuī - жим лежачи вузьким хватом (Close-Grip Bench Press).

夹- jiā - стискати.

练习器夹胸 Liànxí qì jiā xiōng - Зведення рук в тренажері (метелик) (Butterfly),

低位绳索大飞鸟夹胸 Dīwèi shéngsuǒ dà fēiniǎo jiā xiōng - Зведення рук у кросовері (Cable Lower Chest Raise).

Руки ногами 脚腿动作 Jiǎo tuǐ dòngzuò:

行 xíng - ходити, 走 zǒu - ходити, 跑 pǎo - бігти, 跳 tiào - стрибати, 踢 - tī штовхати; бити ногою, 跪 guì - стояти на колінах, 蹲 dūn - сидіти навпочіпки, 站 zhàn - стояти, 立 lì - стояти, 跳跃 tiàoyuè - стрибати.

行 xíng ходити.

农夫行走 Nóngfū xíngzǒu прогулянка фермера Farmer's Walk

爬行俯卧撑 Páxíng fǔwòchēng - повзання з відтисканням (Crawl pushup),

仰卧空蹬自行车 Yǎngwò kōng dēng zìxíngchē - велосипед у повітрі (Air cycling).

走 zǒu - ходити.

哑铃负重行走 Yǎlíng fùzhòng xíngzǒu - ходьба з гантелями (Walking with Weights),

高抬腿走 Gāo tái tuǐ zǒu - ходьба високо піднімаючи коліна (High Knees).

跑 pǎo - бігти.

慢跑 Mǎnpǎo - біг підтюпцем Джогінг (jogging).

跳 tiào - стрибати.

半蹲跳 Bàn dūn tiào - стрибок з присідання (squat jump),

开合跳 Kāi hé tiào - стрибки з розведенням рук та ніг (jumping jacks),

弹跳俯卧撑 Tántiào fǔwòchēng - відтискання з виштовхуванням (Jumping Push Up).

踢 - tī штовхати; бити ногою.

站姿向后踢腿或拉力器后拉腿 Zhàn zī xiàng hòu tī tuǐ huò lā lìqì hòu lā tuǐ-
Розгинання ноги в кросовері (Standing Cable Kickback),

深蹲提膝后踢 Shēn dūn tí xī hòu tī - присідання з викидом ноги у бік (Squat Side Kick),

原地臀踢 Yuán dì tún tī - Удари по сідницям на місці (Butt Kicks).

跪 guì - стояти на колінах, 蹲 dūn - сидіти навпочіпки.

У давньокитайській мові є два дієслова для того, щоб вказати позу сидіння навпочіпки: 跪 guì і 蹲 dūn. Вони також утворюють складні слова, такі як 踞坐 jùzuò - сидіти з підігнутими ногами, 踞伏 jù fú - присісти, 蹲踞 dūnjù - сидіти навпочіпки, що вказують на позу або дію навпочіпки.

(1) 拉力器跪姿收腹下拉 Lā lìqì guì zī shōu fù xiàlā - "Молитва" скручування на прес стоячи на колінах (Cable Kneeling Pulldown).

(2) 半跪哑铃推肩 Bàn guì yǎ líng tuī jiān - жим гантелі на плечі, стоячи на коліні (Half kneeling dumbbell shoulder press).

(3) 跪姿低位俯卧撑 Guì zī dīwèi fǔwòchēng - відтискання від підлоги стоячи на колінах (How To Do Knee Push Ups).

Визначення для лексеми 蹲 dūn в різних словниках в основному таке: Ноги максимально зігнуті, але сідниці не торкаються землі. 《现代汉语词典》 Словник сучасної китайської мови.

Зазвичай, це тимчасова поза, яку люди приймають за особливих обставин. Стосовно пози, то словники описують її як «сидяча, але не торкаючись землі», але ми вважаємо, що мається на увазі з опорою саме на коліна.

Застосовується на позначення вправ зі згинанням стегна як присідань, так і випадів.

颈后杠铃深蹲 Jǐng hòu gànglíng shēn dūn - Присідання зі штангою (Barbell Squat),

颈后杠铃弓步蹲 Jǐng hòu gànglíng gōng bù dūn - Випади зі штангою (Barbell Lunges).

Головна відмінність 跪 guì від 蹲 dūn полягає в тому, що 跪 guì - це просто стояти на колінах, а от 蹲 dūn - це стояти на колінах, не торкаючись стегнами землі.

站 / 立 Zhàn/ lì - стояти. Часто вживаються разом і мають однакове значення "стояти".

Оригінальне значення "立" тлумачиться як "стояти нерухомо" у більшості словників. Можна побачити, що "立" та "站" в сучасній китайській мові мають однакове значення, коли виражають позу стояння з прямою поставою.

Розглянемо рух стоячи 站 Zhàn на прикладах зі спорту.

站 zhàn - стояти.

(1) 站姿直臂下拉 Zhàn zī zhí bì xiàlā - Пуловер, тяга прямими руками вниз стоячи (Straight Arm Pull-down).

(2) 站姿哑铃侧平举 - (Махи) Розведення рук з гантелями (Dumbbell Lateral Raise).

(3) 站姿杠铃弯举 - Згинання зі штангою широким хватом (Wide Grip Barbell Curl).

У всіх випадках для того, щоб вказати, що рух відбувається в положенні стоячи, ієрогліф 站 Zhàn вживається з ієрогліфом 姿 zī - вид, стан.

立 lì - стояти.

(1) 杠铃直立划船 Gànglíng zhílì huáchuán - підтягування штанги до підборіддя вертикально (Barbell Upright Row).

(2) 倒立俯卧撑 Dàolì fǔwòchēng - відтискання стоячи на руках (Handstand Push-Up).

(3) 立定跳远 Lìdìng tiàoyuǎn - Стрибки в довжину з місця (Standing long jump).

У всіх випадках вказано зафіксувати вертикальне положення під час виконання вправи.

站 / 立 Zhàn/ lì - стояти, часто вживаються разом, щоб вказати положення тіла

СТОЯЧИ.

(1) 站立哑铃推举 Zhànli yǎlíng tuījǔ - жим гантелей стоячи (Dumbbell Shoulder Press).

(2) 站立提踵 Zhànli tí zhǒng - підйом на носки стоячи (standing calf raise).

(3) 站立绳索拉举 - протяжка канату стоячи (Standing Rope Pull).

跳跃 tiàoyuè - стрибати.

交替斜对角跳跃 Jiāotì xié duì jiǎo tiàoyuè - поперемінні стрибки по діагоналі,

障碍跳跃 Zhàng'ài tiàoyuè - стрибки з перешкодою,

单腿跳跃前进 Dān tuǐ tiàoyuè qiánjìn - стрибки вперед на одній нозі.

Руки тулубом 腰身动作 Yāoshēn dòngzuò :

坐 Zuò - сидіти, 挺身 tǐngshēn - випрямитися, 俯身 fūshēn - нахилитися, прихилитися, 侧身 cèshēn - нахилитися, 仰卧 yǎngwò - лежати на спині, 侧卧 cèwò - лежати на боці, 俯卧 fǔwò - лежати на животі.

坐 Zuò - сидіти. Згідно з “说文解字” («Шовень цзецзи») словника походження китайських ієрогліфів, «сидіння» було важливим способом відпочинку для людей з давніх часів, але поза та форма «сидіння» в давні часи дуже відрізнялися від сучасних. Поза для сидіння до династії Тан, зазвичай означає зігнуті в колінах ноги на килимку або ліжку, сідниці торкаються п'ят, а пряме тіло “стає” (跪 guì) на коліна.

Розглянемо стану 坐 Zuò на прикладах зі спорту.

(1) 坐姿拉力器划船 - Zuòzī lālìqì huáchuán - Горизонтальна тяга (Seated Machine Back Row). Вправа на розвиток м'язів спини, виконується у тренажері сидячи на лавці.

(2) 杠铃片仰卧起坐 - Gànglíng piàn yǎngwò qǐ zuò - Підйоми корпусу з положення лежачи в положення сидячи з диском (Sit-Up With a Weight Plate).

(3) 哑铃仰卧起坐转体 - Yǎlíng yǎngwò qǐ zuò zhuǎn tǐ - Скручування з

гантеллю (Dumbbell Twist).

挺身 tǐngshēn - випрямитися.

山羊挺身 shānyáng tǐngshēn - гіперекстензія (hyperextension).

俯身 fǔshēn - нахилитися, прихилитися.

俯身哑铃划船 Fǔ shēn yǎlíng huáchuán - Тяга гантелей в нахилі (Bent Over Dumbbell Row).

侧身 cèshēn - нахилитися.

侧身卷腹 Cèshēn juǎn fù - бічні скручування (Side Crunch).

卧 / 躺 wò/Tǎng - лежати.

У сучасній китайській мові дієслова, що виражають позу лежання, включають «躺» і «卧». Словник “说文解字” shuōwén jiězì («Шовень цзецзи») подає таке значення: Спочатку «卧» wò - лежати не вказувало на лежати у ліжку чи спати, а вказувало на тимчасовий відпочинок після виснажливої праці, більше схожий на “прилягти” в українській мові. Тому зараз, в сучасній китайській мові, ще можна часто почути “隐几而卧” “yǐn jǐ ér wò” - заснути, схилившись над столом. У давні часи виконуючи дію “лежачи”, потрібно було спиратися на щось тілом, тому значення «卧» спочатку означало, що тіло нахилється вперед і спирається на предмет, щоб лягти, при цьому тіло згинається.

Тому, у спортивній лексиці саме цей ієрогліф використовується на позначення таких вправ як:

(1) 上斜俯卧前平举 - Shàng xié fǔwò qián píng jǔ - Підйом гантелі вперед в нахилі лежачи на животі (Prone incline dumbbell front raise). Вправа передбачає опиратися животом на лавку.

(2) 下斜史密斯机卧推 Xià xié shǐmìsī jī wò tuī - Жим лежачи в машині Сміта під нахилом (Decline Smith (Machine Chest Press)). Вправа передбачає виконувати жим лежачи на лавці з від'ємним кутом.

(3) 下落俯卧撑 Xiàluò fǔwòchēng - падіння з відтисканням (Drop Push-Up).

У цій вправі лексма “卧” входить у склад сталого виразу, назви вправи ”відтискання”. Роль опори в даному випадку виконують руки.

(4) 卧姿杠划船 Wò zī T gāng huáchuán T - тяга з опорою на живіт (T Bar Prone Row). У цій вправі роль опори виконує спеціальна підставка для опори.

(5) 瑞士球下斜俯卧撑 Ruìshì qiú xià xié fǔwòchēng - Балансуючі відтискання з м'ячем (Швейцарські відтискання) (Stability Ball (Swiss Ball) Decline Push-Up).

仰卧 yǎngwò - лежати на спині.

仰卧肱三头肌伸展 Yǎngwò gōng sān tóu jī shēnzhǎn - згинання на трицепс лежачи (Lying Barbell Triceps Extension).

仰卧桥式挺臀 Yǎngwò qiáo shì tǐng tún - Сідничний місток (Hip Bridge).

仰卧上斜腿屈伸 Yǎngwò shàng xié tuǐ qūshēn - Жим ногами в нахилі (Incline leg press).

侧卧 cèwò - лежати на боці.

屈膝侧卧起坐 Qūxī cè wò qǐ zuò - бокові скручування (Side Crunches),

侧卧伸展 Cè wò shēnzhǎn - бічна розтяжка (Side lying stretch),

俯卧 fǔwò - лежати на животі.

俯卧腿弯举 Fǔwò tuǐ wān jǔ - Згинання ніг лежачи в тренажері (Lying leg curl),

俯卧髁弯举 Fǔwò kuān wān jǔ - Згинання підколінного сухожилля (Prone Hamstring Curls),

反握上斜俯卧撑 Fǎn wò shàng xié fǔwòchēng - зворотні відтискання в нахилі (Incline Push Up).

"躺" Tǎng з'явилася пізніше, і найдавніший запис був знайдений у Хуабені в епоху династії Юань. Його оригінальне значення - лежати горизонтально.

Розглянемо дієслово стан "躺" "лежати" на прикладах зі спорту.

(1) 侧躺腹股沟拉伸 Cè tǎng fùgǔgōu lā shēn - розтяжка ніг лежачи на боці (side lying groin stretch). Вправа виконується на підлозі, лежачи на боці, верхня

частина тіла розслаблена.

(2) 平躺交叉 - перехрещення ніг лежачи (Leg Cross Lying). Вправа на підлозі, лежачи на спині, працюють ноги та м'язи пресу.

(3) 平躺单臂侧举 - лежачи підйоми на дельту однієї руки в бік (Lying One-Arm Lateral Raise).

«卧» “wò” та «躺» “Tǎng” — це пози, які люди приймають під час відпочинку та сну. Порівняно з такими позами, як «站» “zhàn” «стояти» та «坐» “zuò” «сидіти», вони найзручніші та потребують найменшого контролю. Більш важливою особливістю є те, що тіло людини знаходиться в горизонтальному положенні. Усі визначення в словниках підкреслюють «горизонтальний» і «плоский» стани тіла, і лише 《现代汉语词典》 «Сучасний словник китайської мови» дає пояснення стосовно ролі опори у випадку з «卧» “wò” лежати. Пози людського тіла, які виражаються словами «卧» “wò” та «躺» “Tǎng”, в основному всі можна описати як “лежачі”, головна відмінність полягає в тому, що в контексті спортивної лексики можна помітити, що «卧» “wò” дійсно часто вживається, коли є якась опора під час виконання вправи, тоді як «躺» “Tǎng” вживається переважно для вправ на підлозі, у положенні на спині у порівняно розслабленому стані.

伏 fú/ 趴 pā - лежати ниць (спираючись на груди).

Існує ще одна пара дієслів, які вказують на те, що рух тіла відбувається в горизонтальному положенні - 趴 pā і 伏 fú.

伏 fú вказує на позу, коли тіло лежить ниць на грудній клітці. Це дієслово з'явилося ще в давньокитайській мові. Використання 伏 fú для позначення пози лежачи поступово змінюється на «趴» у сучасній китайській мові, і його частота вживання невисока. До того ж, його розширене вживання замінило початкове значення пози на значення прогинатися, підкорятися або падати ниць, бути у засідці.

Розглянемо дієслово стану "伏" "лежати" на прикладах зі спорту.

伏地挺身 Fúdì tǐngshēn - відтискання від підлоги (push up).

趴 pā виникло відносно пізно, але його використання в сучасній китайській мові поступово розширилося. Це відображає зміни статусу слів у семантичному полі на різних історичних етапах, також широко використовується для опису руху тварин.

Підметом для 趴 pā може бути людина, але воно часто використовується для тварин.

Розглянемо дієслово стану 趴 pā на прикладах зі спорту.

跪趴着 Guì pāzhe - поза нахилу вперед сидячи на колінах. Вправа для розтягування м'язів спини.

趴 pā і 伏 fú так само як і 躺 tǎng схожі тим, що людина усим тілом лежить на землі в горизонтальному положенні.

Основна відмінність від 躺 tǎng в тому, що під час руху лежання 趴 pā і 伏 fú людина лежить обличчям вниз, при лежанні 躺 tǎn, обличчя не може бути направлене до низу.

趴 pā і 伏 fú не тільки виражають позу лежачи, але й позу нахилу тіла спираючись на предмет. Слово 伏 fú, у значенні нахилу тіла виникло раніше, і частіше використовувалося в давньокитайській мові. З розвитком сучасної китайської мови також почали використовувати слово 趴 pā у значенні нахилитися. Зараз ці два слова мають однакове значення.

У словниках є в основному однакові визначення для 趴 pā і 伏 fú, обидва підкреслюють стан тіла, нахиленого вперед на об'єкт, але не дається подальше пояснення щодо опори та частин, що несуть навантаження.

Приклади використання в спортивному дискурсі показують, що в цих позах руки та верхня частина тіла нахиляються вперед і спираються на об'єкт. Нижня частина тіла може бути в положенні стоячи або сидячи.

靠 kào - опиратися, притулятися.

Опира́тися — означає притулити певну частину до зовнішнього предмета й підтримувати власну вагу. Ця головна ознака, яка підкреслюється у визначеннях різних словників. Напрямок нахилу може бути назад, вперед або вбік. Опорою може бути предмет або стіна, як правило, вище висоти корпусу.

Розглянемо дієслово стану 靠 kào на прикладах зі спортивної лексики.

靠墙深蹲 Kào qiáng shēn dūn - “стілчик” - присід з опорою на стіну (wall squat).

蜷 quán - скрутитися.

Словник 《广韵》 guǎngyùn (словник рим часів династії Сун) дає таку інформацію, що 蜷 quán - це ієрогліф, який спочатку вказував на скручене положення комах і лише згодом почали використовувати по відношенню до людського тіла. У сучасній китайській мові 蜷 quán має значення “скрутитися у положення черв’яка” і входить до складу таких слів як: 蜷缩 quánsuō - скрутитися в кільце, 蜷曲 quánqū - зігнутися 蜷伏 quánfú - лежати зігнувшись.

При згортанні ноги людини або тварини максимально згинаються, а голова максимально опускається. Коли люди і тварини відпочивають чи поранені, чи відчують дискомфорт або їм не вистачає почуття безпеки, вони часто приймають таку позу. Для 蜷 quán «скручування» найважливішим є утримання тіла в згорнутому стані.

Розглянемо дієслово стану 蜷 quán на прикладах зі спортивної лексики.

(1) 卷腹 juǎnfù - качати прес,

(2) 仰卧蜷腹 Yǎngwò quán fù - скручування на прес (Abdominal Curl-Up (Supine)).

У спортивній лексиці цей рух зазвичай описує вправи на прес, адже при скручуванні можна досягти максимального скорочення саме цієї групи м’язів.

Назва кожної спортивної вправи - це мікроконцепти руху, які відображає об’єкт, за допомогою якого виконується вправа, спосіб виконання, іноді додається

група м'язів, на яку спрямована дія. Іноді у назві вправи можна зустріти ще глибші шари концептуалізації.

Макро концепт РУХ у спортивному дискурсі розподіляє на міні концепти спортивні вправи, які можуть містити в собі нано-концепти, уточнюючи спосіб виконання вправи.

Концепти можуть бути виражені різноманітними складовими способами: лексичними одиницями, граматичними конструкціями і навіть фразеологізмами.

Розглянемо спортивні вправи, як вони актуалізуються у мовленні і виражають концепт руху в сучасній китайській мові. Важливо зробити цей аналіз у порівнянні китайсько-українсько-англійської мов. Тільки такий трирівневий аналіз лексики вправ, специфічної спортивної лексики з паралельним перекладом, дозволить нам усвідомити глибину вираження концепту РУХ та його лінгвокультурні аспекти.

Концепти вправ можна передати з точки зору біомеханіки або вже сформованими фразеологізмами чи вже концептуалізованими назвами вправ.

В українській мові назви вправ складаються переважно з віддієслівних іменників.

Розглянемо послідовно вправи на різні частини тіла. Почнемо з верхньої частини тіла.

Вправи на верхню частину тіла, вправи на груди 胸部 xiōngbù

上斜哑铃卧推 Shàng xié yǎlíng wò tuī - Відтискати гантелі лежачи (Dumbbell Incline Bench press).

Концепт руху у цій вправі виражено дієсловом 卧推, який виражає рух *відтискання* від грудей об'єкту лежачи на лавці. Сюди також відносяться такі вправи, як: 哑铃卧推 Yǎlíng wò tuī - жим гантелей лежачи (Dumbbell Bench Press), 杠铃卧推 - жим штанги лежачи від грудей (Bench Press). В українській мові цей рух називається *жим*, або *відтискання*. В англійській мові словом *press*.

双杠屈臂支撑 Shuānggàng qū bì zhīchēng - відтискання на брусах (Weighted Dips).

В цій вправі рух виражено словосполученням 屈臂支撑 Qū bì zhīchēng - із зігнутими руками підтримувати якусь вагу, у даному випадку вагу власного тіла.

上斜杠铃推举 Shàng xié gànglíng tuījǔ - Жим штанги в нахилі (Incline Barbell Bench Press). Концепт руху виражено дієсловом 推举 tuījǔ, яке означає витискати щось, лежачи на лавці, переважно у спортивних вправах. Коли спортсмен займає вихідне положення зі штангою, чи в тренажері для витискання, і піднімає обладнання, випрямляючи обидві руки, потім опускає до грудей. До цього концепту руху належать такі вправи вправи: 下斜杠铃推举 Xià xié gànglíng tuījǔ - Жим штанги у від'ємному нахилі (Decline Barbell Bench Press), а також 练习器推举 Liànxí qì tuījǔ жим (на груди) в тренажері (Chest Press Machine). В українській мові цей концепт руху актуалізується віддієслівним іменником *жим*. В англійській мові словом *press*.

练习器夹胸 Liànxí qì jiā xiōng - зведення рук в тренажері, зведення рук в тренажері сидячи, метелик (Butterfly). Концепт руху виражено дієсловом 夹 jiā, яке означає *стискати* або *здавлювати* предмет з обох сторін, щоб утримати предмет на місці. В українській мові використовують віддієслівний іменник зведення або нано концепт руху “*метелик*”, який походить від назви вправи англійською мовою “*Butterfly*”. Концепт створено по аналогії з рухом крилець метелика, які виконують послідовні рухи зведення та розведення.

仰卧哑铃上拉 Yǎngwò yǎlíng shàng lā - Розгинання гантелей лежачи (Lying Dumbbell Tricep Extension). У цій вправі ми можемо спостерігати рух, виражений дієсловом 拉 lā - тягнути якийсь предмет. Тим часом, в українській мові цей рух актуалізує слово розгинання, адже під час виконання вправи відбувається розгинання ліктювого суглобу. В англійській мові маємо іменник *extension* розширення.

Вправи на верхню частину тіла, вправи на спину 背部 Bèibù

哑铃耸肩 yǎlíng sǒngjiān - шраги (Shoulder Shrugs). В цій вправі концепт руху виражений дієсловом 耸肩 sǒngjiān, яке має значення, підняти плечі. Але в спортивній лексиці це дієслово є сталим виразом і означає вправу, коли спортсмен,

тримаючи навантаження в руках (哑铃 Yǎlíng гантели), піднімає плечі задану кількість разів. В українській мові вправа має назву шраги, що є прямим запозиченням з англійської мови дієслова *Shrugs*.

杠铃直立划船 Gànglíng zhílì huáchuán - підтягування штанги до підборіддя (Barbell Upright Row). У цій вправі дієслово руху виражено дієсловом 划船 huáchuán, яке має загальне значення *веслувати*, а також вид спорту з використанням сили людини для руху човна по воді. Проте, у спортивній лексиці, це слово може бути використано не в прямому значенні, а на позначення імітації руху веслування, коли потрібно випрямити руки повністю, а потім підтягнути до себе у момент, коли штанга буде на рівні підборіддя, лікті повинні бути максимально підняті. У цьому положенні варто затриматися на 1-2 секунди, після чого плавно і рівно опустити снаряд, привівши тіло у вихідне положення. В даному випадку це 直立 zhílì вертикальне веслування.

Лексему 划船 huáchuán “веслування” в сучасній китайській мові у спортивній лексиці використовують для величезної кількості вправ. Наприклад, як для підйомів, так і для підтягувань, як на верхню, так і на нижню частину тіла. В англійській мові мовне вираження різних типів вправ на спину теж виражено дієсловом *row* веслувати. В українській мові ми маємо декілька варіантів, які можуть виражатися за допомогою префіксів про-, під-, наприклад *протягування*, *підтягування*, а також дієсловом недоконаного виду теперішнього часу однини *тяга*. Наприклад, 坐姿拉力器划船 - *горизонтальна тяга блоку до поясу (Cable Seated Row)*, 坐姿练习器划船 - Тяга верхнього блоку у тренажері (Seated Machine Row), 哑铃划船 - *тяга гантели однією рукою (Dumbbell Row)*, T型杠划船 - *тяга T-подібного грифу (T-Bar Row)*, 杠铃划船 - Тяга штанги в нахилі (Bent-over barbell row).

宽握正手引体向上 Kuān wò zhèng shǒuyǐn tǐ xiàngshàng - підтягування широким хватом (Wide Grip Pull Up). У цій вправі концепт руху виражений фразеологізмом 引体向上 yǐntǐ xiàngshàng підтягування, який використовують на позначення спортивної вправи, під час якої руки підтягують догори, щоб піднятися,

далі тіло опускають вниз; у нижній точці повністю випрямляють руки. В українській мові цей рух виражений префіксальною часкою під- що утворює іменник середнього роду *підтягування*, в англійській мові цей рух виражено за допомогою фразового дієслова *Pull Up*.

В наступних прикладах на верхню частину тіла, а саме спину, концепт руху виражено дієсловом 拉 *lā* тягнути, який виражає рух в напрямку до себе. Наприклад:

窄握距下拉 *Zhǎi wò jù xiàlā* - тяга вузьким зворотним хватом (Reverse-grip lat pull-down), 宽握距下拉 *Kuān wò jù xiàlā* - тяга широким хватом (Wide Grip Lat Pulldown), 坐姿练习器上拉 *Zuòzī liànxí qì shàng lā* - розгинання рук сидячи в тренажері (Pull-overs on the Machine), 站姿直臂下拉 *Zhàn zī zhí bì xiàlā* - Пуловер, тяга прямими руками вниз стоячи (Straight Arm Pulldown), V把下拉 *V bǎ xiàlā* - тяга V подібного грифу в кросовері (V-bar lat pull down), 平卧拉力器上拉 *Píng wò lālìqì shàng lā* - тяга лежачи двома руками в кросовері (Lying Lat Pullover with Cross Over Cable Machine). В українській мові для позначення руху використовуються два дієслова недоконаного виду, теперішнього часу, *тяга* та *розгинання*. В англійській маємо такі фразові дієслова на позначення концепту руху *тяги*: *pull-down* та *pull-over*.

У вправах на м'язи спини є вправа на згинання, яка має на меті укріпити поперековий відділ та зміцнити м'язи грудо-поперекової фасції. 练习器伸腰 *Liànxí qì shēnyāo*- Гіперекстензія в тренажері (Machine back extension) та 上斜伸腰 *Shàng xié shēnyāo* - Гіперекстензія (Back Extension). Ці дві вправи є різновидами виконання одного і того ж самого руху – піднімання тулуба догори-назад з положення лежачи обличчям донизу. У цій спортивній вправі в китайській мові концепт руху виражено дієсловом 伸腰 *shēnyāo* - згинати спину, в основі якого лежить дієслово 伸 *shēn*, що має значення розтягувати, витягувати, випрямитися. В українській мові цей рух виражено іменником жіночого роду *гіперекстензія*, в англійській іменником *extension*.

Вправи на верхню частину тіла, вправи на плечі 肩部 Jiān bù.

站姿哑铃侧平举 Zhàn zī yǎlíng cè píng jǔ - Піднімання гантелей в сторони стоячи (Dumbbell Lateral Raise), 单臂哑铃侧平举 Dān bì yǎlíng cè píng jǔ - Піднімання рук з гантелями в сторони, сидячи у нахилі (Leaning Lateral Raise), 练习器侧平举 Liànxí qì cè píng jǔ - Піднімання рук в сторони сидячи на тренажері (Machine Lateral Raise), 单臂上斜哑铃侧举 Dān bì shàng xié yǎlíng cè jǔ - піднімання гантелей в сторони, лежачи на тренажері “Лавка Скотта” (Dumbbell lying lateral raise), 单臂哑铃前平举 Dān bì yǎlíng qián píng jǔ - Піднімання рук з гантелями вперед (Front Dumbbell Raise).

В усіх згаданих вправах рух в китайській мові виражено дієсловом 平举 píng jǔ, яке означає горизонтальній підйом. Морфема 举 jǔ в значенні дієслова має значення *піднімати*. В українській мові цей рух може бути виражено іменником піднімання, або дієсловом піднімати. Також, у розмовному варіанті часто застосовується слово *махи*, адже цей рух передбачає піднімання гантелі чи іншого обладнання вперед руками чи однією рукою трохи вище плечового суглоба та опускання донизу. В англійській мові цей рух може бути виражено іменником або дієсловом raise.

В наступних вправах концепт руху в китайській мові виражено дієсловом 推举 tuījǔ жати, витискати. Тут морфема 举 jǔ у поєднанні з морфемою 推 tuī штовхати, витискати утворюють зіставний концепт руху, який позначає рух опускання штанги на груди або нижче лінії підборіддя та витискання штанги у вихідне положення вгору. Цей рух ми можемо спостерігати у таких вправах на м'язи плечей: 肩上推举杠铃 Jiān shàng tuījǔ gànglíng жим штанги сидячи (Military Bench Press), 坐姿肩上推举哑铃 Zuòzī jiān shàng tuījǔ yǎlíng - жим гантелей сидячи (Seated Dumbbell Shoulder Press),

练习器肩上推举 Liànxí qì jiān shàng tuījǔ - жим на плечі в тренажері (Machine Shoulder Press), 变换握法推举哑铃 Biànhuàn wò fǎ tuījǔ yǎlíng - жим гантелей

зворотнім хватом (жим Арнольда) Reverse Grip Dumbbell Shoulder Press (Arnold Press).

В українській мові концепт руху, під час вказаних вправ, може бути виражено за допомогою іменника *жим*, в англійській мові - іменником *press*. Також в українському та англійському мовному просторі часто використовується на позначення концепту руху у вправі 变换握法推举哑铃 *Biànhuàn wò fǎ tuījǔ yǎlíng* жим гантелей зворотнім хватом (Reverse Grip Dumbbell Shoulder Press), синонім *Arnold Press*, адже вважається, що саме Арнольд Шварценеггер вигадав цей спосіб виконання вправи.

Наступні вправи цікаві тим, що в даному випадку на позначення концепту руху використано фразеологізм 飞鸟 *Fēiniǎo*, який виражає рух розведення та зведення рук. В тренуванні на плечі цей фразеологізм показує рух відведення ліктявого суглоба назад, щоб задіяти плечові м'язи, ромбоподібні м'язи та дельтоподібні м'язи. Цей рух можна спостерігати в таких вправах: 练习器反式飞鸟 *Liànxí qì fǎn shì fēiniǎo* - розведення рук в тренажері на задню дельту (Reverse Pec Deck Fly), 坐姿哑铃飞鸟 - підйом гантелей в нахилі сидячи (Seated Bent-Over Lateral Raise), 站姿单臂拉力器侧平举 *Zhàn zī dān bì lālìqì cè píng jǔ* - бічні підйоми блоку однією рукою (Cable one-arm lateral raise). В українській мові використовують декілька різних за значенням слів *підйоми*, *розведення*, *махи*. В англійській мові може використовуватися слово *rise* або фразеологізм зі скороченням *Pec Deck Fly*.

Цікаво, що і в китайській, і в англійській мовах можна спостерігати асоціативні вираження концепту руху, пов'язані з польотом або представниками тваринного світу, які переміщуються у просторі, використовуючи крила. В китайській мові - це 飞鸟 *Fēiniǎo* птах, в англійській - *Fly* політ або *Butterfly* метелик.

Вправи на верхню частину тіла, вправи на руки 手臂 *Shǒubì*.

У вправах для розвитку м'язів рук важливе місце займає рух *згинання*. В китайській мові він виражений словом 弯举 *wānjǔ* *згинання рук*, що позначає дію та

використовується для локальної дії на двоголові м'язи плеча. Ця лексема використовується в таких вправах: 站姿杠铃弯举 Zhàn zī gànglíng wān jǔ - згинання зі штангою широким хватом (Wide Grip Barbell Curl), 单臂交替哑铃弯举 Dān bì jiāotì yǎlíng wān jǔ - почергове згинання рук з гантелями (Alternating Dumbbell Curls), 上斜哑铃弯举 Shàng xié yǎlíng wān jǔ - згинання гантелей під нахилом (Incline Dumbbell Curl), 单臂哑铃弯举 - згинання з гантелею однією рукою (Single Arm Dumbbell Curl). В українській мові концепт руху цієї групи вправ виражено іменником *згинання*, а в англійській словом *curl*. Спосіб виконання дії може бути стоячи 站姿 Zhàn zī, у нахилі 上斜 Shàng xié, однією рукою 单臂 Dān bì.

Існує ще одна лексема на позначення руху *згинання* 屈臂 qūbì. Вона схожа за значенням з 弯举 wānjǔ *згинання рук*, основна відмінність полягає в тому, що першу частіше використовують для вираження рухів, що впливають на трицепс, а другу - на біцепс, хоча чіткого розмежування все ж таки немає. Наприклад, у цій вправі 锤式哑铃屈臂 Chuí shì yǎlíng qū bì - почергове згинання рук з гантелями стоячи або м'олоти (Dumbbell Hammer Curl), рух виконує біцепс, а в цій 双杠屈臂支撑 Shuānggàng qū bì zhīchēng згинання-розгинання рук в упорі на брусах (Weighted Dips) основне навантаження отримує трицепс. В українській мові цей рух може бути виражено словами *згинання* і *розгинання*. В англійській використовують слово *curl*, якщо це вправа на біцепс та *dips* чи інше - уточнююче специфіку виконання слово, на позначення руху *розгинання*, якщо вправа задіює м'язи трицепса.

В наступних спортивних вправах, направлених на всі головки триголових м'язів плечей, концепт руху виражено лексемою 伸展 shēnzhǎn *протягувати, розтягувати*. Наприклад: 仰卧肱三头肌伸展 Yǎngwò gōng sān tóu jī shēnzhǎn - згинання-розгинання рук з гантелями лежачи (Lying Barbell Triceps Extension), 单臂哑铃向后伸展 Dān bì yǎlíng xiàng hòu shēnzhǎn - розгинання з гантелею однією рукою в нахилі (Dumbbell Tricep Kickback). В українській мові для позначення цього руху використовується лексична пара *згинання-розгинання*, в англійській - *extension* *протягування* або *kickback* зворотній удар.

Існує ще одна лексема, яка позначає рух згинання-розгинання рук, це *протяжка* 拉 Lā. Може бути виражена лексемами 下拉 Xiàlā *тяга донизу* та 上拉 shànglā *тяга вгору*. Наприклад: V型曲杠下拉 V Xíng qū gāng xiàlā - розгинання на тріцепс з канатом (Tricep Rope Pushdown), 坐姿哑铃背后上拉 Zuòzī yǎlíng bèihòu shàng lā - згинання-розгинання руки з гантелею за голову сидячи (Seated Dumbbell Tricep Extension). В українській мові для позначення концепту руху використовується пара *згинання-розгинання*, тоді як в китайській та англійській *розтягування, протягування* 拉 Lā Extension.

Вправи на нижню частину тіла, вправи на ноги 腿部 tuǐbù ноги

Перша базова вправа на ноги, яку варто згадати - це присідання. В китайській мові цей рух позначається лексемою 深蹲 Shēn dūn. Вона використовується в назвах таких вправ: 颈后杠铃深蹲 Jǐng hòu gànglíng shēn dūn - присідання зі штангою на плечах (Barbell Squat), 哈克机深蹲 Hā kè jī shēn dūn - присідання на тренажері “Так присідання” (Hack Squat), 颈前杠铃深蹲 Jǐng qián gànglíng shēn dūn - присідання зі штангою на грудях (Barbell Front Squat). В англійській мові цей рух вербалізується словом *squat*, в українській мові словом *присідання*.

Наступні приклади демонструють, що у китайській мові концепт розгинання ніг вербалізується лексемою 腿屈伸. Цю лексему зустрічаємо в таких вправах 仰卧上斜腿屈伸 Yǎngwò shàng xié tuǐ qūshēn - Жим ногами лежачи на тренажері (Incline leg Press) та 坐姿腿屈伸 Zuòzī tuǐ qūshēn - Розгинання ніг в тренажері (Seated Leg Extension). З точки зору біомеханіки, спортивні рухи в фітнесі розділяють на односуглобові та багатосуглобові, в залежності від того, скільки суглобів задіяно. Односуглобові вправи ще називають ізольованими вправами, а багатосуглобові - базовими. В українській мові для позначання односуглобових вправ, націлених на розвиток м'язів ніг, використовують лексему *розгинання*, натомість, для позначення багатосуглобового руху, використовують лексему *жим*. В англійській мові теж спостерігаємо різні лексеми на позначення руху розгинання: Leg Press - для багатосуглобового руху та Leg Extension - для одно суглобового руху.

В наступних вправах на розвиток м'язів ніг, на позначення концепту руху, використовується вже розглянута нами раніше лексема 弯举 wānjǔ згинання. Разом з 腿 tuǐ вони утворюють сталий вираз, який використовується на позначення усіх рухів, пов'язаних зі згинанням ніг, наприклад: 俯卧腿弯举 Fǔwò tuǐ wān jǔ - Згинання ніг лежачи в тренажері (Lying Leg Curl), 坐姿腿弯举 Zuòzī tuǐ wān jǔ - Згинання ніг сидячи в тренажері (Seated Leg Curl). В українській мові для позначення цього руху використовується лексема *згинання*, а в англійській - *Leg Curl*.

Наступна група вправ спрямована на розвиток м'язів гомілки. Основні вправи на цю частину тіла - це різноманітні підйоми та опускання, опираючись на пальці стопи.

Для позначення цього різновиду руху в китайській мові використовують лексему 提踵 Tí zhǒng підйом на носки. Цей рух можна спостерігати в таких вправах: 颈后杠铃站姿提踵 Jǐng hòu gànglíng zhàn zī tí zhǒng - підйом на литки зі штангою стоячи (Barbell Standing Calf Raise), 单腿哑铃站姿提踵 Dān tuǐ yǎlíng zhàn zī tí zhǒng - підйом на носки з гантелями стоячи на одній нозі (Dumbbell Single Leg Calf Raise), 坐姿提踵 Zuòzī tí zhǒng - підйоми на литки сидячи (Seated Calf Raises). В українській мові для позначення цього руху використовують словосполучення *підйоми на носки*, а в англійській мові - *Calf Raises*.

Наступні вправи сприяють розвитку довгого привідного м'язу та середніх і малих сідничних м'язів: 练习器腿外展 Liànxí qì tuǐ wài zhǎn - Відведення стегон сидячи (Machine Seated Hip Abduction), 练习器腿内收 Liànxí qì tuǐ nèi shōu - Приведення стегон сидячи (Machine Seated Hip Adduction), 仰卧桥式髋外展 Yǎngwò qiáo shì kuān wài zhǎn - Розведення ніг з резинкою (Banded Supine Abduction). В китайській мові на позначення руху відведення використовується лексема 外展 wài zhǎn, а для протилежного руху зведення використовується лексема 内收 nèi shōu. В

українській мові ці концепти виражені префіксами *при-* або *з-* та *роз-* або *від-*. В англійській мові бачимо теж префіксальне вираження протилежних рухів *ab-* та *ad-*.

Вправи на нижню частину тіла, вправи на сідниці 臀部 Túnbù Сідниці

Для впливу на м'язи сідниць існує низка вправ як в тренажерах, так і з вагою власного тіла. Для вираження концепту руху у вправах у блоковому тренажері в китайській мові використовують лексему 后拉腿 Hòu lā tuǐ *втягувати ногу назад*. Наприклад: 站姿向后拉力器后拉腿 Zhàn zī xiàng hòu tī tuǐ huò lālìqì hòu lā tuǐ - відведення ноги в нахилі із нижнього блоку (Standing Cable Kickback). Також для позначення цього руху використовують лексему 踢腿 Tī tuǐ удари ногою. В українській мові використовують лексеми *розгинання* або *відведення назад*, в англійській - *kickback* удар ногою назад.

Для позначення руху розгинання ноги, спираючись на руки та коліна, використовують лексему 抬腿 tái tuǐ піднімати ногу, наприклад, у вправі 跪姿屈膝抬腿 Guì zī qūxī tái tuǐ - підйоми ноги догори стоячи на колінах (Kneeling Rear Leg Raise). Ця лексема використовується для будь яких вправ, коли потрібно піднімати ноги в напрямку вгору.

Вправи, які позначають згинання/приведення крокуючи, називаються випади. В китайській мові цей рух вербалізується лексемою 弓步 Gōng bù випад. Наприклад, у вправі 颈后杠铃弓步蹲 Jǐng hòu gànglíng gōng bù dūn - Випади зі штангою (Barbell Lunges). В українській мові використовуємо слово випад, а в англійській lunges. В англійській мові слово lunges є скороченою формою застарілого allonge, від французького allonger *протягнути*, від пізньолатинського ēlongāre подовжити (Collins English Dictionary, 2023, 29).

В китайській у позначенні концепту руху для цієї вправи спостерігаємо асоціативний зв'язок з традиційними бойовими мистецтвами, де 弓步 Gōng bù позначає одну з п'яти стійок ушу. А назва руху, в свою чергу, походить від пози, в якій давні воїни натягували лук і пускали стріли під час давніх битв.

仰卧桥式挺臀 Yǎngwò qiáo shì tǐng tún - Сідничний місток (Hip Bridge). В цьому русі концепт руху виражено дієсловом 挺 Tǐng випрямити. Проте, сам концепт руху виражається сповна лише у поєднанні зі способом дії, а саме 桥式 qiáo shì, тобто у вигляді містка. Назва вправи повністю калькована з англійського Hip Bridge. 挺 Tǐng - випрямити - позначає рух, коли стиснуті сідниці виступають і *виставляються* вище всієї поверхні тіла.

俯卧髋弯举 Fǔwò kuān wān jǔ - Згинання підколінного сухожилля (Prone Hamstring Curls). Цей рух виражений лексемою 弯举 wān jǔ згинання. Вище ми розглянули її в контексті використання у спортивній лексиці в тренуваннях верхньої частини тіла, а саме рук. Цей приклад демонструє, що дана лексема може використовувати і у вправах на ноги. Тобто, вона використовується для позначення руху згинання суглобу.

Вправи на верхню частину тіла, вправи на прямі та косі м'язи живота 腹部 Fùbù

Для того, щоб задіяти м'язи пресу і сприяти їх максимальній активізації, існує декілька варіантів вправ. Головна задача усіх вправ - забезпечити максимальне скорочення прямих і косих м'язів живота. В китайській мові використовується декілька лексем для позначення цільової дії: 收腹 shōu fù *підтягувати* та 下拉 xiàlā *тягнути вниз* - описують рух, який в українській мові частіше називають *скручування*. Він виражає дію, коли верхня частина рухається в напрямку до нижньої, забезпечуючи максимальне скорочення м'язів пресу, наприклад в таких вправах: 拉力器跪姿收腹下拉 Lālìqì guì zī shōu fù xiàlā - "Молитва" скручування на прес стоячи на колінах (Cable Kneeling Pulldown (Cable Ab Pulldown)), 拉力器仰卧收腹下拉 Lālìqì yǎngwò shōu fù xiàlā - скручування лежачи в кросовері (Cable Lying Crunch), 哑铃仰卧收腹 Yǎlíng yǎngwò shōu fù - скручування з гантелею (Sit-Ups With Dumbbells), 练习器坐姿收腹体前屈 Liànxí qì zuòzī shōu fù tǐ qián qū - скручування в тренажері для пресу сидячи (Seated Ab Crunch Machine). В

українській мові для позначення цього руху використовують лексему *скручування*, у варіанті виконання в блоці іноді застосовують назву “*молитва*”, адже концептуально поза на колінах нагадує позу, яку займає людина під час молитви. В англійській мові використовують лексему *crunch* скручування, *pull-down* у варіанті виконання вправи у блоці, *sit-ups* - коли верхня тіла піднімається з положення лежачи з опорою на сідниці.

В китайській мові англійське *sit-ups* може також бути виражено фразею 仰卧起坐 *yǎngwò qǐzuò* - підйоми корпусу з положення лежачи. Це використання зустрічається в таких вправах на прес: 杠铃片仰卧起坐 *Gànglíng piàn yǎngwò qǐ zuò* - скручування з диском (Plate sit ups), 屈膝侧卧起坐 *Qūxī cè wò qǐ zuò* - бокові скручування (Side Crunches).

弯腿卷腹 *Wān tuǐ juǎn fù* - скручування досягаючи ліктями до колін (Elbow to Knee Crunch). Лексема 卷腹 *juǎn fù* буквально означає скручувати прес, або качати прес.

Іноді для позначення цього руху використовують лексему 蜷 *quán*, яка буквально означає скрутитися, як черв'як. Наприклад: 仰卧蜷腹 *Yǎngwò quán fù* - скручування (Abdominal Curl-Up (Supine)).

Для більшого залучення косих м'язів живота, використовують вправи з боковими нахилами верхньої частини тіла. В китайській мові для позначення концепту руху використовують лексему 屈 *qū* тобто згинатися, або 侧屈 *cè qū* - бокові згинання, 拉力器侧屈 *Lālìqì cè qū* - бокові скручування в кросовері (Cable Side Crunch).

Якщо вправа, яка активізує косі м'язи живота, виконується з поворотом корпусу, в китайській мові використовують лексему 转体 *zhuǎn tǐ* поворот тіла. Ця лексема слугує уточненням способу виконання, наприклад у вправі 哑铃仰卧起坐转

体 Yǎlíng yǎngwò qǐ zuò zhuǎn tǐ - скручування з поворотом корпусу з гантелями (Dumbbell Straight Arm Twisting Sit-up). В українській мові для позначення цього руху використовують лексему *скручування з уточненням - з поворотом*. В англійській мові для уточнення способу виконання вправи застосовують лексему *twisting*.

Отже, ми розглянули основні базові вправи у фітнесі та лексеми, які актуалізують той чи інший рух в сучасній китайській мові.

Як ми вже зазначали, концепти також можуть бути виражені фразеологізмами. Фразеологізми часто зустрічаються у художніх текстах, проте вони є і в спортивній лексиці. Під час нашого дослідження ми виявили цікаві приклади, які ми розглянули з точки зору лінгвокультурології. Ці культурні коди яскраво демонструють різницю в сприйнятті одного і того ж самого руху носіями китайської та англійської мов та актуалізації їх у мовленні за допомогою асоціативних образів.

Людина - це породження природи, і досі найтісніший емоційний контакт ми маємо саме з представниками природи - людьми або тваринами. Чимало концептів руху є архетипними концептами, які закладаються ще у свідомості наших пращурів. У спортивній лексиці ми можемо спостерігати вправи, які описують концепт руху по аналогії з рухами, які людина має змогу спостерігати протягом століть у навколишньому середовищі. Наступні назви вправ є яскравими прикладами, як концепт руху актуалізується в мовленні не прямо, а у метафоричній та образній лексиці:

拉力器胸前交叉飞鸟 Lālìqì xiōng qián jiāochā fēiniǎo - зведення рук в кросовері (Cable Chest Cross Over). Тут ми можемо спостерігати, як дієслівний концепт руху, так і його лінгвокультурологічний аспект. Концепт руху відображено дієсловом 交叉 jiāochā *перехрещувати*, а також фразеологізмом 飞鸟 fēiniǎo, який використовується у спортивному дискурсі для позначення рухів розведення та зведення у вправах на верхню частину тіла, де задіяні руки. В українській мові на позначення руху 交叉飞鸟 jiāochā fēiniǎo використовується віддієслівний іменник *зведення*, в англійській *cross over*. Фразеологізм 飞鸟 fēiniǎo можна ще зустріти у

вправі 上斜哑铃飞鸟 розведення рук з гантелями (Dumbbell Incline Fly) та 平卧哑铃飞鸟 горизонтальні розведення рук з гантелями лежачи на рівній лавці, головою догори (Dumbbell Bench Fly). Фразеологізм 飞鸟 fēiniǎo у спортивній лексиці в китайській мові цікавий тим, що відображає глибокі архетипні уявлення давніх китайців про світ. З точки зору асоціації рук та крил птаха, існує схожий на рух *зведення* рук у спортивній вправі. Але це тлумачення концепту було б неповним, якщо не врахувати символ летючого птаха в культурі китайського народу. Наприклад, в переносному значенні цей фразеологізм вперше згадано в «Книзі обрядів Лі Цзи» (《礼记·曲礼上》), де цим словосполученням позначали гравців, які не належали до жодної з команд у грі “Схований гачок” (藏钩 cánggōu). Також символ летючого птаха присутній у віршах Тао Юаньміна (陶渊明). «Літаючий птах», описаний Тао Юаньміном у «Поверненні в минуле» (《归去来兮辞》), — це втомлений птах, який «втомився від польоту, але знає, як повернутися “鸟倦飞而知还”».

熊爬训练 Xióng pá xùnliàn - повзти по ведмежи (Bear crawl) - цей концепт руху актуалізується по аналогії з рухами ведмедя. В англійській мові цей рух описано однаково за принципом аналогії.

驴式后踢 Lú shì hòu tī удар копитом (Donkey kicks) - концепт, який актуалізує підйоми однієї ноги вгору, стоячи на чотирьох кінцівках. По аналогії з попередньою, вправа нагадує природний рух всіх копитних тварин.

青蛙跳 Qīngwā tiào - Стрибки по жаб'ячі (Frog jumps), 螃蟹走 - Прогулянка краба (Crab walk), 鳄鱼爬行训练 - повзти, як крокодил (Alligator crawl), 蝴蝶机夹胸动 Húdié jī jiā xiōng dòng - Вправа на груди - метелик (Butterfly).

Ці приклади з йоги демонструють рухи та положення тіла 全蝗虫式 Quán huángchóng shì - поза сарани (Locust Pose). Лежачи на животі, руки і ноги витягнуту догори, опора лише на живіт.

牛面式 Niú miàn shì - поза йоги, морда корови (Cow Face Pose). У цій вправі руки замкнуті за спиною, один лікоть направлено вгору, інший донизу. Візуально ця вправа нагадує голову однорогої корови. 猫伸展式 Māo shēnzhǎn shì - поза кішки (Cat Pose). В цій вправі стоячи з опорою на руки та на коліна, спина прогнута.

死虫动作 Sǐ chóng dòngzuò - мертвий жук (Dead Bug). Цей рух концептуалізується за принципом аналогії. Під час виконання вправи спортсмен лежачи на спині піднімає по чергово руки та ноги, активуючи м'язи пресу. Поза нагадує позу жука, який перекинувся на спину. Спочатку він рухав лапками, щоб перекинутися назад, а зазнавши невдачі згодом помер в такому положенні.

Декілька наступних прикладів використовують об'єкти предметного світу для опису концепту руху: 弓式练习 Gōng shì liànxí - поза лука (Bow Pose), 手枪式深蹲 - присідання на одній нозі, пістолети (Pistol Squat), 仰卧空蹬自行车 Yǎngwò kōng dēng zìxíngchē - велосипед у повітрі (Air cycling).

Наступні декілька прикладів демонструють, як природні рухи людини можуть набувати нового значення у спортивному дискурсі: 婴儿式伸展训练 Yīng'ér shì shēnzhǎn xùnliàn - поза дитини (Happy Baby Pose), 农夫行走 Nóngfū xíngzǒu - прогулянка фермера.

У цій вправі на розвиток м'язів біцепсу використано образ молитовника. 牧师椅杠铃弯举 Mùshī yǐ gànglíng wān jǔ - Згинання на біцепс зі штангою (Barbell Biceps Preacher Curl). В українській мові концепт руху цієї групи вправ виражено іменником згинання, а в англійській словом curl. Назва вправи на позначення руху Barbell Biceps Preacher Curl походить від подібності пози спортсмена під час виконання вправи з позою проповідника, що схилився над кафедрою.

(Collins English Dictionary, 2023, 30).

Висновки до розділу 3

1) Концепти у сучасній китайській мові, які вживаються в спортивній лексиці, можуть виражатися у мові через готові слова та вирази, фразеологічні звороти, вільні поєднання слів, ідіоми, паремі.

2) Центр номінативного поля концепту РУХ та поняттєвий зміст концепту РУХ реалізовано лексемою 动作 dòngzuò рухатися.

3) Понятійну базу концепту РУХ 动作 dòngzuò складають: 活动 huódòng рухатися, 变化 biànhuà зміна, 移动 yídòng переміщення, 现象, 运动 yùndòng, 属性 shǔxìng, 物质的存在形式 Wùzhì de cúnzài xíngshì, 根本属性 gēnběn shǔxìng, 手段 shǒuduàn, 游戏 yóuxì, 运动项目 yùndòng xiàngmù, 锻炼方法 duànliàn fāngfǎ, 身体活动 shēntǐ huódòng, 田径 tiánjìng, 体操 tǐcāo, 球类 qiúlèi, 游泳 yóuyǒng плавати, 武术 wǔshù ушу, 棋艺 qíyì, 过程 guòchéng процес, 行动 xíngdòng дія, 竞技运动 jìngjì yùndòng змагальні види спорту, 行为 xíngwéi вчинок, 变化等的词 Biànhuà děng de cí, слова, що виражають дії, поведінку: 走 zǒu йти, 来 lái приходити, 打 dǎ вдаряти 吃 chī їсти, 爱 ài любити, 拥护 yōnghù захищати, 震动 zhèndòng приведення в дію, 活动的组成部分 Huódòng de zǔchéng bùfèn компоненти діяльності, 使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí - слова що виражають дію: 反应 fǎnyìng реакція, слова результату - 效果 xiàoguǒ, 体操动作 Tǐcāo dòngzuò гімнастика, 行为举动 Xíngwéi jǔdòng поведінка, 劳作 láozuò фізична праця, 劳动 láodòng праця, 动弹 dòngtan рухатися в значенні "працювати", 变动 biàndòng змінюватися, 波动 Bōdòng коливання, 震动 Zhèndòng вібрація.

4) **Фреймова мережа імені концепту 动作, яка включає такі фрейми: предметний фрейм - буттєва квалітативна схема «РУХ 动作 dòngzuò є ТАКА-якість», предметний фрейм - буттєва локативна схема «РУХ 动作 dòngzuò є ТАМ-місце», предметний фрейм - буттєва темпоральна схема «РУХ 动作 dòngzuò-темпоратив», акціональний фрейм – акціональна схема контактної дії**

«РУХ 动作 dòngzuò діє на ДЕЩО», ідентифікаційна схема класифікації «РУХ 动作 dòngzuò ВИД/РІД/РОЛЬ», компаративний фрейм - компаративна схема «РУХ 动作 dòngzuò є МОВ/МОВБИ».

5) Для кожної частини тіла є як загальні слова руху, які застосовуються для опису руху, так і спеціальні дієслова, які позначають рух конкретною частиною тіла, актуалізуючи образ конкретної вправи у контексті конкретної мовної ситуації.

6) Дієслова руху в китайській мові, які актуалізуються під час занять спортом, можна розділити на такі категорії: Рухи голови та шиї 头颈动作 Tóujǐng dòngzuò, Рухи руками та плечима 手臂动作 Shǒubì dòngzuò, Рухи ногами 脚腿动作 Jiǎo tuǐ dòngzuò, Рухи тулубом 腰身动作 Yāoshēn dòngzuò.

7) Макро концепт РУХ у спортивному дискурсі розподіляють на міні концепти спортивні вправи, які можуть містити в собі нано-концепти, які уточнюють спосіб виконання вправи.

8) Поєднання руху способу або руху і об'єкту руху - найпоширеніша схема актуалізації концепту РУХ у китайській мові.

9) Концепти вправ можна передати з точки зору біомеханіки або вже сформованими фразеологізмами, або концептуалізованими назвами вправ.

10) Концепт РУХ є архетипним концептом, способи актуалізації несуть архетипний характер і можуть бути вираженими із застосуванням асоціативних фразем, пов'язаних зі світом природи, використанням об'єктів предметного світу.

ВИСНОВКИ

Для проведення комплексного дослідження актуалізації концепту РУХ у китайській мові, у нашому дослідженні ми використовували такі підходи: експансіонізм, антропоцентризм, неофункціоналізм, експланаторність (настанова на пояснення, а не лише опис і класифікацію), а також ряд теоретичних загальнонаукових та спеціальних лінгвістичних методів.

Теоретичні загальнонаукові методи були застосовані для огляду стану вивчення досліджуваної нами проблематики, а саме когнітивний та лінгвокультурологічні аспекти засобів актуалізації концепту РУХ у сучасній китайській мові.

Методологічна база методу фреймового аналізу допомогла визначити ядро та периферію імені концепту 动作 dòngzuò та їх реалізацію на матеріалі спортивної лексики.

За допомогою методики компонентного аналізу було досліджено семантичну структуру концепта, пояснене значення слова; за допомогою методики польового аналізу було виокремлено лексичні та фразеологічні одиниці спільного семантичного простору концепту РУХ з урахуванням ядерних та периферійних зон у його структурі. Зіставний метод забезпечив встановлення збігів та відмінностей на рівні мовних засобів вираження концепту у китайській мові. За допомогою концептуального аналізу було висвітлено основні когнітивно семантичні шари концептосфери РУХ.

В процесі дослідження ми дійшли наступних висновків:

Типи пропозиційних схем концепту РУХ в китайській спортивній лексиці належать до одного з базових фреймів – **предметного, акціонального, ідентифікаційного.**

Концепт РУХ 动作 dòngzuò в китайській мові актуалізується через: 使有动作的词 Shǐ yǒu dòngzuò de cí - слова що виражають дію; 竞技运动 jìngjì yùndòng змагальні види спорту; 动活动 Dòng huódòng рухова діяльність; 运动 yùndòng

заняття спортом; 竞技运动 jìngjì yùndòng змагальні види спорту; дієсловами способу руху: Рух пішки: 走 zǒu 'іти', 跑 pǎo 'бігти', 冲 chōng 'рватися вперед', 奔 bēn 'мчати', 逛 guàng 'ходити', 溜达 liúdā 'прогулюватися', 蹦 bèng 'підстрибувати', 跳 tiào, 'плигати' 跨 kuà 'переходити', 登 dēng 'підніматися сходами; дієсловами на позначення рухів голови та шиї 头颈动作 Tóujǐng dòngzuò: 抬头 táitóu - підняти голову, 低头 dītóu - опустити голову, 点头 diǎntóu - кивати головою, 仰头 yǎngtóu закинути голову назад, 昂首 ángshǒu тримати голову високо, 伸颈 Shēn jǐng випрямити шию, витягнути горло; дієсловами на позначення рухів руками та плечима 手臂动作 Shǒubì dòngzuò: 抓 zhuā схопити, 擒 qín захопити, 搂 lōu загребти, 抱 bào обіймати, обхвачувати, 推 tuī - штовхати, 拉 lā - тягнути, 托 tuō - підносити, 抬 tái піднімати, 负 fù нести на собі, 提 tí піднімати, 撑 chēng упиратися, штовхати, 掷 zhì кидати, метати, 抛 pāo - кидати, викидати, 扭 niǔ крутитися, скручуватися, 摸 mō, торкатися, 按 àn - натискати, 举 jǔ піднімати, 画 huà "малювати", 扑 pū битися, боротися, 挂 guà висіти, 握 wò тримати, 夹 jiā стискати; дієсловами на позначення рухів ногами 脚腿动作 Jiǎo tuǐ dòngzuò: 行 xíng ходити, 走 zǒu ходити, 跑 pǎo бігти, 跳 tiào стрибати, 踢 tī штовхати; бити ногою, 跪 guì - стояти на колінах, 蹲 dūn - сидіти навпочіпки, 站 zhàn стояти, 立 lì стояти, 跳跃 tiàoyuè стрибати; дієсловами на позначення рухів тулубом 腰身动作 Yāoshēn dòngzuò : 坐 Zuò - сидіти, 挺身 tǐngshēn випрямитися, 俯身 fǔshēn нахилитися, прихилитися, 侧身 cèshēn нахилитися, 仰卧 yǎngwò лежати на спині, 侧卧 cèwò лежати на боці, 俯卧 fǔwò лежати на животі; фраземами-мінконцептами руху на різні частини тіла: вправи на груди 胸部 xiōngbù, вправи на спину 背部 Bèibù, вправи на плечі 肩部 Jiān bù, вправи на руки 手臂 Shǒubì, вправи на прямі та косі м'язи живота 腹部 Fùbù, вправи на нижню частину тіла: вправи на ноги 腿部 tuǐbù ноги, вправи на сідниці 臀部 Túnbù, асоціативними фразами пов'язаними зі світом

природи, що мають архетипне походження, які заклалися ще у свідомості пращурів носіїв мови.

В процесі дослідження ми дослідили понятійно-категоріальний апарат (основні категорії когнітивної лінгвістики: «концепт», «ядро концепту» «номінативне поле», «мовна картина світу»); Дослідили розвиток та генеалогії категорії «концепт» у лінгвістиці; Провели аналіз концепту РУХ, як важливої лінгвокогнітивної структури мовної картини світу у сучасному китайському спортивному дискурсі; Дослідили структуру концепту РУХ (сегментів та його периферії – інтерпретаційного поля) у сучасній китайській мові; Дослідили мовні одиниці, що формують асоціативно-семантичне поле концепту РУХ у сучасній китайській мові; Дослідили особливості репрезентації концепту РУХ у сучасній китайській мові.

摘要

该论文的主题为“现代汉语中运动概念的实现（以体育词汇为例）”。空间与时间是人类思维的核心概念，每个族群在其语言中塑造了与时间与空间相关的相应结构。各种语言中时空的组织方式显现出独具民族特色的世界观。

本研究的目的是为了凸显现代汉语“运动”概念的言语化特点（基于体育词汇材料）。研究课题：体育话题及现代汉语“运动”概念的语言表达。研究对象：表示运动的词位。该研究的成果曾在国际科学会议上得到呈现。表示运动的主要手段包括：- 使有动作的词；- 表示身体不同部位运动的词语；- 表达运动的短语；- 借用自然世界来表达运动的联想短语。这篇论文利用概念分析方法，研究了前述词汇手段的特性和功能，确认了它们的主要作用以及表示运动的特征。通过综合运用意义和表达方面的研究方法，借鉴认知语言学的理论思想和研究成果，我们对现代汉语动作动词和短语进行了系统而深入的研究。在研究过程中，我们审视了概念和范畴装置，其中包括认知语言学的关键概念，如“概念”、“核心概念”、“主格场”以及“世界的语言图景”。我们深入研究了语言学中“概念”范畴的发展及其谱系。此外，我们分析了“运动”概念在现代中国体育话语中的重要语言认知结构，研究了现代汉语中动作概念的结构，探讨了构成“运动”概念的联想语义场的语言单位，并细致研究了现代汉语中“运动”概念的表述特点。现代汉语体育词汇中的概念可以通过现成的词语、短语、词组的自由组合、成语、惯用语等方式在语言中表达。“动作”概念的主格域的中心和“动作”概念的概念内容是通过动作移动的词位来实现的。运动概念的概念基础如下：活动, 变化, 移动, 现象, 运动, 属性, 物质的存在形式ⁱ, 根本属性, 手段, 游戏, 运动项目, 锻炼方法, 身体活动, 田径, 体操, 球类, 游泳, 武术, 棋艺, 过程, 行动, 竞技运动, 行为, 变化等的词, 走, 来, 打, 吃, 爱, 拥, 震动, 活动的组成部分, 使有动作的词, 反应, 效果, 体操动作, 行为举动,

劳作, 劳动, 动弹, 变动, 波动, 振动。

动作概念名称的框架网络包括以下几个框架：主语框架-实体定性方案，其中动作的运动涉及质量的界定；主语框架-实质方位方案，动作的运动通过“那里-地点”的方式进行描述；主题框架-基本时间方案，涉及运动动作的时间性质；动作框架-接触动作的动作方案，描述运动动作如何作用于某物；比较框架-比较方，用于对不同动作进行比较。

针对身体的各个部位，我们不仅有描述一般动作的通用动词，还有表示特定身体部位动作的专用动词，这些动词在具体情境中呈现出特定动作的形象。具体的语言情境中，汉语中的运动动词可分为以下几类：头部运动、手臂运动、肩部运动、腿部运动以及身体动作和腰部动作

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексенко, С.Ф. (2020). Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: методичні рекомендації для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка.
2. Безугла, Л. Р. (2012). Лінгвістична прагматика та дискурсивний аналіз. *Studia philologica*.
3. Биба, М. О. (2015). Інтегративність як основа дослідження концептів у фокусі лінгвокультурології та когнітивної лінгвістики. Наукові записки Національного університету "Острозька академія", Запорізький національний університет, Запоріжжя.
4. Бялик, В. Д. (2008). Мовний концепт у лінгвокультурній парадигмі. *Мова і культура*, 10 (Том II, 102), 70. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Видавничий Дім Дмитра Бураго.
5. Варнавська, І. В. (2011). Особливості роботи з текстами наукового стилю спортивного спрямування. Збірник наукових праць "Педагогічні науки", 1(59), 218-223.
6. Вікімедіа. (2011, 19 листопада). Філософія свідомості — Вікіпедія. Вікіпедія. https://uk.wikipedia.org/wiki/Філософія_свідомості
7. Врублевська, Т. (2014). Поняття концепт у лінгвокогнітивних дослідженнях: етимологія, основні підходи до визначення. Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія: Філологія (мовознавство), (19), 213-217.
8. Врублевська, Т. В. (2014). Концепт та суміжні термінологічні одиниці: поняття, лексичне значення, стереотип. Актуальні проблеми філології та перекладознавства, (Випуск сьомий). Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова.
9. Газуда, О. М. (2019). Різномасштабність класифікаційних ознак концепту "Держава та регіони". Серія: Гуманітарні науки, № 2 (57).
10. Голобородько, К. Ю. (2002). Лінгвістичний статус концепту. *Культура народів Причорномор'я*, (№ 32), 27–30. Симферополь.

11. Давиденко, В. (2011). Концептосфера "Внутрішній світ людини" в мовній картині світу українців: Автореферат дисертації.
12. Жаботинская, С. А. (2004). Концептуальний аналіз мови: фреймові мережі. Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства, (9), 81-92.
13. Жаботинська, С.А. (1997). Когнітивна лінгвістика: принципи концептуального моделювання. Лінгвістичні студії, 2, 31-52. Черкаси.
14. Зайченко, О. (2012). Поняття "концепт", його загальна характеристика. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія», 1(24), 78-81.
15. Заньковська, Г. Д. (2015). Методи дослідження концептів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 19 (том 2).
16. Заслонкіна, А. В. (2011). Модуси сприйняття у когнітивній моделі спостереження. Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки, (Випуск 58), Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича.
17. Іващенко, В. (2004). Компоненти змістової структури концепту як одиниці етнокультури. Українська мова, (4), 18-28.
18. Лопушанський, Я. (1996). Українська класика в німецькомовних інтерпретаціях О. Грицяя. Wiener Slavistisches Jahrbuch, 42, 205–216. Wien: Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften.
19. Мартинюк, А. П. (2011). Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
20. Мунтян, Л. В. (2013). Концептуальний аналіз та методи дослідження вербалізованих концептів. Наукові записки. Серія "Філологічна", Випуск 33, Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича, м. Чернівці.
21. Мэй, Цзяжу, 同义词词林 [Синонімічний словник Лінь]. 上海辞书出版社.
22. Остапчук, А. Л. (2014). Способи вираження руху в сучасній китайській мові. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія, 8(т. 1). Київ: Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

23. Патен, І.М. (2018, березень). Дослідницькі підходи до вивчення категорії руху в мовознавстві. *Young Scientist*, № 3.1 (55.1). Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.
24. Пойнар, Л. М. (2011). Лінгвоаксіологічний аспект дослідження морально-етичних концептів китайської мовної картини світу. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*, (20), 372-380.
25. Януш, Х. (2014). *Поняття і концепт. Критерії розрізнення*.
26. Ben She. (2012). *漢語大詞典 普及本 [Chinese Dictionary - the Popularity of This]*. Shanghai: Shanghai Lexicographical Publishing House. (2431 сторінок).
27. Chen, J. (2022). A “Thinking for Speaking” Study on Motion Events’ Lexicalization and Conceptualization. *Theory and Practice in Language Studies*, 12(9), 1804-1810.
28. Chu, C. (2004). *Event conceptualization and grammatical realization: The case of motion in Mandarin Chinese*. University of Hawai'i at Manoa.
29. Collins English Dictionary. (2023). Lunge definition and meaning. <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/lunge>
30. Collins English Dictionary. (2023). Preacher Curl definition and meaning. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/preacher-curl>
31. Commercial Press. (2004). *Xinhua Zidian (新华字典)*, 10th revised edition. Beijing. ISBN 7-100-03931-2, ISBN 7-100-02893-0.
32. Fleischer, J. G., McKinstry, J. L., Edelman, D. B., & Edelman, G. M. (2011). The case for using brain-based devices to study consciousness. *Neuromorphic and Brain-Based Robots*, 303-319.
33. Fong, R. (2017). Chinese Motion-Directional Construction: A Conceptual and Cognitive Analysis. *Studies in Chinese Linguistics*, 38(2), 119-147.
34. Jackendoff, R. (1996). *Conceptual semantics and cognitive linguistics*.
35. Jiang Y.Y., Chen W.H. (2019). A survey of comparative studies of motion events between Chinese and English in the past two decades. *Journal of Guangdong University of Foreign Studies*, 30(3), 5-11, 20.

36. Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago press.
37. Lamarre, C. (2003). *The Linguistic Encoding of Motion Events in Chinese*. Kyoto.
38. Langacker, R. W. (1987). *Foundations of Cognitive Grammar (Vol. 1): Theoretical Prerequisites*. Stanford University Press.
39. Luo, Z., Han yu da ci dian bian ji wei yuan hui, & Han yu da ci dian bian zuan chu. (2001). *汉语大字典 [Chinese Characters: A Genealogy and Dictionary]*. Shanghai: Han yu da ci dian chu ban she. (8-е видання, 22 сторінок).
40. Luo, Z., Han yu da ci dian bian ji wei yuan hui, & Han yu da ci dian bian zuan chu. (2001). *汉语大词典 [Chinese Characters: A Genealogy and Dictionary]*. Shanghai: Han yu da ci dian chu ban she.
41. Slobin, D. I. (1997). Mind, code, and text. *Essays on language function and language type: Dedicated to T. Givón*, 437-467.
42. Soames, S. (1984). What is a theory of truth? *Journal of Philosophy*, 81(8), 411-429.
43. Spade, P. V. (2002). *Thoughts, words and things: An introduction to late mediaeval logic and semantic theory*. Copyright by Paul Vincent Spade), available online at http://pvspade.com/Logic/docs/thoughts1_1a.pdf, accessed on March, 10, 2009.
44. Talmy, L. (1985). Lexicalization patterns: Semantic structure in lexical forms. *Language typology and syntactic description*, 3(99), 36-149.
45. The Commercial Press. (2016). *现代汉语词典 [Modern Chinese Dictionary]*. (1799 сторінок).
46. Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2022, February 27). *The Medieval Problem of Universals*. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/universals-medieval/>
47. Tong, H., & Mei, L. (2002). *Chinese Synonym Dictionary (汉语同义词词典)*. The Commercial Press. (1166 сторінок).
48. Xu, J. (2010). *现代汉语规范词典 [Standard Dictionary of Modern Chinese]*. Beijing: Wai yu jiao xue yu yan jiu chu ban she. (8-е видання, 1774 сторінок).
49. 孟, 刚. (1998). *中学组词词典 [Dictionary of Compound Words for Middle School]*. 中国人民公安大学出版社.

50. 孟, 琮. (1999). 汉语动词用法词典 [Dictionary of Chinese Verb Usage]. 商务印书馆. (495 сторінок).
51. 现代汉语学习词典 [Modern Chinese Learning Dictionary]. Beijing: Shang wu yin shu guan. (8-е видання, 1740 сторінок).

ДОДАТКИ

Додаток 1

Словник лексичних одиниць та фразем

Слово	Транскрипція	Переклад
走	zou	'іти'
跑	paο	'бігти'
冲	chong	'рватися вперед'
奔	ben	'мчати'
逛	guang	'ходити'
溜达	liuda	'прогулюватися'
蹦	beng	'підстрибувати'
跳	tiao	'плигати'
跨	kua	'переходити'
登	deng	'підніматися сходами'
头颈动作	Tóujǐng dòngzuò	Рухи голови і шиї
抬头	taitou	'підняти голову'
低头	dītóu	'опустити голову'
点头	diǎntóu	'кидати головою'

仰头	yǎngtóu	'закинути голову назад'
昂首	ángshǒu	'тримати голову високо'
伸颈	Shēn jǐng	'випрямити шию, вистягнути горло'
手臂动作	Shǒubì dòngzuò	рухів руками та плечима
抓	zhuā	'схопити'
擒	qín	'захопити'
搂	lōu	'загребти'
抱	bào	'обіймати, обхвачувати'
推	tuī	'штовхати'
拉	lā	'тягнути'
托	tuō	'підносити'
抬	tái	'піднімати'
负	fù	'нести на собі'
提	tí	'піднімати'
撑	chēng	'упиратися, штовхати'

擲	zhì	'кидати, метати'
拋	pāo	'кидати, викидати'
扭	niǔ	'крутитися, скручуються'
摸	mō	'торкатися'
按	àn	'натискати'
举	jǔ	'піднімати'
画	huà	'малювати'
扑	pū	'битися, боротися'
挂	guà	'висіти'
握	wò	'тримати'
夹	jiā	'стискати'
脚腿动作	Jiǎo tuǐ dòngzuò	рухи ногами
行	xíng	'ходити'
走	zǒu	'ходити'
跑	pǎo	'бігти'
跳	tiào	'стрибати'
踢	tī	'штовхати; бити ногою'

跪	guì	'стояти на колінах'
蹲	dūn	'сидіти навпочіпки'
站	zhàn	'стояти'
立	lì	'стояти'
跳跃	tiàoyuè	'стрибати'
腰身动作	Yāoshēn dòngzuò	рухи тулубом
坐	zuò	'сидіти'
挺身	tǐngshēn	'випрямитися'
俯身	fǔshēn	'нахилитися, прихилитися'
侧身	cèshēn	'нахилитися'
仰卧	yǎngwò	'лежати на спині'
侧卧	cèwò	'лежати на боці'
俯卧	fǔwò	'лежати на животі'
胸部	xiōngbù	вправи на груди
背部	Bèibù	вправи на спину
肩部	Jiān bù	вправи на плечі
手臂	Shǒubì	вправи на руки
腹部	Fùbù	вправи на прямі та

		косі м'язи живота
腿部	tuǐbù	вправи на ноги
挺身	tǐngshēn	'випрямитися'
俯身	fǔshēn	'нахилитися, прихилитися'
側身	cèshēn	'нахилитися'
仰卧	yǎngwò	'лежати на спині'
側卧	cèwò	'лежати на боці'
俯卧	fǔwò	'лежати на животі'
胸部	xiōngbù	вправи на груди
背部	Bèibù	вправи на спину
肩部	Jiān bù	вправи на плечі
手臂	Shǒubì	вправи на руки
腹部	Fùbù	вправи на прямі та косі м'язи живота
腿部	tuǐbù	вправи на ноги

Фраземи мікроконцепти на позначення руху

Слово	Транскрипція	Переклад
Фраземи, які виражають РУХ верхньою частиною тіла, вправи на груди		
上斜哑铃卧推	Shàng xié yǎlíng wò tuī	Відтискати гантелі лежачи (Dumbbell Incline Bench press)

哑铃卧推	Yǎlíng wò tuī	Жим гантелей лежа (Dumbbell Bench Press)
杠铃卧推	Gànglíng wò tuī	Жим штанги лежа (Bench Press)
双杠屈臂支撑	Shuānggàng qū bì zhīchēng	Відтискання на брусах (Weighted Dips)
上斜杠铃推举	Shàng xié gànglíng tuījǔ	Жим штанги в нахилі (Incline Barbell Bench Press)
下斜杠铃推举	Xià xié gànglíng tuījǔ	Жим штанги у від'ємному нахилі (Decline Barbell Bench Press)
练习器推举	Liànxí qì tuījǔ	Жим (на груди) в тренажері (Chest Press Machine)
练习器夹胸	Liànxí qì jiā xiōng	Зведення рук в тренажері, сидячи, метелик (Butterfly)
仰卧哑铃上拉	Yǎngwò yǎlíng shàng lā	Розгинання гантелей лежа (Lying Dumbbell Tricep Extension)
Фраземи, які виражають РУХ верхньою частиною тіла, вправи на спину		
哑铃耸肩	Yǎlíng sǒngjiān	Шраги (Shoulder Shrugs)
杠铃直立划船	Gànglíng zhílì huáchuán	Підтягування штанги до підборіддя (Barbell Upright Row)
坐姿拉力器划船	Zuòzī lālìqì huáchuán	Горизонтальна тяга блоку до поясу (Cable Seated Row)
坐姿练习器划船	Zuòzī liànxí qì huáchuán	Тяга верхнього блоку у тренажері (Seated Machine Row)
哑铃划船	Yǎlíng huáchuán	Тяга гантелі однією рукою (Dumbbell Row)

Т型杠划船	T xíng gàng huáchuán	Тяга Т-подібного грифу (T-Bar Row)
杠铃划船	Gànglíng huáchuán	Тяга штанги в нахилі (Bent-over barbell row)
宽握正手引体向上	Kuān wò zhèng shǒuyǐn tǐ xiàngshàng	Підтягування широким хватом (Wide Grip Pull Up)
窄握距下拉	Zhǎi wò jù xiàlā	Тяга вузьким зворотним хватом (Reverse-grip lat pull-down)
宽握距下拉	Kuān wò jù xiàlā	Тяга широким хватом (Wide Grip Lat Pulldown)
坐姿练习器上拉	Zuòzī liànxí qì shàng lā	Розгинання рук сидячи в тренажері (Pull-overs on the Machine)
站姿直臂下拉	Zhàn zī zhí bì xiàlā	Пуловер, тяга прямими руками вниз стоячи (Straight Arm Pulldown)
V把下拉	V bǎ xiàlā	Тяга V подібного грифу в кросовері (V-bar lat pull down)
平卧拉力器上拉	Píng wò lālìqì shàng lā	Тяга лежачи двома руками в кросовері (Lying Lat Pullover with Cross Over Cable Machine)
练习器伸腰	Liànxí qì shēnyāo	Гіперекстензія в тренажері (Machine back extension)
上斜伸腰	Shàng xié shēnyāo	Гіперекстензія (Back Extension)
Фраземи, які виражають РУХ верхньою частиною тіла, вправи на плечі		
站姿哑铃侧平举	Zhàn zī yǎlíng cè píng jǔ	Піднімання гантелей в сторони стоячи (Dumbbell Lateral Raise)

单臂哑铃侧平举	Dān bì yǎlíng cè píng jǔ	Піднімання рук з гантелями в сторони, сидячи у нахилі (Leaning Lateral Raise)
练习器侧平举	Liànxí qì cè píng jǔ	Піднімання рук в сторони сидячи на тренажері (Machine Lateral Raise)
单臂上斜哑铃侧举	Dān bì shàng xié yǎlíng cè jǔ	Піднімання гантелей в сторони, лежачи на тренажері “Лавка Скотта” (Dumbbell lying lateral raise)
单臂哑铃前平举	Dān bì yǎlíng qián píng jǔ	Піднімання рук з гантелями вперед (Front Dumbbell Raise)
肩上推举杠铃	Jiān shàng tuījǔ gànglíng	Жим штанги сидячи (Military Bench Press)
坐姿肩上推举哑铃	Zuòzī jiān shàng tuījǔ yǎlíng	Жим гантелей сидячи (Seated Dumbbell Shoulder Press)
练习器肩上推举	Liànxí qì jiān shàng tuījǔ	Жим на плечі в тренажері (Machine Shoulder Press)
变换握法推举哑铃	Biànhuàn wò fǎ tuījǔ yǎlíng	Жим гантелей зворотнім хватом (жим Арнольда) (Reverse Grip Dumbbell Shoulder Press (Arnold Press))
变换握法推举哑铃	Biànhuàn wò fǎ tuījǔ yǎlíng	Жим гантелей зворотнім хватом (Reverse Grip Dumbbell Shoulder Press)
练习器反式飞鸟	Liànxí qì fǎn shì fēiniǎo	Розведення рук в тренажері на задню дельту (Reverse Pec Deck Fly)
坐姿哑铃飞鸟	Zuòzī yǎlíng fēiniǎo	Підйом гантелей в нахилі сидячи (Seated Bent-Over Lateral Raise)

站姿单臂拉力器侧平举	Zhàn zī dān bì lāliqì cè píng jǔ	Бічні підйоми блоку однією рукою (Cable one-arm lateral raise)
站姿哑铃侧平举	Zhàn zī yǎlíng cè píng jǔ	Піднімання гантелей в сторони стоячи (Dumbbell Lateral Raise)
单臂哑铃侧平举	Dān bì yǎlíng cè píng jǔ	Піднімання рук з гантелями в сторони, сидячи у нахилі (Leaning Lateral Raise)
练习器侧平举	Liànxí qì cè píng jǔ	Піднімання рук в сторони сидячи на тренажері (Machine Lateral Raise)
单臂上斜哑铃侧举	Dān bì shàng xié yǎlíng cè jǔ	Піднімання гантелей в сторони, лежачи на тренажері “Лавка Скотта” (Dumbbell lying lateral raise)
单臂哑铃前平举	Dān bì yǎlíng qián píng jǔ	Піднімання рук з гантелями вперед (Front Dumbbell Raise)
肩上推举杠铃	Jiān shàng tuījǔ gànglíng	Жим штанги сидячи (Military Bench Press)
坐姿肩上推举哑铃	Zuòzī jiān shàng tuījǔ yǎlíng	Жим гантелей сидячи (Seated Dumbbell Shoulder Press)
Фраземи, які виражають РУХ верхньою частиною тіла, вправи на руки		
站姿杠铃弯举	Zhàn zī gànglíng wān jǔ	Згинання зі штангою широким хватом (Wide Grip Barbell Curl)
单臂交替哑铃弯举	Dān bì jiāotì yǎlíng wān jǔ	Почергове згинання рук з гантелями (Alternating Dumbbell Curls)

上斜哑铃弯举	Shàng xié yǎlíng wān jǔ	Згинання гантелей під нахилом (Incline Dumbbell Curl)
单臂哑铃弯举	Dān bì yǎlíng wān jǔ	Згинання з гантелею однією рукою (Single Arm Dumbbell Curl)
锤式哑铃屈臂	Chuí shì yǎlíng qū bì	Почергове згинання рук з гантелями стоячи або м'олоти (Dumbbell Hammer Curl)
双杠屈臂支撑	Shuānggàng qū bì zhīchēng	Згинання-розгинання рук в упорі на брусах (Weighted Dips)
仰卧肱三头肌伸展	Yǎngwò gōng sān tóu jī shēnzhǎn	Згинання-розгинання рук з гантелями лежачи (Lying Barbell Triceps Extension)
单臂哑铃向后伸展	Dān bì yǎlíng xiàng hòu shēnzhǎn	Розгинання з гантелею однією рукою в нахилі (Dumbbell Tricep Kickback)
V型曲杠下拉	V Xíng qū gāng xiàlā	Розгинання на трицепс з канатом (Tricep Rope Pushdown)
坐姿哑铃背后上拉	Zuòzī yǎlíng bèihòu shàng lā	Згинання-розгинання руки з гантелею за голову сидячи (Seated Dumbbell Tricep Extension)
Фраземи, які виражають РУХ нижньою частиною тіла, вправи на ноги		
颈后杠铃深蹲	Jǐng hòu gànglíng shēn dūn	Присідання зі штангою на плечах (Barbell Squat)
哈克机深蹲	Hā kè jī shēn dūn	Присідання на тренажері "Гак присідання" (Hack Squat)
颈前杠铃深蹲	Jǐng qián gànglíng shēn dūn	Присідання зі штангою на грудях (Barbell Front Squat)

仰卧上斜腿屈伸	Yǎngwò shàng xié tuǐ qūshēn	Жим ногами лежачи на тренажері (Incline Leg Press)
坐姿腿屈伸	Zuòzī tuǐ qūshēn	Розгинання ніг в тренажері (Seated Leg Extension)
俯卧腿弯举	Fǔwò tuǐ wān jǔ	Згинання ніг лежачи в тренажері (Lying Leg Curl)
坐姿腿弯举	Zuòzī tuǐ wān jǔ	Згинання ніг сидячи в тренажері (Seated Leg Curl)
颈后杠铃站姿提踵	Jǐng hòu gànglíng zhàn zī tí zhǒng	Підйом на литки зі штангою стоячи (Barbell Standing Calf Raise)
单腿哑铃站姿提踵	Dān tuǐ yǎlíng zhàn zī tí zhǒng	Підйом на носки з гантелями стоячи на одній нозі (Dumbbell Single Leg Calf Raise)
坐姿提踵	Zuòzī tí zhǒng	Підйоми на литки сидячи (Seated Calf Raises)
练习器腿外展	Liànxí qì tuǐ wài zhǎn	Відведення стегон сидячи (Machine Seated Hip Abduction)
练习器腿内收	Liànxí qì tuǐ nèi shōu	Приведення стегон сидячи (Machine Seated Hip Adduction)
仰卧桥式髋外展	Yǎngwò qiáo shì kuān wài zhǎn	Розведення ніг з резинкою (Banded Supine Abduction)
Фраземи, які виражають РУХ нижньою частиною тіла, вправи на сідниці		
站姿向后拉力器后拉腿	Zhàn zī xiàng hòu lālìqì hòu lā tuǐ	Відведення ноги в нахилі із нижнього блоку (Standing Cable Kickback)
跪姿屈膝抬腿	Guì zī qūxī tái tuǐ	Підйоми ноги догори стоячи на колінах (Kneeling Rear Leg Raise)

颈后杠铃弓步蹲	Jǐng hòu gànglíng gōng bù dūn	Випади зі штангою (Barbell Lunges)
仰卧桥式挺臀	Yǎngwò qiáo shì tǐng tún	Сідничний місток (Hip Bridge)
俯卧髋弯举	Fǔwò kuān wān jǔ	Згинання підколінного сухожилля (Prone Hamstring Curls)
Фраземи, які виражають РУХ верхньою частиною тіла, вправи на прями та косі м'язи живота		
拉力器跪姿收腹下拉	Lāliqì guì zī shōu fù xiàlā	"Молитва" скручування на прес стоячи на колінах (Cable Kneeling Pulldown (Cable Ab Pulldown))
拉力器仰卧收腹下拉	Lāliqì yǎngwò shōu fù xiàlā	Скручування лежачи в кросовері (Cable Lying Crunch)
哑铃仰卧收腹	Yǎlíng yǎngwò shōu fù	Скручування з гантелею (Sit-Ups With Dumbbells)
练习器坐姿收腹体前屈	Liànxí qì zuòzī shōu fù tǐ qián qū	Скручування в тренажері для пресу сидячи (Seated Ab Crunch Machine)
杠铃片仰卧起坐	Gànglíng piàn yǎngwò qǐ zuò	Скручування з диском (Plate Sit-Ups)
屈膝侧卧起坐	Qūxī cè wò qǐ zuò	Бокові скручування (Side Crunches)
弯腿卷腹	Wān tuǐ juǎn fù	Скручування досягаючи ліктями до колін (Elbow to Knee Crunch)
仰卧卷腹	Yǎngwò quǎn fù	Скручування (Abdominal Curl-Up (Supine))
拉力器侧屈	Lāliqì cè qū	Бокові скручування в кросовері (Cable Side Crunch)

哑铃仰卧起坐转体	Yǎlíng yǎngwò qǐ zuò zhuǎn tǐ	Скручування з поворотом корпусу з гантелями (Dumbbell Straight Arm Twisting Sit-up)
Метафоричні фраземи вираження концепту РУХ		
拉力器胸前交叉飞鸟	Lālìqì xiōng qián jiāochā fēiniǎo	Зведення рук в кросовері (Cable Chest Cross Over)
上斜哑铃飞鸟	Shàng xié yǎlíng fēiniǎo	Розведення рук з гантелями (Dumbbell Incline Fly)
熊爬训练	Xióng pá xùnliàn	Повзти по ведмежи (Bear crawl)
驴式后踢	Lú shì hòu tī	Удар копитом (Donkey Kicks)
青蛙跳	Qīngwā tiào	Стрибки по жаб'ячі (Frog jumps)
螃蟹走	Pángxiè zǒu	Прогулянка краба (Crab walk)
鳄鱼爬行训练	Èyú páxíng xùnliàn	Повзти, як крокодил (Alligator crawl)
蝴蝶机夹胸动	Húdié jī jiā xiōng dòng	Вправа на груди - метелик (Butterfly)
全蝗虫式	Quán huángchóng shì	Поза сарани (Locust Pose)
牛面式	Niú miàn shì	Поза йоги, морда корови (Cow Face Pose)
猫伸展式	Māo shēnzhǎn shì	Поза кішки (Cat Pose)
死虫动作	Sǐ chóng dòngzuò	Мертвий жук (Dead Bug)
弓式练习	Gōng shì liànxí	Поза лука (Bow Pose)
手枪式深蹲	Shǒuqiāng shì shēndūn	Присідання на одній нозі, пістолети (Pistol Squat)
仰卧空蹬自行车	Yǎngwò kōng dēng zìxíngchē	Велосипед у повітрі (Air cycling)

婴儿式伸展训练	Yīng'ér shì shēnzhǎn xùnliàn	Поза дитини (Happy Baby Pose)
农夫行走	Nóngfū xíngzǒu	Прогулянка фермера (Farmer's Walk)
牧师椅杠铃弯举	Mùshī yǐ gànglíng wān jǔ	Згинання на біцепс зі штангою, прочанин (Barbell Biceps Preacher Curl)